

748

B. B. T.

— ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ.΄ —

ΤΟΜΟΣ VII

ΝΟΕΒΡΗΣ 1911 — ΟΚΤΩΒΡΗΣ 1912

ΠΕΤΡΟΥΛΑΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΜΕ ΚΑΘΕ ΘΥΣΙΑ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ 3 ΠΡΑΞΕΙΣ

ΤΗΣ

ΜΑΡΙΚΑΣ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

ΜΕ ΘΑΥΜΑΣΜΟ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗ

ΤΟ ΧΑΡΙΖΩ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΡΙΤΑ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΦΩΚΑΣ — σύζυγος τῆς Ρίτας

ΘΕΙΟΣ

ΝΟΝΟΣ

ΦΙΟΡΟΣ

ΠΟΠΗ

ΜΑΙΡΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΙΤΙΚΑ »

Κος ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΕΝΗ — ὑπηρέτρια

Ἵπηρετής

ΠΑΗΘΟΣ ΕΡΓΑΤΗΣ
MASQUÉS

ΜΕ ΚΑΘΕ ΘΥΣΙΑ

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

Ἦρατο μικροῦτικο σαλονάκι. Ἀριστερὰ ἡ πόρτα τοῦ γραφείου. Δεξιὰ τὸ δωμάτιο τῆς Ρίτας. Ἀπάνω στὸ ριβάνι ριγμένα τὰ ροῦχα, πὺν θὰ βάλει αὔριο ἡ Ρίτα στὸ bal masqué: Μία φορεσιὰ τσιγγάνας.

Τὴ στιγμή πὺν ἀνοίγει ἡ ἀλλαία ἡ Ρίτα μὲ ἀνυπομονησιὰ νευρικὴ ἀπρώχνει πρὸς τὴν πόρτα τοῦ γραφείου τὸ νονό της.

ΡΙΤΑ. Μὰ ἐλάτε τώρα νονέ μου. Νά, μπῆτε στὸ γραφεῖο τοῦ Στεφάνου . . . μὰ στιγμοῦλα μόνο νά' τόση δὰ μὰ στιγμοῦλα μόνο. Ὡς νὰ προβάρω, μλεῖ σὰν παιδάκι χαδεμένο. Τώρα μὲ κάποιον κρυφὸ πεισμο, ἀκοῦτε τον ; τώρα γύρισε ἀπὸ τὴ Βουλή, εἰρωνικά, δημηγορεῖ πάλι' δὲν πᾶτε καὶ σεῖς νονέ μου νὰ τοὺς συγχαρῆτε ;

ΝΟΝΟΣ. Αἶ κατεργάρα, τὴνὲ χαιδεύει, τώρα πὺν σοῦ ὑποσχέθηκα τὴ χάρη γιὰ τὸ θεῖο σου μὲ διώχνεις ; Μὰ μὴ βιάζεσαι δὰ τόσο, Ρίτα μου, ὡς αὔριο βράδυ πὺν θᾶναι ὁ χορὸς ἔχεις καιρὸ νὰ προβάρεις.

ΡΙΤΑ. παρατοναίρικα, παιδίστικα. Ἔτσι εὐκόλα τὸ λέτε σεῖς' μὰ σὰ θὰ μοῦ πηγαίνει ἐμένα ἄσκημα τὸ μπολερό . . .

ΝΟΝΟΣ. σοβαρὰ καὶ διστακτικά. Ρίτα, μὰ ἄκουσέ με ἐπὶ τέλους, θέλω νὰ σοῦ μιλήσω. Ἔλα νὰ καθίσουμε κοντὰ κοντὰ νὰ κουβεντιάσομε, ξέρεις εἶναι πολὺ σπουδαῖο . . . μὴ γελᾷς.

ΡΙΤΑ. Πὼ πὼ τί σοβαρότητα. Μὰ τόσο σπουδαῖο εἶναι λοιπόν ;

ΝΟΝΟΣ. Σοῦ φαίνεται παράξενο ; γελᾷς ;

ΡΙΤΑ. Ἐέρετε νονέ, δὲ μ' ἔχουνε μένα συνειθίσει νὰ μοῦ λένε σοβαρὰ πράματα. Ἐμένα ὅλο γιὰ χοροὺς καὶ θεάτρα, γιὰ τουαλέτες καὶ γιὰ καραμέλες μοῦ μιλοῦνε . . . Ἀλήθεια, καλὰ καὶ τὸ θυμήθηκα' πὺν εἶναι οἱ καραμέλες μου ; παιδίστικα φάχνει τίς τσέπες τοῦ νονοῦ της, ἐγὼ θέλω καραμέλες.

Ἐρχεται τρεχάτος ἀπὸ τὴ μέσα πόρτα τῆς σάλας ὁ θεῖος χοροπηδῶντας καὶ κρατεῖ καὶ κουνουρίζει ἓνα ντέφι τσιγγάνικο.

ΘΕΙΟΣ. Νάτο νάτο. Μὲ τὰ ζήλια καὶ μὲ τὰ κουνουνάκια ὅπως τ'ὄθελες· χοροπηδᾷ σιγοτραγουδώντας εὐθυμα.

ΡΙΤΑ. ὀρμᾷ πασίχαρη καὶ τοῦ τὸ παίρνει. Χαρῶ το! σὴν ὑπηρετρία πού περνοῦσε μὲ ἄνθη· ἀνυπόμονα : ἦρθε ἢ Ἑλένη ;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ. Ἄκόμα κυρία.

ΡΙΤΑ. Ἄκόμα ! ὅταν θάρθει νὰ μοῦ τὸ πεις εὐθύς.

ΘΕΙΟΣ. Ἐ . . . τί ἔχει νὰ γίνῃ αὔριο βράδυ. Νὰ ἀπόκρηες μιὰ φρογὰ ! Ποτὲ μὴν ξημερώσει. Εἴκοσι χρονῶμαι.

ΝΟΝΟΣ. κρυφὰ στὸ Θεῖο. Θάρθει καὶ ἡ Λουλούκα ;

ΘΕΙΟΣ. χαμογελᾷ μὲ αὐταρέσκεια. Μπορεῖ νὰ μὴν ἔρθῃ ; Ἐγὼ πιά δὲν ξέρω τί κάνω . . . Νὰ σήμερα τὸ πρωῖ . .

ΡΙΤΑ. τὸν διακόπτει πασίχαρη. Γιὰ κύττα ἐμένα τὸ βραχιόλι μου . . . δείχνει μὲ τὰ μάτια της, ὁ νονός μου . . .

ΘΕΙΟΣ. Ποιὸς νονός ; Ἡ θεία πρόνοια ἔτσι τονε λέω ἐγὼ. Μὰ ὡς νὰ μπεῖ στὸ σπίτι μας ὅλα ἀλλάξανε, ὅλα πιὸ πλούσια, πιὸ ὠμορφα, πιὸ χαρούμενα ! πιὸ καινούργια ! Σήμερα τὸ πρωῖ πού σηκώθηκα τί νὰ δῶ ; κυττάζω στὸν καθρέφτη εἰμouna εἴκοσι χρονῶ. Περπατῶ, τεντώνω τὰ χέρια μου, πιάνω τὸ σφυγμὸ μου, χτυπῶ τὸ τραπέζι, εἰμouna εἴκοσι χρονῶ. Πάω νὰ δέσω τὴ γραβάτα μου καὶ δὲν ξέρω πῶς ἀπὸ ἀπροσεξία φιλῶ τὴν Ἑλένη.

ΡΙΤΑ. γελᾷ. Δὲ ντρέπεσαι θεῖε . .

ΘΕΙΟΣ. Οὐ καημένη καὶ σύ. Μὴ στάξει καὶ μὴ βρέξει οὔτε τίς δοῦλες δὲ μ' ἀφήνεις νὰ φιλῶ !

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ. Κυρία, ἢ Ἑλένη ἦρθε.

ΡΙΤΑ. χαρούμενη. ἦρθε ; καλὰ καλὰ θὰ τὴ φωνάξω.

ΝΟΝΟΣ. ἀνακατεύει τὰ ρούχα τῆς Ρίτας. Παίρνει τὸ μπολερό μὲ τὰ κοσάρια.

ΘΕΙΟΣ. κρυφὰ στὴ Ρίτα. Πές μου λοιπὸν καημένη τοῦ τῶπερ ; Ἐπίτηδες σᾶς ἀφήκα μόνους δὲν τὸ κατάλαβες ;

ΡΙΤΑ. ἀνυπόμονα παίρνει ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ νονοῦ της τὸ μπολερό της καὶ τὸ πετᾷ στὸ ντιβάνι, οὐ, τοὺς σπρώχνει νευρική νὰ φύγουνε. Μὰ πηγαίνετε λοιπόν. Ἄμα ντυθῶ θὰ σᾶς φωνάξω . . . ἔ τί κυττάζετε αὐτοῦ νονέ ! δὲν κάνει, παίρνει ἀπὸ τὰ χέρια του μὲ κοριτσένια ντροπαλοσύνη τίς κάλτσες της πού ἐκεῖνος κρατοῦσε καὶ κύτταζε.

ΘΕΙΟΣ. Πῶ . . . πῶ μυγιάγγιχτη ! Τὸ νονό σου ντρέπεσαι καημένη Ρίτα ; ἄλλο πάλι καὶ τοῦτο.

ΝΟΝΟΣ. προσπαθεῖ κάτω ἀπὸ εὐθυμο τόνο νὰ κρύψει τὴν ἀνησυχία του. Πῶς βιάζεσαι νὰ μᾶς διώξεις ! Πᾶς κ' ἔρχεσαι νευρική—κᾶποιον περιμένεις ! μὲ γέλοιο ψεύτικο.

ΡΙΤΑ. Ἐγὼ ; καὶ ποιόν ; Ἐλα ἔλα νονέ μου νὰ χαρῆτε.

ΝΟΝΟΣ. Δὲ φεύγω νὰ δεῖς ἐσύ. ξαπλώνεται σὲ μιὰ πολυθρόνα.

ΘΕΙΟΣ. Μήτε ἐγὼ !

ΡΙΤΑ. ἔτοιμη νὰ κλάψει σᾶν παιδί. Καλὰ καλὰ μὴ φύγετε. πάει πρὸς τὴν κάμερά της.

ΝΟΝΟΣ. σηκώνεται. Σῶπα σὺ Ρίτα μου. Ἐλα τὸ χεράκι σου καὶ φεύγω.

ΡΙΤΑ. τοῦ δίνει τὸ χέρι της πού ἐκεῖνος φιλεῖ, γελᾷ. Μὰ πάλι ;

ΝΟΝΟΣ. Μικροῦλά μου τὸ ξέρεις, ἐγὼ δὲν ἀποχορταίνω νὰ φιλῶ τὸ χεράκι σου.

ΘΕΙΟΣ. Σήμερα μάλιστα πού τὸ ἐστολίσετε μ' ἓνα τέτοιο βραχιόλι, ξεσκεπάζει τὸ μπράτσο τῆς Ρίτας. Τί ὁμορφο καὶ παχουλὸ μπρατσάκι πού τὸ ἔχει ἢ Ρίτα μας . . . ἔ ;

ΡΙΤΑ. τραβώντας τὸ χέρι της. Οὐ μὰ δὲ ντρέπεσαι θεῖε, ἀνυπόμονα, ἔλατε τώρα πηγαίνετε. τοὺς σπρώχνει πρὸς τὴν πόρτα.

ΝΟΝΟΣ. στρεφόμενος. Μὴν κλειδώσεις !

ΡΙΤΑ. Ὅχι ! Ὅχι !

Ἄνοιγει ἢ πόρτα τοῦ γραφείου. Θόρυβος ἀπὸ φωνές καὶ δημηγορίες. Ὁ νονός μπαίνει. Τὴ στιγμή πού ἐτοιμάζεται ἢ Ρίτα νὰ κλείσει, προβαίνει ἀπὸ τὴν πόρτα βιαστικά τὸ κεφάλι του ὁ θεῖος ἀνυπόμονος, ἀνήσυχος.

ΘΕΙΟΣ. Τοῦ τῶπερ ;

ΡΙΤΑ. Ναί, ναί.

ΘΕΙΟΣ. Καὶ δέχεται ;

ΡΙΤΑ. γελᾷ νευρικά. Πῶς τρέμεις ἔτσι θεῖε, ἡσύχασε. Μόλις γίνῃ ὁ Στέφανος ὑπουργός θὰ παραιτηθεῖ ἀπὸ τὸν ἐργατικὸ σύνδεσμο καὶ διορίζεσαι ἐσὺ θεῖε μου στὴ θέση του, ταμίας.

ΘΕΙΟΣ. πηδᾷ ἀπὸ τὴν χαρὰ του. Μπαίνει μέσα στὸ σαλονάκι. Ἄληθεια ; ἀλήθεια ; ἀνηψοῦλά μου ! τὴ φιλεῖ. Νὰ μᾶς ἔλειπες ἐσὺ ἀπ' αὐτὸ τὸ σπίτι ! . .

ΡΙΤΑ. μόλις κρατώντας τὴν ἀνυπομονησία της πιά. Μὰ θεῖε, κάνε μου τὴ χάρη, πηγαίνε, θέλω νὰ ντυθῶ. Φεύγει ὁ θεῖος καὶ ἢ Ρίτα μένει μοναχὴ.

ΡΙΤΑ. Ἄ ἐπὶ τέλους, ἐπὶ τέλους, κτυπᾷ τὸ κουνουδι, ἔρχεται ἢ ὑπηρετρία.

ΡΙΤΑ. Τὴν Ἑλένη. φεύγει ἢ ὑπηρετρία.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς σάλας πετιέται λαχνασμένη μιὰ μικροῦλα ὑπηρετρία χλωμή. Ὡς τὴ βλέπει ἢ Ρίτα τρέχει καὶ τὴν τραβᾷ ἀνυπόμονα ἀπὸ τὸ χέρι σὴν ἄκρη τῆς σκηνῆς δεξιὰ· μιλεῖ λαχταριστά.

ΡΙΤΑ. Λοιπόν ; τὸν εἶδες ; τὸν εἶδες ;

ΕΛΕΝΗ. Ναί, κυρία, τὸν εἶδα.

ΡΙΤΑ. Καὶ τί σοῦ εἶπε; Μίλα!

ΕΛΕΝΗ. Τίποτα, μὲ μορφασμὸ πόνου γιατί ἡ Ρίτα τὴ σφίγγει.

ΡΙΤΑ. Τίποτα! . . . πῶς τίποτα;

ΕΛΕΝΗ. Κάτι ἤθελε νὰ μὲ ρωτήσῃ. . . Μὰ δὲ μὲ ρώτησε. Κ' ἐγὼ τοῦ ἔδωσα τὸ μπιλιετάκι Σας.

ΡΙΤΑ. Λοιπὸν; θάρθει αὔριο βράδῳ; Τοῦτες πὼς θὰ ντυθῶ τσιγγάνα;

ΕΛΕΝΗ. ἀπελπισμένα συμπλέκοντας τὰ χεράκια της. Τὸ ξέχασα!

ΡΙΤΑ. γελᾷ. Μὰ σῶπα δὲν πειράζει. Ἔπειτα; ἔπειτα; Γιατί λέει δὲν ἐρχότανε τόσες μέρες;

ΕΛΕΝΗ. μὲ φόβο. Κυρία, δὲν ξέρω πῶς νὰ τὸ πῶ.

ΡΙΤΑ. μὲ ἀγωνία. Τί τρέχει; Μίλα! τῆς σφίγγει τὸ μπράτσο.

ΕΛΕΝΗ. Πονῶ!

ΡΙΤΑ. Μὰ μίλιε καημένη Ἐλένη! Μή με παιδεύεις!

ΕΛΕΝΗ. Μὲ ρώτησε.

ΡΙΤΑ. Σὲ ρώτησε;

ΕΛΕΝΗ. Ἄν ὁ νογὸς σας ἔρχεται ἀκόμα σπίτι. ξαλάφρωσε. Μὲ πιότερο τώρα θάρρος. Νά! αὐτὸ μὲ ρώτησε.

ΡΙΤΑ. ἀπὸ μέσα της. Πάει κ' ἔρχεται. Θεέ μου! ἐπιμένει ἀκόμα. Μὰ πῶς νὰ τονὲ διώξω. Γιατί; τί νὰ τοῦ πῶ;

ΕΛΕΝΗ. παίρνει θάρρος καὶ μιλεῖ. Ἦ ἐκεῖνον ἢ ἐμένα! Ἔτσι φώναξε. Ἦ ἐκεῖνον ἢ ἐμένα. Κ' ἐγὼ φοβήθηκα κ' ἔκαμα νὰ φύγω. Καὶ τὴν ὥρα ποῦ ἔκαμα νὰ φύγω, μοῦ εἶπε πὼς δὲ θὰ ξανάρθει πιά.

ΡΙΤΑ. ἀγωνιᾷ. Δὲ θὰ ξανάρθει!

ΕΛΕΝΗ. Ὡσότου λέει δὲ διώξετε τὸ νονὸ σας. . . Ἔτσι μοῦ εἶπε! . . .

ΡΙΤΑ. Μὰ γιατί; Μὰ γιατί; πάει κ' ἔρχεται. Τί ἀφορμὴ νὰ τοῦ βρῶ. Τί ἀφορμὴ; Θεέ μου!

ΕΛΕΝΗ. συμμαζεύεται στὴ γωνία καὶ ψιθυρίζει. Φοβοῦμαι!

ΡΙΤΑ. σταματᾷ ἀπότομα. Τί εἶπες Ἐλένη;

ΕΛΕΝΗ. Τίποτα κυρία . . . τίποτα. . .

ΡΙΤΑ. Φοβᾷσαι; τί φοβᾷσαι; σὰ νὰ παραμιλεῖ. Ναι ναι, καλύτερα ἔτσι. Καλύτερα. Καθίξει καὶ γράφει βιαστικά, σιγῇ. Νὰ πάρω αὐτὸ τὸ γραμματάκι καὶ πῆγανέ τού το γρήγορα. . . Νάρθει θὰ τοῦ μιλήσω ἐγώ. Θὰ τοῦ μιλήσω ἐγώ.

ΕΛΕΝΗ. Κυρία. . .

ΡΙΤΑ. Πῶς τρέμεις ἔτσι θὰ δεῖς θὰ δεῖς ὅλα θὰ τελειώσουν καλά. πῆγαινε. . .

Φεύγει ἡ Ἐλένη. Ἡ Ρίτα περπατεῖ νευρική. Ἀνακατεῖ τὸ τσιγγάνικο κοστοῦμι. Κλεῖ τὴν πόρτα. Κάνει νὰ τὸ βάλει, ὕστερα τὸ πετᾷ. Εἶναι

ἀνήσυχη. Ἀκούγεται τὸ κουνδοῦνι τῆς δξώπορτας. Ἀφουγκράζεται. Μιά ὕπνρτέρα ἔρχεται.

ΡΙΤΑ. Ποιὸς εἶναι;

ΥΠΗΡΕΤΡΙΑ. Ἡ κυρία Πόπη καὶ ἡ κυρία Δρακοπούλου μὲ τὴν κόρη της. τρέχει ἡ Ρίτα καὶ τὶς ὑποδέχεται. Φιλιά, χαιρετισμοί.

ΠΟΠΗ. εὐθυμη γυναικοῦλα, πεταχτή. Κυττάζει γύρω της τὶς ἐτοιμασίες. Μιλεῖ πασίχαρη, ἀεικίνητη. Τί ὠραία! Ἦθαι τρέλα αὔριο ὁ χορὸς σας, Ρίτα μου. βάζει στὸ στηθὸς της λουλούδια. Ἄ σοῦ φέραν τὸ κουστοῦμι σου; χαρῶ το! τὸ κυττάζει, παίρνει στὰ χέρια της τὸ ντέφι, τὸ κουνδονίζει ὑψώνοντας τὸ μπράτσο της καὶ φωνάζει εὐθυμα. Μύλους, Μύλους γιὰ φτιάξιμο. μιμεῖται τὴ φωνὴ τῶν γυφτισσῶν.

ΡΙΤΑ. Σῶπα! δείχνει πρὸς τὸ γραφεῖο. Σῶπα καημένη μὴ σ' ἀκούσει!

ΠΟΠΗ. γελᾷ σιγά. Ἐξέχασα ποῦ βροῖσομαι εἶναι μέσα;

ΡΙΤΑ. Ναί. ἀλλάζει κουβέντα. Καὶ σὺ τί θὰ ντυθεῖς, Πόπη;

ΠΟΠΗ. Ἄν βρεῖς! ξετυλλεῖ ἀπὸ ἓνα δέμα ποῦ κρατεῖ μιά κούλα κόκκινη, πράσινο μπολερο. Toreador.

ΜΑΙΡΗ. Τί ἄσεμνο καημένη ποῦ εἶναι! Σὰ νᾶσαι γυμνή.

ΠΟΠΗ. σοβαρή. Μὰ κυρία μου, θὰ φορῶ μᾶσκα!

ΡΙΤΑ. Καὶ σὺ Τιτίκα μου, τί θὰ ντυθεῖς;

ΜΑΙΡΗ. scandalisée. Ἡ Τιτίκα! Πῶς; Μὰ δὲ θάρθει καθόλου! ἢ Τιτίκα!

ΡΙΤΑ. γελᾷ. Ἄ! pardon! μιμεῖται τὴ φωνὴ τῆς Μαιρῆς. Ἡ Τιτίκα!

Πειραγμένη ἡ Μαιρὴ παίρνει τὴν Πόπη καὶ περιεργάζονται μαζὺ τὶς ἐτοιμασίες τοῦ χοροῦ. Κρυφομιλοῦνε. Τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη σιμώνει ἡ Τιτίκα τῆς Ρίτας. Κρυφὰ καὶ βιαστικά.

ΤΙΤΙΚΑ. Ξέρεις αὔριο βράδῳ ἔχω ἐγὼ Ραντεβοῦ. Πρώτη φορὰ ἔρχεται νύχτα. Ἡ Ρίτα γελᾷ, ἡ Τιτίκα τῆς δείχνει τὴ μαμά της. Σσο!

Ἡ Τιτίκα βγάζει κρυφὰ ἀπὸ τὴ ζακέτα της ἓνα βιβλίο καὶ τὸ δίνει τῆς Ρίτας.

ΡΙΤΑ. Τὸ διάβασες ὅλο;

ΤΙΤΙΚΑ. Ὅλο! δὲν κοιμήθηκα ὅλη νύχτα.

ΡΙΤΑ. μὲ θαυμασμό. Ἔ;

ΤΙΤΙΚΑ. Μμμ. . . Ὡραῖο. . . Μὰ ἐγὼ τὸ θέλω πιὸ δυνατό. Πιὸ δυνατό ἐννοεῖς;

ΡΙΤΑ. Πιὸ δυνατό! Ἄ! στάσου, χτές μοῦ ἔφερε πάλι ὁ νογὸς μου ἓνα κ' ἴσως νὰ σ' ἀρέσει. Ἐμένα δὲ μ' ἀρέσει.

ΤΙΤΙΚΑ. πηδᾷ ἀπὸ τὴ χαρά. Ὁ νογὸς σου! Ἔ! τότε θᾶναι ἀριστούργημα! Ποῦ τῶχεις;

ΡΙΤΑ. Νὰ ἐκεῖ πέρα δεξιά . . .

Φεύγει ἡ Τιτίκα νὰ τὸ βρεῖ. Ἡ Ρίτα ἀνήσυχη ὄλη τὴν ὥρα πού μιλοῦσε μὲ τὴν Τιτίκα κίτταζε τὴ Μαίρη καὶ τὴν Πόπη πού κρυφομιλοῦσαν καὶ κρυφογελοῦσαν. Ἀνυπόμονη. Μὰ τί τρέχει κυρία Δρακοπούλου ; Γιὰ μένα μιᾶτε ! Γιὰ μένα !

ΠΟΠΗ. Ἐμεῖς ; Νὰ σὲ χαρῶ, Ρίτα μου, ὄχι !

ΜΑΙΡΗ. Σὰ νὰ τῆς ἔρχεται τάχατε ξαφνικά τώρα ἡ ἰδέα : Ἄλήθεια, Ρίτα, θάρθει αὔριο στὸ χορὸ ὁ κ. Φιόρος ;

ΡΙΤΑ. Θάρθει !

ΜΑΙΡΗ. Θάρθει ἀδύνατον ! Κι ὁ θεῖος του ; χαχαχά ! Φαντάσου, ἀγάπη μου, τίλένε οἱ κάκες γλώσσες ! Πὼς δὲν ἀφήνει ὁ νονός σου τὸν ἀνηψιὸ του νᾶρχεται !

ΠΟΠΗ. δῆθεν πὼς δὲν ξέρει. Μὰ γιατί ; ἔ ; γιατί ;

ΜΑΙΡΗ. πολυσίμαντα. Ποιὸς ξέρει ! Ποιὸς ξέρει ! Μυστήριον ! γελοῦν.

ΡΙΤΑ. πεισιμῶνεται καὶ σὺν παιδὶ τὴν παίρνει τὸ παράπονο. Καθίζει στὸ ντιβάνι καὶ ἀκουμπᾶ τὸ χέρι τῆς. Τὸ μανίκι τῆς ρόμπας τῆς πέφτει καὶ φαίνεται τὸ βραχιόλι.

ΠΟΠΗ. Σσο ! παύουν τὰ γέλια. Δείχνει πρὸς τὸ γραφεῖο ἀπ' ὅπου δυνατότερα τώρα γρικοῦνται οἱ φωνές. Ἄκου ! Ρητορθεύει πάλι ὁ κ. Φωτιᾶς, γελᾶ, εἶδες ; Βουλὴ κατάντησε τὸ σπίτι σου, καημένη Ρίτα. . . Γεμάτο φωνές εἶναι καὶ φαλάκρες !

ΡΙΤΑ. νευρική. Ναι ναί. . . Δὲν εἶναι σπίτι τοῦτο. . .

ΠΟΠΗ. Μὰ σῶπα ! Μὴν τὸ παίρνεις δὰ καὶ τόσο κατάκαρδα ! Γιὰ σκέψου ! Ἐρχονται νὰ τονε συγχαροῦνε· δὲν εἶναι μικρὸ προῖμα ! Αὔριο γίνεται ὑπουργός.

ΜΑΙΡΗ. μὲ κακία. Δὲν τὸ ξέρομε δὰ ἀκόμη σίγουρο ! Ἀκόμα δὲν τὸν εἶδαμε. . .

ΠΟΠΗ. πειράζοντας τὴ Μαίρη. Εἶδες καημένη, εἶδες τίεῖναι ἡ τύχη καμιά φορὰ. Ὡς τὰ χτές ἀκόμα ὅλοι βέβαιο εἶχανε τὸ σύζυγό σου ὑπουργό. Καὶ τώρα μὲ μιὰν ἐπερώτηση. . .

ΜΑΙΡΗ. très digne. Ἐτσι πάντοτε παραγνωρίζεται ἡ ἀξία. Μὰ δὲ μᾶς μέλει ! Στρέφεται καὶ πάει πρὸς τὴν Πόπη, τὴ στιγμή πού ἡ Τιτίκα ἀπαγοητευμένη γυρίζει καὶ λέει τῆς Ρίτας.

ΤΙΤΙΚΑ. Δὲν τὸ βρῆκα !

ΡΙΤΑ. Στάσου. Στάσου. Πάω ἐγώ. Πάει στὴ σάλα ἐν φῶ ἡ Πόπη καὶ ἡ Μαίρη κρυφομιλοῦνε.

ΜΑΙΡΗ. μὲ κακία καὶ ἀγανάκτηση. Εἶδες τὸ καινούργιο βραχιόλι πού φορεῖ πάλι ; εἶδες ἀναίδεια ; Ὅλο διαμαντικά !

ΠΟΠΗ. γὰ νὰ τὴν κάμει νὰ μιλήσει. Λὲς νᾶναι τοῦ νονοῦ τῆς κι αὐτό ; Δὲν πιστεύω !..

ΜΑΙΡΗ. Ἄμὲ τίνος ; τοῦ ἀντροῦς τῆς ; Ποῦ νὰ τᾶβρει τὰ λεφτά.

ΠΟΠΗ. Ἄς εἶναι καλὰ ὁ « Ἐργατικὸς Σύνδεσμος. »

ΜΑΙΡΗ. Μπᾶ σκοτίζεται αὐτὸς γιὰ τὴ γυναικὰ του ; ὅλα τοῦ τὰ τρώει ἡ πολιτικὴ . . . Νὰ κίττα τώρα πού θὰ τὴ ρωτήσω νὰ δεῖς πὼς θὰ τὰ χάσει.

Τὴ στιγμή ἐκείνη γυρίζει ἡ Ρίτα ἀπὸ τὴ σάλα, ἀπ' ὅπου πῆρε τὸ βιβλίον. Τὸ κρύβει σὰ χέρια τῆς.

ΜΑΙΡΗ. Ἄ ! κατεργάρα καὶ μᾶς τὸκρυβες !

ΡΙΤΑ. Τί ; τί ;

ΜΑΙΡΗ. Γιὰ κάμε ἔτσι. τῆς πιάνει τὸ μπράτσο καὶ τῆς παραμερίζει τὸ μανίκι.

ΠΟΠΗ. Χαρῶ το ! ὅλο διαμάντια. Ποιὸς τὴ χάρη σου, Ρίτα !

ΜΑΙΡΗ. Πόσο θὰ σ' ἀγαπᾶ ὁ ἄντρας σου γιὰ νὰ σοῦ κάνει τέτοια δῶρα ! Ἡ Ρίτα σοπαίνει. Ἡ Μαίρη σιγὰ καὶ μὲ κακία. Ὁ ἄντρας σου, ἔ ;

ΡΙΤΑ. Ὁχι ! Μὰ ὄχι. Εἶναι δῶρο τοῦ νονοῦ !

ΠΟΠΗ. Ἄ !

ΜΑΙΡΗ. Ἄ ! τοῦ νονοῦ. Σ' ἀγαπᾶ πολὺ ὁ νονός σου. Παύση.

Παραπολύ ! παραπολύ ! χαχαχά ! . . .

ΡΙΤΑ. νευρική. Μὰ γιατί γελᾶς ἔτσι ; Γιατί γελᾶς ἔτσι ;

ΜΑΙΡΗ. Τίποτα . . . τίποτα . . . Κάτι θυμήθηκα.

ΠΟΠΗ. Φαντάσου, ἀγάπη μου, τί πρόστυχος εἶναι ὁ κόσμος. Λένε, μὰ φαντάσου ! . . .

ΜΑΙΡΗ. Τιτίκα ! πήγαινε νὰ δεῖς τί Tableau εἶναι αὐτὸ ἐκεῖ πέρα. Τί ὄραϊο !

ΤΙΤΙΚΑ. ingénuue. Πάω, μαμάκα μου. τρέχει στὴ σάλα.

ΡΙΤΑ. Λοιπόν ; λοιπόν ;

ΠΟΠΗ. Οὐ καημένη. Ἀκοῦς τώρα τὸν κόσμον ! Λένε . . .

ΜΑΙΡΗ. παραμερίζει τὴν Πόπη σοβαρὴ καὶ ἐπίσημη. Ρίτα ἄκουσε . . . εἶμαι φίλη σου κ' ἔχω καθῆκον. . .

ΡΙΤΑ. γελᾶ νευρικά. Μὰ μὲ κάνετε καὶ τρομάζω ! Τί ἐπίσημη πού εἶσαι Μαίρη !

ΜΑΙΡΗ. Ρίτα, λένε . . . ὅλος ὁ κόσμος λέει, πὼς . . . Νὰ πὼς σιγότερα, εἶσαι μαιτρῆσα τοῦ Νονοῦ σου.

ΡΙΤΑ. ἀνατινάξεται μ' ἔντρομη κραυγῇ. Ἐγώ ! Ἐγώ !

ΤΙΤΙΚΑ. ἔρχεται πεταχτή. Μαμάκα εἶναι ἕνας γέροφ κ' ἔχει στριμωγμένη στὴ γωνία ἐνὸς ὄραϊου σαλονιοῦ μιὰ γυναίκα καὶ τὴ φιλεῖ.

ΠΟΠΗ. γελᾷ. Θᾶναι δῶρο τοῦ νονοῦ.

ΜΑΙΡΗ. Τιτίκα ! Ποῦ τᾶμαθες αὐτά ; Τιτίκα !

ΤΙΤΙΚΑ. με ἀφέλεια καὶ τρόμο. Μαμάκα μου, εἶπα τίποτε κακό ; Κανένα κακὸ λόγο ; Μὰ θᾶναι κόρη του βέβαια. . .

ΜΑΙΡΗ. Ἄ ! τὸ κρινάκι μου νὰ τὸ χαρῶ ! βέβαια κόρη του θᾶναι, ἐννοεῖται, τί ἄλλο ; στὴν Πόπη με αὐταρέσκεια, εἶδατε ἀθωότητα καλὴ ; εἶδατε ;

Τὴ στιγμή αὐτὴ ἀπλώνει κρυφὰ τὸ χέρι της ἢ Τιτίκα στὴ Ρίτα καὶ τῆς παίρνει τὸ βιβλίο. Κρυφὰ καὶ με ἀγωνία.

ΤΙΤΙΚΑ. Ἔχει εἰκόνες ;

ΡΙΤΑ. Γεμάτο !

ΤΙΤΙΚΑ. Γεμάτο ! ἐνθουσιασμένη πετιέται χαρούμενη καὶ σιγοτραγουδεῖ.

ΡΙΤΑ. ἀγωνιᾷ. Μαίρη, ἂν μ' ἀγαπᾷς πές μου. . . Μοῦ τόπες γιὰ νὰ με τρομάξεις ; . . . ἔ ; Ὅχι ; . . Μαίρη ! ἢ Μαίρη ἀποφεύγει ἀκατάδεχτη, ἢ Ρίτα ρίχνεται στὴν Πόπη. Ἔλα ἐσὺ Πόπη μου . . . Θὰ τρελαθῶ ! Μίλιε !

Χτυπᾷ ἢ πόρτα τοῦ γραφείου ἀπομέσα κι ἀκούγεται ἢ φωνὴ τοῦ Νονοῦ.

ΝΟΝΟΣ. Ἔβαλε τὸ κουστούμι της ἢ μικροῦλά μου ; Τῆς πάει καλὰ ;

ΠΟΠΗ. Ὁ νονός σου !

ΜΑΙΡΗ. Μὲ κακία. Δὲ ντρέπεσαι καημένη Πόπη, εἶναι δυνατὸν ;

ΠΟΠΗ. Καλὲ ὁ νονός της : ἄκου ποὺ σοῦ λέω !

ΜΑΙΡΗ. δογματικά. Αὐτὴ ἢ τρυφερότητα μόνο σὲ συζύγους τεριάζει.

ΝΟΝΟΣ. ἀπομέσα. Δὲ ντύθηκε λοιπὸν ἀκόμα ἢ μικροῦλά μου καὶ δὲ μιλεῖ ;

ΠΟΠΗ. Εἶναι καλὲ ὁ νονός της !

ΜΑΙΡΗ. ἐπίσημη. Ἄλήθεια Ρίτα ;

Δὲ μπορεῖ πὰ νὰ βαστάξει ἢ Ρίτα καὶ πέφτει στὸ ντιβάνι καὶ ξεσπᾷ στὸ κλάμα. Τρέχουν ὅλες νὰ τὴν παρηγορήσουν.

ΠΟΠΗ. Κλαῖς !

ΤΙΤΙΚΑ. Ρίτα μου, τί ἔχεις ; ἀγάπη μου !

ΡΙΤΑ. Τίποτα . . . Τίποτα . . . Συγχώρησέ με. . . Μιὰ στιγμή . . . δὲν ξέρω. . .

ΘΕΙΟΣ. ἀπομέσα. Μὰ δὲ ντρέπεσαι ! Ρίτα ! Δὲν ἀπαντᾷς στὸ νονὸ σου ! Νὰ μοῦμι ;

ΡΙΤΑ. Ὅχι ! Ὅχι ! Νά, μιὰ στιγμή !

ΣΥΖΥΓΟΣ. ἀπὸ μέσα. Ὅλοι γελοῦν. Καλὰ, καλὰ μὴν τρομάξεις ! Δὲ μπαίνομε !

ΜΑΙΡΗ. Ἐμεῖς φεύγομε, Ρίτα. . . Ἄν σοῦ εἶπαμε τίποτα. . .

ΡΙΤΑ. Ὅχι, ὄχι. . . Τίποτα. Δὲ μοῦπατε τίποτα. . .

ΠΟΠΗ καὶ ΤΙΤΙΚΑ. Ὁρεβουάρ λοιπὸν, ἀγάπη μου. . .

ΡΙΤΑ. Ὁρεβουάρ. Φιλιά, φεύγουν.

ΡΙΤΑ. μόνη. Πέφτει ἐξαντλημένη στὸ ντιβάνι. Θεέ μου ! Πῶς μοῦ φέρνονται ἔτσι ! Πῶς μοῦ φέρνονται ! . . Μοῦρχεται νὰ κλαίω, νὰ κλαίω σὰν μωρὸ παιδί.

Γυρᾷ τρεχάτη ἢ Τιτίκα. Μιλεῖ γρήγορα, γρήγορα.

ΤΙΤΙΚΑ. Ἀγάπη μου ! Μὰ συμβαίνει λοιπὸν τίποτα μ' αὐτὸ τὸ γέρο ; Γιατί κλαῖς ;

ΡΙΤΑ. με ἀηδία. Σοῦτ ! δὲ ντρέπεσαι ! . .

ΤΙΤΙΚΑ. σοβαρὴ καὶ πολυξερη. Γιατί ; πῶς εἶναι γέρος ; Γεμάτος ρευματισμοὺς μὰ καὶ γεμάτος διαμάντια ! σκέψου !

ΡΙΤΑ. ἀηδιασμένη. Ὄω !

ΤΙΤΙΚΑ. σὰν πολυτερεὴ γελῶντας. Αὐτές σου οἱ λεπτότητες θὰ σε καταστρέψουν, Ρίτα. Ἄκουσέ με ἐμένα ποὺ ξέρω τὸν κόσμον !

Ἀκούγεται ἢ φωνὴ τοῦ Νονοῦ καὶ φεύγει τρεχάτη ἢ Τιτίκα. Ὁρεβουάρ. Ἀπὸ τὸ γραφεῖο μέσα ἢ φωνὴ τοῦ Νονοῦ.

ΝΟΝΟΣ. Λοιπὸν ;

ΡΙΤΑ. Τώρα . . . Τώρα.

Ἐκλειδώνει. Μπαίνουν μέσα ὁ Σύζυγος, ὁ Νονός, ὁ Θεῖος. Ὄς νὰ δοῦν τὴ Ρίτα χωρὶς τὸ κουστούμι, σταματοῦν ἀπαγοητευμένοι. Καὶ οἱ τρεῖς. Ἄ !

ΣΥΖΥΓΟΣ. Γιατί δὲ ντύθηκες ;

ΡΙΤΑ. Εἶχα ἐπισκέψεις. . . Δὲ μπόρεσα. Συγχωρήσατέ με !

ΝΟΝΟΣ. ἀνήσυχος. Τὰ μάτια σου εἶναι κόκκινα, Ρίτα. Σὰ νᾶ-κλαφες !

ΘΕΙΟΣ. τὴν ἀγκαλιάζει. Ἀνηφοῦλά μου τί ἔχεις ; Ἀγγελέ μου !

Ἡ Ρίτα τονε στρώχνει νευρική. Σὲ ὅλη αὐτὴ τὴ σκητὴ ἀρηρημένη ποτε πάει ν' ἔρχεται, ποτε καθίζει, ἄλαλη. Ἀποφεύγει με ἀπερίγραπτη φρίκη τὸ Νονὸ της.

ΣΥΖΥΓΟΣ. Τὰ νεῦρά σου πάλι σήμερα. . . Δὲν πρέπει Ρίτα. . . Αὐτὲς τίς μέρες ποὺ οἱ φίλοι μου θᾶρχονται νὰ με συγκαροῦνε, πρέπει νᾶσαι περιποιητικὴ καὶ γελαστή.

ΡΙΤΑ. ὑποκλίνεται, σὰν ὑπηρέτρια. Μὲ μικρότατο χαμόγελο. Πολὺ καλὰ ! Ὁ σύζυγος ἀνασηκώνει τοὺς ὄμους καὶ καθίζει στὴν πολυθρόνα. Βγάζει ἓνα carnet ὅπου γράφει ἀπορροφημένος.

ΝΟΝΟΣ. Σιμώνει τῆς Ρίτας. Μὰ ποιὸς ἦρθε ; Κάποιος ἦρθε !

ΡΙΤΑ. ἀποφεύγοντας νὰ τὸν πλησιάσει. Δυὸ φιλενάδες μου . . . δυὸ φιλενάδες μου.

ΝΟΝΟΣ. Μὲ θορυβώδη εὐθυμία θέλει νὰ διώξει τὴ θλίψη. Φιλενάδες ! Μὰ τότε ν' ἀνοίξομε τὰ παράθυρα μὴν πάθομε τίποτα ! Θᾶχουνε δηλητηριάσει τὸν ἀέρα. . .

Ἔρχεται ἓνας ὑπηρέτης καὶ φέρνει τοῦ συζύγου ἀπάνω σὲ ἀσημένιο δισκάκι ἐπισκεπτήρια.

ΣΥΖΥΓΟΣ. Διαβάξει τα. Δημοσιογράφοι ! Δὲ δέχομαι.

Ο ΥΠΗΡΕΤΗΣ. Τοὺς τὸ εἶπα κύριε . . . Ἐπιμένουν !

ΣΥΖΥΓΟΣ. Ἐπιμένουν ! Χαχαχά ! Εἶπα δὲ δέχομαι. . . Πῆς τους εἶμαι ἀπασχολημένος. Μεθαύριο, τὴ Δευτέρα, ἄς ἔρθουν στὸ Ὑπουργεῖο τὸ πρωί, στίς ἔντεκα. Φεύγει ὁ ὑπηρέτης.

ΘΕΙΟΣ. Μὲ κωμικὸ ὕφος στὸν ὑπηρέτη ποὺ περιφέρεται καὶ τὸν ἀκούει μὲ σεβασμό. Ναί, θὰ τοὺς περιμένομε μεθαύριο, στὸ Ὑπουργεῖο, στίς 11.

ΝΟΝΟΣ. Χαμογελῶντας στὸ σύζυγο. Σὲ θαυμάζω ! Τί πεποιθήση. Κι ἂν συμβεῖ τίποτα ;

ΣΥΖΥΓΟΣ. Τί νὰ συμβεῖ ; Τώρα γυρίζω ἀπὸ τὴ Βουλὴ. . . Σὲ μιὰ ὥρα τὸ Ὑπουργεῖο πέφτει.

ΘΕΙΟΣ. Δηλαδή τῷρριξες ἐσὺ μὲ τὴν ἐπερώτησή σου . . .

ΣΥΖΥΓΟΣ. Κ' ἦρθα ἐδῶ σπίτι μου ἡσυχος νὰ περιμένω. μὲ θορίαμβο. Ἄ ! ἐπιτέλους ! 20 χρόνια περίμενα !

ΘΕΙΟΣ. Ἄμ ἐγὼ ; 30 χρόνια ἐγὼ περίμενα νὰ διορισθῶ Ταμίας ὕπου νᾶναι . . . Καὶ τώρα ; Τρίβει τὰ χέρια του χοροπηδᾷ. Μοῦρχειται νὰ φωνάξω, νὰ χορέψω, νὰ τραγουδήσω. Πνίγομαι !

ΝΟΝΟΣ. Μὴ βιάζεσαι ! Μὴ βιάζεσαι ! Ἐνα παραμικρὸ ἐμπόδιο ἀπὸ σήμερα ὡς αὔριο καὶ κράκ ! Ὅλα τὰ σχέδια γκρεμίζονται στὸ θεῖο, καὶ μῆτε ταμίας στὸ σύζυγο, μῆτε ὕπουργός !

ΘΕΙΟΣ. Ἀναπηδᾷ ἔντρομος. Μὰ γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴν τὸ λέτε μῆτε γιὰ ἀστεῖο ! Μὰ ἴσα μ' αὔριο δὲ θάνα οὐ Στέφανος ὕπουργός ; Καὶ δὲ θὰ μὲ προτείνετε εὐθὺς στὴ θέση τοῦ Ταμία στὸν Ἐργατικὸ Σύνδεσμο ; Ἐσεῖς ἐκεῖ μέσα ὡς διευθυντὴς ὅ,τι θέτε κάνετε ! μὲ ἰκετευτικὴ ἀγωνία. Εἶστε παντοδύναμος ! Ὅ,τι θέτε κάνετε !

ΝΟΝΟΣ. σοβαρός, σηκώνεται ἐπίσημος. Αἴ λοιπόν ! Πρέπει νὰ σᾶς τὸ πῶ ! Θάρρος !

ΘΕΙΟΣ. ἔντρομος τοῦ ἀρπάζει τὰ χέρια. Γιὰ τὸ Θεὸ κ. Μαρή, νονέ μου, λυπήσου μας !

ΣΥΖΥΓΟΣ. Σιμώνει ἀνίσυχος καὶ προσπαθεῖ νὰ νικήσει τὴ συγκίνησή του. Τί τρέχει ;

Πάψη· σιγὴ τρομερή. Ὅλοι κυττάζουν τὸ Νονό. Ἡ Ρίτα σκυφτὴ εἶναι ἀλλοῦ βυθισμένη, τίποτα γύρω τῆς δὲν προσέχει.

ΝΟΝΟΣ. ξεσπᾷ σὲ γέλοια. Πέφτει στὴν Πολυθρόνα. Χαχαχά ! τόκαμα γιὰ νὰ σᾶς τρομάξω !

ΘΕΙΟΣ. λαχανιστά. Ἄ ! μὰ τέτοια ἀστεῖα ! . . .

ΣΥΖΥΓΟΣ. συνοφρυώνεται, στὸ θεῖο : Φοβήθηκες ; μὲ περιφρόνηση.

ΝΟΝΟΣ. στὸ σύζυγο. Ἐ κάνεις δὰ πὼς δὲν τρώμαξες καὶ σύ ! ἔξρω ποῦ πῆγ' εὐθὺς ὁ νοῦς σου καὶ τρώμαξες . . . Μόνο κρατήθηκες ! . . .

ΣΥΖΥΓΟΣ. ἀνίσυχος. Ποῦ πῆγε ὁ νοῦς μου ; πάει κ' ἔρχεται. Τί θέτε νὰ πῆτε ;

Ἔρχεται ἓνας ὑπηρέτης καὶ μιλεῖ τοῦ συζύγου χαμηλόφωνα.

ΘΕΙΟΣ. Σὰν τὰ ποντίκια εἶμαστε στὰ νύχια τοῦ γάτη . . . χαχαχά. Τί ἀστεῖο ! Εἶδες ἀνηψούλα μου ; Νὰ βάλε τὸ χέρι σου, βάζει διὰ τῆς βίας τὸ χέρι τῆς στὸ στήθος του, ἀκόμα καταχτυπᾷ ἢ καρδιά μου.

ΣΥΖΥΓΟΣ. στὸν ὑπηρέτη δυνατά. Ἄς ἔρθουν ! οἱ πόρτες νὰ μένουν αὐτὲς τίς μέρες ἀνοιχτὲς στὸ λαό ! φεύγει ὁ ὑπηρέτης.

ΡΙΤΑ. σηκώνεται ταραγμένη. Θεέ μου, μὰ ἐδῶ θὰ μοῦ τοὺς φέρεις ; ὁ σύζυγος σηκώνει μὲ συγκατάβαση τοὺς ὤμους. Ἡ Ρίτα μαζεύει βιαστικά τὸ κουστούμι τῆς καὶ τὸ πάει τρεχάτη πρὸς τὴν κάμερά τῆς.

ΝΟΝΟΣ. Ἔρχομαι κ' ἐγὼ μαζί σου Ρίτα . . . σηκώνεται, πάει πρὸς τὴν κάμερα ὅπου διευθύνεται ἡ Ρίτα. Τοὺς βαριοῦμαι. Ὅς πρόεδρος τοῦ συνδικατοῦ τους θ' ἀναγκαστῶ νὰ τοὺς βγάλω λόγο. Καὶ τοὺς βαριοῦμαι.

Μπαίνει στὴν κάμερα δεξιᾷ. Ἡ Ρίτα ποὺ ἔτοιμη εἶτανε κὶ αὐτὴ νὰ μπεῖ, σταματᾷ, κὶ ἀκουμπᾷ στὸν παραστάτη.

Ἔρχονται πλῆθος ἐργάτες χαρούμενοι. Φωνές, χειραφίες, βουή.

ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ. Ἄ ! τὰ συγχαρητήριά μου ! Τὰ συγχαρητήριά μου, κ. Ὑπουργέ.

— Ἐξοχος ὁ λόγος σας στὴ βουλὴ.

— Λουφάξανε οἱ ἀντίθετοι.

— Ἄμ οἱ δικοὶ μας ! Ἐπρεπε νὰ δεῖς τὰ μούτρα τοῦ Δρακοπούλου.

— Δυὸ πῆχες ! γελοῦν.

ΣΥΖΥΓΟΣ. μ' ἓνα κίνημα τοῦ χεριοῦ του δείχνει πὼς θᾶλει νὰ μιλήσει. Σιγὴ. Ἐπρεπε. Εἶναι ντροπὴ πὰ ν' ἀνεχόμεστε εἰς τὴν ἐξουσία, ἀνθρώπους ποὺ διασπαθίζουν τὰ δημόσια χρήματα, κὶ ἀποκοιμίζουν τὸν κυρίαρχο λαὸ μὲ μεγάλα ψεύτικα λόγια. Ὅχι ! Ὁ λαὸς ὁ κυρίαρχος ἐξύπνησε. Ἀπλωσε τὰ χέρια του τὸν ἄγγισε καὶ γκρεμ-

στήκανε. Τὸ πλῆθος χειροκροτεῖ. Bravo! bravo νὰ μᾶς ζήσεις. Ἐνας γέρος σοβαρά. Ἀπὸ τέτοιους ἀνθρώπους ἔχει ἀνάγκη ἡ πατρίδα.

ΣΥΖΥΓΟΣ. κίνημα πάλι τοῦ χειροῦ του. Τὰ πλήθη σωμαίνου. Νέοι ἄνδρες, νέα ἰδανικά, νέοι ὀρίζοντες. Τὸ κακὸν ἐκορυφώθη. Καιρὸς οἱ ἐργάτες νὰ συσσωματωθοῦν, νὰ καταλάβουν τὴ δύναμη καὶ τὰ δικαιώματά τους, καὶ νὰ ἐπιβάλουν τὴ θέλησή τους σὲ κείνους ποὺ κάθονται καὶ τρῶν τοὺς κόπους τοῦ λαοῦ. Ἄλλοι ἐργάζονται κι ἄλλοι ἀπολαβαίνουν. Ἄλλοι σπέρνουν κι ἄλλοι θερίζουν. Ὡς ταμίας τοῦ ἐργατικῆς σῆς κέντρου, κατόρθωσα ὡς τώρα νὰ σῶς ἔξασφαλίσω τὰ μέσα τῆς διατροφῆς σὲ μιὰ γενικὴ ἀπεργία. Ὡς ὑπουργὸς τώρα θὰ σῶς προστατεύσω μὲ νόμους. Δικαιοσύνη καὶ ψωμί! Καὶ τώρα διαλυθεῖτε ἐν τάξει. Χειροκροτοῦν, χειραψίες, φεύγουν.

ΘΕΙΟΣ. μὲ κομικὴ μεγαλοπρέπεια παρακολουθεῖ τὰ λόγια, καὶ τὶς χειρονομίες τοῦ συζύγου. Καὶ τώρα διαλυθεῖτε ἐν τάξει. Γυρίζει, χοροπηδᾷ καὶ μιμεῖται τὴ χοντρὴ φωνὴ τοῦ συζύγου. Δικαιοσύνη καὶ ψωμί! Τίποτε ἄλλο δὲ ζητοῦμ' ἐμεῖς οἱ ἐργάτες. Δικαιοσύνη καὶ ψωμί!

ΡΙΤΑ. Θεέ μου! Μὰ κυττάξετε ὅλο λάσπες μοῦ κάματε τὸ ταπέτο. Σημαίνει. Ἐρχεται ἡ Ἑλένη. Ἐλα καθάρισε γρήγορα Ἑλένη μου. Ἡ Ρίτα διορθώνει τὰ λουλούδια στ' ἀνθογάλια.

ΘΕΙΟΣ. Ἑλένη μου εἶσαι ἀκόμα κακιωμένη μαζύ μου; Ξέρεις δὲν τῶθελα. Πῆγα νὰ δέσω τὴ γραβάτα μου...

ΡΙΤΑ. χτυπᾷ νευρικά τὸ χέρι της στὸ τραπέζι. Μὰ θεῖε σώπασε λοιπόν. Τί εἶναι αὐτά;

ΘΕΙΟΣ. Μπᾶ σὲ καλὸ σου! ἀνοίγει τὴν πόρτα στὸ νονό. Ἐλάτε ἔφυγαν, μπαίνει μέσα ὁ νονός. Ὁ θεῖος μιμούμενος τὸ σύζυγο. Τὸ κακὸν ἐκορυφώθη! Νέοι ἄνδρες, νέοι ὀρίζοντες, νέα ἰδανικά.

ΝΟΝΟΣ. γελᾷ, στὸ σύζυγο. Εἶσαι ὑπέροχος. Ὅλα τὰ μεταχειρίζεσαι ὄργανα, γιὰ νὰ φτάσεις στὸ σκοπὸ σου. Πόσο εἶσαι δυνατός! γελᾷ πονηρά.

ΣΥΖΥΓΟΣ. Ἐτσι χρειάζεται. Δὲν ὑπάρχει τρομερότερο καὶ ἀποτελεσματικώτερον ὄπλο ἀπὸ τὰ μεγάλα φανφαρόνικα λόγια. Στὴ Ρίτα ποὺ περιφρονητικὰ τὸν ἀκούει. Ἄ τὸ ξέρω δὲ σ' ἀρέσουνε αὐτὰ Ρίτα κι ὅμως νάξερεις τί ἐγὼ ὑπόφερα γιὰ νὰ τὰ συνειθίσω! θαρροῦσα κ' ἐγὼ στὴν ἀρχὴ πὼς ἔπρεπε νὰ λέω τὴν ἀλήθεια. Καὶ νὰ προχωρῶ ἀλύγιστος δίχως ὑποχώρηση καὶ συμβιβασμοὺς στὸ σκοπὸ μου! Τὴν ὑπόφερα! Τὴν ἀπαγοήτευες καὶ ταπεινώσες, ὡς ὅτου μάθω, πὼς πρέπει νὰ φέρονται κανεὶς στὴν κοινωνία αὐτὴ ἂν θέλει νὰ ἐπιτύχει. Ἡ ἐπιτυχία εἶναι μωσαϊκὸ καμωμένο ἀπὸ χίλιους ἔξευτελισμοὺς καὶ χίλιες ὑποχώρησες. Σιγά - σιγά ὅμως συνειθίζεις. Ἄς εἶναι. Πάντα ἡ ἀρχὴ δύσκολη.

ΝΟΝΟΣ. πονηρά. Μὰ τὸ τέλος!

ΣΥΖΥΓΟΣ. θριαμβευτικά. Ἄ τὸ τέλος! Ἐνας ὑπηρέτης φέρνει ἐπιστολή.

ΣΥΖΥΓΟΣ. Ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρο. ἀνοίγει, διαβάζει καὶ πασιχαρὸς ἀγαφώνει, ἄ α α.

ΘΕΙΟΣ. Τί τρέχει; τί σοῦ γράφει;

ΣΥΖΥΓΟΣ. Τὸ ὑπουργεῖο πέφτει.

ΘΕΙΟΣ. τριβει τὰ χέρια του. Νὰ τὸ τέλος!

ΣΥΖΥΓΟΣ. στὸν ὑπηρέτη. Ἐφυγε;

ΥΠΗΡΕΤΗΣ. Ὁχι κύριε. Περιμένει μήπως ἔχει ἀπάντηση.

ΣΥΖΥΓΟΣ. Ὁχι! φεύγει ὁ ὑπηρέτης. Στὸ θεῖο τὴ στιγμὴ ποὺ σηκώνεται καὶ πάει στὸ γραφεῖο του. Ἄκουσε. Τρέξε στὴ βουλή. Στὸ γραφεῖο μου θὰ σὲ περιμένω νὰ μοῦ φέρεις τὶς λεπτομέρειες. Πάω ἐγὼ νὰ ἐτοιμαστῶ. φεύγοντας. Ἄ ἐπὶ τέλους, ἐπὶ τέλους.

ΘΕΙΟΣ. χοροπηδᾷ, χαιρετᾷ τὸ νονό, φιλεῖ τὴ Ρίτα. Πάω - πάω ἀνηψούλα μου, ἄγγελέ μου.

Μόνοι ὁ νονός καὶ ἡ Ρίτα σηκώνεται ὁ νονὸς ἀνήσυχος.

ΝΟΝΟΣ. Τί ἔχεις Ρίτα! Πές μου! Κάτι ἔχεις! Κλαῖς!

ΡΙΤΑ. Ὁχι! ὄχι! Δὲν κλαίω! ξεσπᾷ σὲ κλάμα ἀβάσταχτο.

ΝΟΝΟΣ. Ἐλα. Ἐσύχασε τώρα Ρίτα μου. Νὰ θὰ κλείσω τὴν πόρτα. Πάει καὶ κλεῖ τὴν πόρτα τῆς σάλας. Γυρίζει. Πὼς τρέμεις ἔτσι; Ἐμένα νὰ μοῦ τὰ πεις ὅλα. Ἐλα μὴ ντρέπεσαι. Κ' ἐγὼ θέλω σήμερα νὰ σοῦ μιλήσω... Καὶ περιμένω νὰ μοῦ δώσεις ἄρρο... Καὶ σύ...

ΡΙΤΑ. Νονέ μου δὲν ἔχω τὴ δύναμη νὰ σοῦ τὸ πῶ... Δὲν ἔχω τὴ δύναμη!

ΝΟΝΟΣ. ἀνήσυχος καὶ ἐκστατικός. Μὰ τί τρέχει λοιπόν; Μίλα!

ΡΙΤΑ. Νονέ μου, λυπηθεῖτε με... Σήμερα...

ΝΟΝΟΣ. μὲ τρόμο τῆς κλεῖ τὸ στόμα. Σώπα! Καλύτερα μὴ μοῦ πεις. Σώπα! πάει κ' ἔρχεται ταραγμένος κι ἀγαναχτησμένος. Πάψη. Ξέρω... Ξέρω... Ἐἴθε πάλι αὐτὸς ἐδῶ καὶ θὰ σ' ἔκαμε ἄνω κάτω. Αὐτὸν περιμένεις κ' ἤθελες νὰ μὲ διώξεις ἐμένα. Πηγαίνονται σὰ νὰ παραμιλεῖ. Ζωή, νιότη, ἀγάπη ἔτσι πάντα μιλοῦνε οἱ ψευτοκαλλιτέχνες καὶ οἱ τεμπέληδες ὡσὰν τὸν ἀνηψιό μου. Καὶ σηκώνουν τὰ μυαλά σας. Σταματᾷ ἐπιταχτικά. Μὰ δὲ σοῦ εἶπα πὼς δὲ θέλω νάρχεται ἐδῶ; δὲ θέλω ἔννοιες; σιγότερα, ἔννοιες; πάει νὰ τὴ χαδέψει. Ἡ Ρίτα τὸν διώχνει μὲ φρίκη.

ΡΙΤΑ. Ὁχι! ὄχι! Δὲν ἔννοῶ! πέφτει ἐξαντλημένη. Μὴ μ' ἀγγίζετε.

ΝΟΝΟΣ. Μὰ κάτι συνέβη ἐδῶ μέσα σήμερα! Ρίτα...

ΡΙΤΑ. Πῶς νὰ τὸ πῶ . . . Πῶς νὰ τὸ πῶ ! . . . ντρέπομαι . . .
Νά ! μὴ μὲ κυττάζετε νονέ, γιὰ νὰ μπορέσω.

ΝΟΝΟΣ. μὲ βαθύτατη πίκρα. Νά ! ἐγὼ δὲ σὲ κυττάζω, ὀρίστε ἐγὼ
δὲ σὲ κυττάζω, λέγε ! . . . μὲ ἀγωνία περιμένει ἄλλοῦ κυττάζοντας.

ΡΙΤΑ. Σήμερα . . . σήμερα ἤρθανε οἱ φιλενάδες μου ἐπιτηδες
γιὰ νὰ μοῦ ποῦνε . . . νὰ πῶς ὁ κόσμος παρεξηγεῖ τὴν ἀγάπη σας
τὴν πατρικὴ σὲ μένα . . . ξεσπᾶ. Νονέ μου, νὰ τι ἔχω ! Αὐτὸ ἤθελα
νὰ σᾶς πῶ ! λυπηθεῖτε με !

ΝΟΝΟΣ. ὑπόκωφα. Τί θές νὰ κάμω ;

ΡΙΤΑ. Νὰ στὰ πόδια σας πέφτω . . . Στὰ πόδια σας.

ΝΟΝΟΣ. Τί θές ; τί θές ; λέγε !

ΡΙΤΑ. Νὰ μ' ἀφήσετε ! νὰ μὴν ἔρχεστε . . . Ἐνα μῆνα μόνο,
δυὸ μῆνες . . . κ' ἔπειτα πάλι . . .

ΝΟΝΟΣ. Μὲ διώχνεις !

ΡΙΤΑ. Ὅχι ! ὄχι ! Σᾶς παρακαλῶ. Μὰ σκεφτεῖτε ! ὅπου κι ἂν
πάω, πάντα μαζί μου σᾶς βλέπουνε ! Μή ! μή ! Δὲν τὸ λέω ἐγὼ !
ἔτσι μοῦ εἶπανε οἱ φιλενάδες μου . . . Σὲ ὅλα τὰ σπίτια ποῦ πη-
γαίνω ἔρχεστε. Ἐρχεστε στὸν περίπατο ξοπίσω μου, στὰ μαγαζιά, στὸ
θέατρο, στὴν ἐκκλησιά . . . Παντοῦ. Κι ὅλοι λέει μᾶς βλέπουνε καὶ
χαμογελοῦνε. Λυπηθεῖτε με !

ΝΟΝΟΣ. ὑπόκωφα, ἀπελπισμένα. Καὶ μένα ; ποιός θὰ μὲ λυπη-
θεῖ ἐμένα ;

ΡΙΤΑ. Τί εἶπατε νονέ ;

ΝΟΝΟΣ. Ἄδύνατον !

ΡΙΤΑ. Ἄδύνατον ;

ΝΟΝΟΣ. Ἄκουσε Ρίτα μου . . . Ἄκουσε. Αὐτὸ ἤθελα σήμερα
νὰ σοῦ πῶ . . . λυπήσου με ! . . . Σώπα . . . σώπα, μὴν τρέμεις . . .
Δὲν ξέρω πῶς νὰ τὸ πῶ . . . Νὰ ἀπὸ πέρυσι ποῦ γύρισα ἀπὸ τὸ
Παρίσι καὶ σὲ εἶδα ὅλη μου ἡ ζωὴ ἓνα μόνο ἔχει σκοπὸ. Ἐνα
χρόνο τώρα μερονηχτὶς ἐτοιμάζω τὴ σημερινὴ τὴ μέρα . . . Μερο-
νηχτὶς ! Κ' ἔρχεσαι ἀκριβῶς σήμερα καὶ μοῦ λὲς νὰ φύγω, ὄχι !
ὄχι ! Μὴν τρέμεις ἔτσι . . . εἶπα τίποτα ; . . . γιατί τρέμεις ;

ΡΙΤΑ. περίτρομα μαζεύεται, πιάνει τὸ κεφάλι της. Ὄωω ! κυττάζει
γύρω της περίτρομα. Κάποια παγίδα στημένη εἶναι ἐδῶ μέσα !
Πάφη. Ξάφνου πετιέται σὰν τρελλή. Θέλω νὰ φύγω ! Νὰ φύγω !

ΝΟΝΟΣ. Ποῦ θὰ πᾶς ; Ἄκουσε Ρίτα μου, ἄκουσε. Ἐλα . . .
Σήμερα τὸ μεγάλο ναι ἢ τὸ μεγάλο ὄχι !

ΡΙΤΑ. σταματᾷ τὸν κυττάζει κατάματα. Τὸ μεγάλο ναι ἢ τὸ μεγάλο
ὄχι ; πάφη. Γιατ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ τί θέτε νὰ πεῖτε ; Μιλεῖτε ! γιατί

σωπαίνετε ; σιγή. Ὄω ! μὴ μὲ κυττάζετε ἔτσι ! θὰ τρελλαθῶ. Μιλή-
σετε λοιπόν !

Ὁ νονός ἐτοιμάζεται νὰ μιλήσει ἡ Ρίτα ἔντρομη γιὰ τὰ λόγια ποῦ
δὲν ἀκούστηκαν ἀκόμα, φωνάζει :

ΡΙΤΑ. Ὅχι ! ὄχι ! μὴ πεῖτε τίποτα ! Σωπαῖτε ! ἄα.

Πάφη μεγάλη.

ΝΟΝΟΣ. Ρίτα συγχώρεσέ με . . . Εἶναι τρομερό ! εἶναι τρομε-
ρό . . . τὸ ξέρω . . .

ΡΙΤΑ. σὰν ἀπολιθωμένη, μὲ ἀπλανῆ μάτια. Ἄ ! τώρα βλέπω ! τώρα
βλέπω !

ΝΟΝΟΣ. Ρίτα ! . . . θέλει νὰ τῆς σιμώσει, ἡ Ρίτα τὸν διώχνει μὲ
φρίκη.

ΡΙΤΑ. Ὄ ! ποῦ νὰ φύγω ! ποῦ νὰ φύγω ! Ὅ,τι ἱερό κι ἅγιο
εἶχα μέσα μου μοῦ τὸ γκρέμισες. Καὶ τώρα ; Ἄ ! γι' αὐτὸ λοιπόν
ὄλες σου οἱ βοήθειες, οἱ φιλίες, οἱ καλωσύνες, τὰ δῶρα, γι' αὐτό !
ὄλα ξεσκεπάζονται μπροστά μου τώρα ! ὄλα ! ὄλα ! Ἄ ! ὅ,τι ἀτιμία
λοιπόν κι ἂν βάλει στὸ νοῦ του ὁ κόσμος ποτέ του δὲ λαθεύει θεὲ
μου ! θεὲ μου ! πέφτει στὸ ντιβάνι καὶ κλαίει.

ΝΟΝΟΣ. Ρίτα ! . . .

ΡΙΤΑ. ἔντρομη. Μὴ μιλεῖτε ! μὴ μιλεῖτε !

ΝΟΝΟΣ. Σ' ἀγαπῶ !

ΡΙΤΑ. ἔντρομη φράζει τ' αὐτιά της μὲ κίνημα ἀηδίας καὶ φρίκης.
Σώπα !

ΝΟΝΟΣ. σιγά. Σὲ θέλω ! κίνημα ἀηδίας καὶ ἀγανάκτησης τῆς Ρίτας.
Μὴ κάνεις ἔτσι ! Μὴ κάνεις ἔτσι ! . . . Ὅ,τι θέλησα ὡς τώρα τὸ
ἀπόχτησα.

ΡΙΤΑ. πετιέται ἀπάνω. Ὅ,τι πουλιέται ! Ἐγὼ δὲν πουλιέμαι !
Ἐγὼ δὲν πουλιέμαι ! ἐξάπτεται. Ἄ ! πρᾶμα εἶμαι ἐγὼ, ἐμπόρεμα
εἶμαι, σκλάβο εἶμαι, τί εἶμαι ; Ἄ ! ἔτσι λοιπόν ; Μιὰ κούκλα μὲ
θαρροῦσατε ὡς τώρα, ἓνα πραματάκι ποῦ γελᾷ καὶ στολίζεται . . . Ἄ ! . . .

Πᾶει κ' ἔρχεται σὰ νὰ θέλει νὰ ξεσκίσει τὰ χέρια της ἀπὸ τὴν
ἀπελπισία. Βρίσκει ξάφνου τὸ βραχιόλι. Τὸ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὸ μπράτσο της
καὶ τὸ πετᾷ χάμου. Νά ! πάρο ! Τίποτα πιά ἀπὸ σένα ! Πάρτο !

ΝΟΝΟΣ. Ὄ ! πῶς κάνεις ἔτσι Ρίτα, σὰν παιδί, πῶς εἶναι
δικό μου . . . Τὸ κακόμοιρο. Πιάνει ἀπὸ χάμου τὸ βραχιόλι καὶ τὸ
ἀφήνει στὸ τραπέζι μὲ εἰρωνικότατη ἡρεμία χαμογελώντας. Δὲ θὰ τὸ
πιστέψει κανεὶς. Γιὰ μένα . . . γέρος ἄνθρωπος . . . νονός σου . . .
Μὰ τότε πρέπει νὰ πετάξεις πέρα καὶ τὰ χαλιά αὐτά, καὶ τὶς κουρ-
τίνες, καὶ τοὺς πολυέλαιους, καὶ τὰ λουλούδια, καὶ τὰ πορτραῖτα

γιατί όλα είναι δικά μου! όλα δικά μου! της πιάνει άκρη άκρη τὸ φόρεμά της. Καὶ τὰ ροῦχα αὐτὰ ποὺ φορεῖς δικά μου εἶναι!

ΡΙΤΑ. ὦ, πῶς νὰ γλυτώσω, πῶς νὰ γλυτώσω . . . πάφη. Μέσα στὴν ἀτιμία ἕνα χρόνον λοιπὸν τώρα μᾶς τύλιξες, τραβᾷ τὰ ροῦχα της σὰ νὰ θέλει νὰ τὰ ξεσκίσει, πᾶει κ' ἔρχεται σὰν πουλάκι πιασμένο στὴν παγίδα. Μὲ τρομαχτικὴ ἡρεμία. Ἀλήθεια λοιπὸν; ὅλα εἶναι δικά σου; Καὶ τὰ ροῦχα αὐτὰ ποὺ φορῶ; καὶ τὸ αἷμα μου δικό σου εἶναι; Ἐσὺ πιά μᾶς τρέφεις ἐδῶ μέσα ὅλους;

ΝΟΝΟΣ. ὑποβλητικά, σιγὰ πλησιάζοντάς τηνε καὶ σκύβοντας μὲ φριχτὸ χαμόγελο: Μάταια ἀνεπεταρίζεις, παρακαλεῖς, ἀντιστέκεσαι κι ἀρνῶσαι! Σέρνεσαι! Ὅλο καὶ σέρνεσαι, μυστηριώδικα. Τὸ νοιώθεις; πάφη. Μὲ τὸν ἴδιο τόνο. Τὸ νοιώθεις;

ΡΙΤΑ. ξεσπᾷ. Δὲν κρατιέται πιά, συγκεντρώνει ὅλες της τίς δυνάμεις: Φύγε! Μὴ μοῦ μιλεῖς; μὴ μὲ κυττάξεις! φύγε! ἀνοίγει τὴν πόρτα ἔξω φρενῶν, ὁ νονὸς ὀπισθοχωρεῖ, ἡ Ρίτα τὸν ἀκολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ καὶ τονε σπρώχνει.

ΝΟΝΟΣ. Ρίτα! Κεφάλι σηκώνεις σὲ μένα. Πρόσεξε! . . .

ΡΙΤΑ. σοβαρῆ. Ναί, ναί, κεφάλι σηκώνω. Δὲ σὲ φοβοῦμαι! Ἄκους; Δὲ σὲ φοβοῦμαι! Σὲ διώχνω! Ἀπὸ τὸ σπῆτι μου σὲ διώχνω!

ΝΟΝΟΣ. Ἐμένα διώχνεις! ἐμένα;

ΡΙΤΑ. ἀπὸ κοντὰ, ὑπόκωφα. Ναί, ναί ἐσένα! ἐσένα!

* Τὴ στιγμὴ αὐτὴ νὰ ὁ Φιόρος.

ΡΙΤΑ. μὲ ἀνεκλάλητη χαρὰ ἀνοίγοντας τὰ χέρια της. ὦ ἔλα!... ἔλα!...

ΑΥΛΑΙΑ

ΧΡΕΟΣ

Μέσ' ἀπὸ τὰ πιὸ ἀσήμαντα περιστατικά, τὰ καθημερινὰ ἐπεισόδια καὶ τὰ πιὸ κοινὰ πράγματα, ποὺ ἀποτελοῦν ἕνα σύνολο—τὴ Ζωὴ—βγαίνει καταστάλαγμα ἢ σοφία. Παρατηροῦμε τὰ μέρη, τὰ φιλολογοῦμε κ' ἐρευνᾶμε τίς ἀναλογίες· ἔπειτα τὰ συνθέτομε, τὰ γενικεύομε σὲ κάτι σὰν ὑπαρχτὸ ἔξω ἀπὸ τὰ πράγματα. Γιατί; Τάχα γιὰ νὰ τὸ ἀντιγράφομε;

Ἄν τοῦ σοφοῦ ὁ μόχθος εἶχε σκοπὸν τέτοιον, ἀπὸ καιρὸ κάθε πρόοδος θὰ εἶχε σταματήσει· καὶ ὁ ἄνθρωπος θ' ἀπόμεινε κρατώντας τὰ μάτια καρφωμένα στὰ περασμένα καὶ σκυφτὰ στὸ σήμερον.

Καὶ ὅμως δὲ σπουδάζει ὁ ἄνθρωπος παρὰ τὸ σήμερον καὶ τὰ περασμένα, καὶ δὲ μελετᾷ παρὰ τὸ Γινόμενο καὶ τὸν Κανόνα, μὰ γιὰ νὰ τὰ κατέχει, ὥστε νὰ χρησιμοποιήσει καλύτερα τὴν πραγματικότητα στὴ δούλεψη σκοποῦ ἀτέρμονα, ποὺ εἶναι ἡ πρόοδος, ἡ ἐτοιμασία κάθε φορὰ μιᾶς νέας ζωῆς.

Ἔτσι σπουδάζει ὁ ἐπιστήμονας τὴ φύση γιὰ νὰ βρεῖ τὴν ἀλληλουχία τῶν φαινομένων—τὸν Νόμον—ὄχι γιὰ νὰ τὴ μιμηθεῖ, μὰ γιὰ νὰ τὴν ὑποτάξει. Χαϊδεύει καὶ ὁ τεχνίτης μιὰ νεράιδα—τὴ Ζωὴ—μὰ γιὰ νὰ τῆς ἀρπάξει τὸν πέπλο της καὶ σκλάβο του στὴ δούλεψη του νὰ τὸν συντρεῖε στὴ δημιουργία μιᾶς ἀνώτερης ζωῆς.

Ἐχει, λοιπὸν, ἡ ἰδέα—ἡ κάθε ἰδέα—νόημα, ὅταν μπορεῖ νὰ ζήσει γιὰ νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὴ δημιουργία τοῦ μέλλοντος. Καὶ κριτήριό της ἀσφαλὲς εἶναι ἡ ζωτικότητα της καὶ ἡ χρησιμότητά της. Δηλαδή τὸ γεγονός, ὅτι εἶναι λαγαρὸ τῆς πείρας ἀπόσταγμα, ποὺ μᾶς μαθαίνει τὸ «πῶς» νὰ χρησιμοποιήσομε τὴν πραγματικότητα.

Χαρά!! στὸν ἐργάτη, ποὺ μπορεῖ νὰ δείξει ὅτι σφύζει στὸ ἔργο του βαθειὰ ὁ παλμὸς τῆς ζωῆς, ἀποδείχνοντας ἔτσι ὅτι προετοιμάζει τὸ καλύτερο αἶριο.

Ἄλλοι του!! ποὺ τὸ ἰδανικό του τὸ ζήτησε ἔξω ἀπὸ τὴ Ζωὴ καὶ μοχθεῖ σὰν ἄλλος Σίσυφος. — Ὅταν δὲν εἶναι παιδί ἢ ἀστεῖος, εἶναι κακόμοιρος.

*

Μιὰ νέα ζωὴ—ὅπως κι' ἂν τὴν ὑποσχόμαστε, μὲ τὴ φιλολογία ἢ

μέ την πολιτικοκοινωνική οργάνωση—πρέπει να θεμελιωθῆ στή Ζωή—στά περασμένα και στο σήμερα—να τὰ γνωρίσει, γιά να μεταχειρισθῆ τὰ παντοδύναμα κρυφά τῆς πραγματικότητας στήν προετοιμασία μιᾶς ἀνώτερης αὐριανῆς.

Μιά νέα ζωὴ εἶναι, δηλαδή, ἀποτέλεσμα μιᾶς νέας ιδεολογίας προσαρμοσμένης στα πράγματα, θεμελιωμένης στήν πείρα.

Στόν Ἑλληνισμό τάχα νὰ ὑπάρχουν οἱ κάποιο ἀπόστολοί της ;

Εἶναι πολύχρονη, δυσκολοξάνοιχτη, ἀνερεύνητη ἀκόμα τῆς φυλῆς μας ἡ ζωὴ. Κρύβει στα περασμένα της ἡ φυλὴ καὶ σφίγγει στο «εἶναι της» ὅλα τὰ μυστικά καὶ ὅλους τοὺς νόμους, πού μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ὅταν τοὺς ἀνακαλύψουμε καὶ τὰ μάθομε, γιά τὴ δημιουργία μιᾶς ἀπολυτρωτικῆς ιδεολογίας.

Ἰδεολογία πού θὰ εἶναι ὁ πρόδρομος στή νέα ζωὴ.

Μὲ τὴ βαθύτερη ὅσο τὸ δυνατόν γνωριμιά τῆς κληρονομιάς καὶ τοῦ σήμερα, νοιώθοντας τὰ ἐπεισόδια τὰ καθημερινὰ τῆς Πόλης, τῆς Ἀθήνας, τῆς Ἀλεξάνδρειας, τοῦ ὕπου γῆς Ἑλλῆνα, καὶ στολιζοντάς τα ὁ τεχνίτης θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς μεθίσει μὲ τὴν ἑλληνικὴ ὁμορφιά καὶ νὰ μᾶς δείξει μὲ τὸν ἑλληνικὸ χαρακτήρα τὴν ἠθικὴ δύναμή μας. Δηλαδή ὅλες τὶς δυνάμεις πού μιὰ μέρα θὰ μᾶς χρησιμεύσουν γιά τὴ δημιουργία μιᾶς νέας ζωῆς.

Γιατὶ σ' αὐτὲς ἀπάνω πρέπει νὰ θεμελιωθῆ ἡ νέα ιδεολογία, γιά νὰ μὴν ἀπομείνει παιγνίδι λέξεων, ἀργῶν ἀσχολία, φαντασιοκόπων ὄνειρο.

Αὐτὲς θὰ εἶναι οἱ δουλέφτρες καὶ οἱ κινήτρες μιᾶς ιδεολογίας, πού σὰν κάθε ἄλλη, θ' ἀποτελέσει δύναμη ἀντιδραστικὴ σ' ἓνα βαθμὸ στή φυσικὴ ἐξέλιξη, μὰ δύναμη εὐεργετικὴ καὶ τελεσφόρα, μολονότι μπορεῖ ἢ ἐνέργειά της νὰ φανερωθῆ βραδύτατη.

Τὴν ιδεολογία αὐτή, πού θὰ δείχνει στή φυλὴ τοὺς πόθους καὶ τὴ δύναμή της—τὰ ἰδανικά τὰ πραγματοποιήσιμα—θὰ τὴν προετοιμάσουν, θὰ τὴ συνθέσουν ὁ πολιτικός, ὁ κοινωνιολόγος, ὁ φιλόλογος, χρησιμοποιώντας ὁ καθένας στον κίκλο του τὴν πραγματικότητα, ἀνάλογα μὲ τὸ βαθμὸ πού γνώρισε κ' αἰσθάνθηκε τὴ ζωὴ τῆς φυλῆς.

Τὸ κάθε τι πού δὲ βύθισε στήν κληρονομιά τὶς ρίζες του καὶ δὲν καθρεφτίζει πιστά, λίγο ἢ πολύ, τὸ περιβάλλον καὶ δὲν εἶναι προσαρμοσμένο στὶς ἀνάγκες του, μπορεῖ νὰ εἶναι σοφίας ἀλλότροπης καὶ ξένης μαϊμουδισμός, δὲ μπορεῖ νὰ ἔχει μέσα του ζωτικὸ στοιχεῖο, δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι χρήσιμο κ' ἐπομένως δὲ μπορεῖ νὰ βρεῖ θέση στον Ὀλυμπο τῶν πόθων καὶ τῶν ἰδεῶν τῆς φυλῆς.

*

Ἐνα, δυό, παραδειγματάκια. — Αἰσθητικὴ τοῦ Ὅσκαρ Οὐάιλντ καὶ Μαρξικὴ ἀντίληψη τῆς οἰκογένειας, ἴσως καὶ νὰ τιμοῦν τοῦ νεοτεριστῆ τὴ βιβλιοφιλία, τὸν ἀποδείχνουν ὅμως, ὅτι ἀνίκανος νὰ σκεφθῆ παραδέχεται ἀπὸ ἀπλὴ μίμηση μερικὰ δόγματα τῆς μόδας, θῦμα τῆς ἀδυναμίας τοῦ φτασάτορα πού θέλει νὰ φαίνεται ἄνθρωπος τῆς προόδου καὶ ὅτι βαδίζει μὲ τὴν ἐποχὴ.

Ἐτσι στήν Ἀθήνα τὸ νεοσύστατο σοσιαλιστικὸ κέντρο—ἀφοῦ θὰ σπουδάσει τὰ πράγματα! καὶ θὰ μελέτησε τὴ ζωὴ!! — ἀνακάλυψε ὅτι πρέπει νὰ δοθῆ στον Τύπο ἐλευθερία!! καὶ στή γυναῖκα ὁ ψῆφος!!!

Κ' ἔτσι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ πέφτουν στα χέρια μας ὀλιγόζωα περιοδικά, πού μορφάζουν ἀπὸ ἐξωτικὴ ὠραιοπάθεια ἢ αἰσθητικομανία ἐξωφρενικὴ, γεμάτα κριτικὴ ἐκ προκαταβολῆς γιά τὰ ἔργα πού θὰ ἐγράφοντο στήν Ἑλλάδα, μὰ νοιώθονται καὶ κρίνονται στή Νορβηγία νὰ ποῦμε.

Ὅλ' αὐτὰ—τὸ ξέρω—εἶναι παρεκτροπὲς παιδιάτικες ἢ παθολογικὲς ἀμναλίες.

Μὰ εἶναι καὶ καιρὸς ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ὅσοι ἔχουν κάποιο σεβασμὸ στο ἔργο τους καὶ νοιώθουν κάποια κρυφὴ φλόγα νὰ τοὺς πυρώνει τὸ αἷμα, εἶναι ὦρα νὰ ἐντείνουν ἠθικὲς καὶ ὑλικὲς δυνάμεις, ὥστε νὰ φανερώσουν μιὰ προσπάθεια γερή, φωτεινὴ καὶ πρὸ πάντων χρήσιμη.

Ἐφτασε ὁ καιρὸς πού ὅλοι μας πρέπει νὰ μελετήσουμε τὴν ἐντολή: ὅτι δουλευτάδες ιδεολόγοι ἔχουν καθήκον καὶ αὐτοὶ νὰ θεμελιώσουν ἀπάνω στή ζωὴ καὶ στο σημερινὸ «εἶναι» τοῦ Ἐθνους τὸ Ἰδανικὸ του, πού θὰ χρησιμοποιήσει τὴν πραγματικότητα γιά τὴ δημιουργία ἑνὸς καλύτερου ΑΥΡΙΟ.

*

Ἐνα φιλολογικὸ περιοδικό, πού ὁ τίτλος του διαλαλεῖ μὲ κάποια ἱταμότητα τὶς ὑποχρεώσεις του, κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη ὀφείλει περισσότερὸ ἀπὸ κάθε ἄλλο νὰ δουλέψει στον εἰδικὸ κίκλο γιά τὸν ἴδιο σκοπὸ.

Ὁ δρόμος του, χαραγμένος ἀπὸ καιρὸ, ἀνοίγει' ἐμπρός του φαρδὺς καὶ ἀπαλοστρωμένους.

Στὴν ποίηση σειρὰ ζηλευτῆ ἀπὸ τὸ Σολωμὸ ἕως τὸν Παλαμᾶ, στο διήγημα ὁ Καρκαβίτσας, ὁ Ἰδας, ὁ Ἐφταλιώτης, ἐμεταχειρίσθη-

καν ήδη την πραγματικότητα για τὸ φανέρωμα τῆς τέχνης πού προ-
τοιμάζει τὸ ἀνώτερο αὐριο.

Αἰσθάνθηκαν τὴν κληρονομιά, ἔζησαν καὶ μίλησαν μὲ τὴ ζωὴ
κ' ἔθεσαν τὴ ζωὴ στὴ δούλειψή τους γιὰ νὰ μορφώσουν τὸ ὄραϊο
καὶ νὰ τ' ἀναστήσουν—ποτίζοντάς τα στὰ νάματα τῆς ζωῆς—τὰ νέα
Ἰδανικά μας.

Ἀπὸ τὸ πεδίο τοῦ καλοῦ ἢ ἀντίληψή τους ὁμαλὰ μετατοπίζεται
—εἴτε τῶν ἰδίων, εἴτε τῶν ἐπόμενων—στοὺς ὀρίζοντες τῆς ἄδολης
σκέψεως κ' ἐκεῖθε στὴν κοινωνικὴ καὶ τὴν ἐθνικὴ δράσει. Καὶ παντοῦ
μὲ τὴ δύναμη τῆς κληρονομιάς καὶ μὲ τὸ φῶς πού ρίχνει τοῦ σημερι-
νοῦ «εἶναι» ἢ γνωριμιά, κλαδεύονται ξεροζλώναρα καὶ παράσιτα
παραβλάσταρα πατριωτισμοῦ ἄρρωστου καὶ πόθων ἀνόητων, γιὰ νὰ
δυναμώσει τὸ δέντρο τῶν Ἰδανικῶν τῆς Φυλῆς.

Ὅποιος ἔχει μάτια μπορεῖ νὰ διακρίνει τὸ ἐξῆαισιο θέαμα τῆς
δημιουργίας μιᾶς νέας ἰδεολογίας πού συντελεῖται. Σὰν ἕνας νέος κό-
σμος στριφογυρίζει καὶ μορφοποιεῖται γύρω σ' ἕναν πυρῆνα — ΤΗΝ
ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ.

*

Μιὰ ἰδέα κεντρικὴ, πού τὴ ζωτικότητά της τὴ νοιώθουμε στὴν
πηγὴ πού ἀντλήσε—στὴ ζωὴ—ὅπως ὄφειλε, ἀποδείχνει καθημέρα τὴ
χρησιμότητά της γιὰ τὴν ἐτοιμασία τῆς αὐριανῆς ζωῆς—ὑποσχόμενη
τὴν ἀναγέννηση τοῦ σχολείου—καὶ χρησιμεύοντας ἀπὸ σήμερα σὰν
ἀντίβαρο στὸν ἐπιγονισμό, τὴ μεγαλομανία, τὴν ἐπιπολαιότητα, τὸν
δασκαλισμό. Γιατὶ ὁ ἀγώνας γιὰ τὴ γλώσσα ἔφερε στὴ μέση τὴν
πάλη πού στήθος μὲ στήθος θὰ διεξαχθεῖ ἀνάμεσα πραγματικότητας,
ἐλευθερίας τῆς σκέψεως, πνεύματος προόδου καὶ ἀερολογίας, φανα-
τισμοῦ, προλήψεως.

Σ' αὐτὴ τὴν ἐθνοσώστρα πάλη μᾶς ὁδήγησε ἡ φιλολογία. Στὴ
συνέχεια τοῦ ἀγώνα καλεῖται κ' ἔχει χρέος νὰ πρωτοστατήσει μὲ τὸ
νὰ μᾶς ἐτοιμάσει τὰ ζωντανὰ λογοτεχνήματα, πού δείχνοντας τὸ
ὄραϊο θὰ μᾶς μαθαίνουν τὴν ἑλληνικὴ πατρίδα καὶ ζωὴ, ἐνῶ θὰ τε-
λειοποιῶν καὶ θὰ κανονίζουν τ' ὄργανο, πού θ' ἀνυψώσει μὲ τὴν
ἀνατροφή τὴ μόρφωση τοῦ λαοῦ.

Καμμιά νεο-αισθητικὴ θεωρία, καμμιά ὄραιοπαθιάρα σχολή,
καμμιά βιομηχανικὴ ἀντίληψη, μήτε σκιαχτο κοινωνικὸ—πρισμένη
γαστέρα μπαμπακοβασιλιᾶ—δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίσει τὴν κάθε σο-
βαρὴ φιλολογικὴ προσπάθεια νὰ δουλέψει σκλάβο στὴ γλωσσικὴ
ἰδέα, σ' αὐτὸν τὸν κοσμογόνου πυρῆνα τῆς νέας ἰδεολογίας, πού θὰ
ἐτοιμάσει τὴ νέα ζωὴ.

Γιατὶ ποῖος τάχα εἶναι ὁ ἀλλοίθωρος πού δὲν τὸ βλέπει, ὅτι ὁ
ἐπιούσιος ἄρτος—ἢ ἀνατροφή τοῦ λαοῦ—γιὰ ν' ἀρχίσει, πρέπει νὰ
θρυμματισθεῖ πρῶτα ἢ πρόληψη μιᾶς εὐγένειας πού τὴ δεχόμεστε τά-
χα ἀπὸ τὴ Γλώσσα.

*

Γιὰ ὅλα τ' ἄλλα μπορεῖ ἡ Ζωὴ—τὸ Χθὲς καὶ τὸ Σήμερα—νὰ
μᾶς δεῖξει (δὲν ἐμελετήθηκαν ἀκόμα) ὅτι πρέπει νὰ σταθοῦμε συντη-
ρητικοί.

Δὲν τὸ βεβαιώνω, ἂν καὶ ἀπὸ μέρος μου βρίσκω στὸ σημειω-
ματάριό μου—λάιτ μοτίβο παρατηρήσεων καθημερινῶν τῶν δυὸ τε-
λευταίων ἐτῶν—γραμμένον καὶ ξαναγραμμένον τὸν ἀφορισμό :

«Ὁ δουλευτῆς μιᾶς νέας ἰδεολογίας, ὁ ἀληθινὸς ἀντάρτης κατὰ
«τῆς πλάνης καὶ τῆς προλήψεως στὸν τόπο μας θὰ εἶναι συντηρητι-
«κός. Δηλαδή ἀντίμαχος ἑνὸς πιστεῖα στὴν ἄμεση μεταβολὴ—στὴν
«ὑπόσχεση καλύτερης τύχης μὲ τὴν ἐτοιμασία ἐπαναστάσεως — καὶ
«χωρὶς ἐμπιστοσύνη στὴ δύναμη τοῦ νόμου καὶ στὴν πρόνοια τοῦ
«Κράτους».

Ὁ ἀφορισμὸς μου χάσκει σὰν παραδοξολογία. Χρειάζεται, ἄρα,
μιὰ δικαιολογία. Μιὰ μέρα θὰ τὴ δώσω, εἴτε ἀπὸ τὶς σελίδες ἑνὸς βι-
βλίου, εἴτε ἀπ' αὐτές.

ΤΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ

Εἶπε ὁ Μυρτίας (Σύρος σπουδαστὴς
 στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐπὶ βασιλείας
 αὐγούστου Κώνσταντος καὶ αὐγούστου Κωνσταντίου
 ἐν μέρει ἔθνικός, κ' ἐν μέρει χριστιανίζων)
 «Δυναμωμένος μὲ θεωρία καὶ μελέτη,
 ἐγὼ τὰ πάθη μου δὲν θὰ φοβοῦμαι σὰ δειλός.
 Τὸ σῶμα μου στὲς ἡδονὲς θὰ δώσω,
 στὲς ἀπολαύσεις τὲς ὄνειρεμένες,
 στὲς τολμηρότερες ἐρωτικὲς ἐπιθυμίες,
 στὲς λάγνες τοῦ αἵματός μου ὀρμές, χωρὶς
 κανέναν φόβο, γιατί ὅταν θέλω—
 καὶ θᾶχω θέλησι, δυναμωμένος
 ὡς θᾶμαι μὲ θεωρία καὶ μελέτη—
 στὲς κρίσιμες στιγμὲς θὰ ξαναβρῶσκω
 τὸ πνεῦμα μου, σὰν πρῖν, ἀσκητικό.»

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

¹ Σύμφωνα μὲ μιὰν ἀπόφασή μας τὰ ποιήματα θὰ δημοσιεύονται μὲ ἀλφαβητικὴ σειρά τῶν ὀνομάτων ἢ ψευδονύμων τῶν ποιητῶν.

Η ΣΥΝΤ. ΕΠΙΤΡ.

— ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΛΣΑΜΑ —

ΖΕΥΕΙΣ

Ἀπὸ τὴ Μύρα ἐπῆρε τὰ γλυκόχειλα,
 τὰ φρύδια ἀπὸ τὴν Ἀγλαΐα,
 τοῦ ἐχάρισεν ἡ Λύαια τὸ χέρι τῆς
 καὶ τὰ μαλλιά τῆς ἡ Λυδία.

*

Κι ἀπὸ τὴς Ὀμορφιῆς ποὺ ἐτριγυρίσανε
 τὸ μαγεμένο του κοντύλι,
 ἔγραψεν ὁ τεχνίτης τὴν Ἑλένη του,
 δροσόχαρη σὰν τὸν Ἀπρίλη.

ΣΤΑΛΕΣ

Ἐχει ζωὲς ὀλόγλυκες κι ἔχει ζωὲς πικρές,
 εἶνε μορφὲς χλωμόλευκες καὶ πρόσωπα ροδάτα,
 κάπου ἀργοστάζουν δάκρυα, κάπου λαλοῦν χαρές,
 σκύβουν ἐδῶ τὰ γερατειὰ κ' ἐκεῖ γλεντοῦν τὰ νειᾶτα.

2

Κ' ἦσουν ἡ μυριοπόθητη κ' ἡ χιλιοζηλευτὴ
 μὲ τὴν περήφανη ματιὰ, μὲ τὰ γραμμένα φρύδια,
 κ' ἦσουν τοῦ Κάστρου τῆς Ὠριᾶς ἡ ρήγισσα ἡ κλειστή,
 μὰ τώρα ποιὸς σοῦ ἐμάρανε τὰ σάρκινα στολίδια;

3

Δαρνοῦλες, δεντρολίβανα, θυμάρια τοῦ βουνοῦ[‡]
 κυπαρισσάκια λιγερά, λεῦκες παραπονιάρες,
 φέρτε μου λίγες εὐωδιές, πνοὲς τοῦ δειλινοῦ
 κι ἀπλώσετε τὴ θλίψη μου μὲς τίς χλωρὲς σας χάρες.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

— ΠΕΝΤΑΣΥΛΛΑΒΟΙ —

ΓΥΡΩ Η ΜΑΥΡΙΑ

Γύρω, ἢ μαυρίλα,
μέσα, ἢ καρδιά μου·
στὸ πάτημά μου
τριζούν τὰ φύλλα.

Νερό, ἀργοκύλα.
Στολίδια γάμου
ξεσκίδια χάμου·
ἀνατριχίλα.

Μέσ' στὸ βιβλίο
σκυμμένα μάτια,
καὶ δὲ διαβάζω·

σιωπή, ἔρμιά, κρύο.
Πέρα; Παλάτια. . .
Σκοινιά. Σπαράζω.

ΤΟ ΧΙΟΝΙ

Τὸ χιόνι, ὦ χιόνι !
Ἢ χώρα, ὁ κάμπος
σὰ μιᾶς νεράιδας
φόρεμα. Θάμπος.

Τὸ χιόνι, ὦ χιόνι !
Οἱ δρόμοι, οἱ κῆποι
σὰ μιὰ ταφόπετρα
ὡς πέρα. Λύπη.

Τὸ χιόνι, ὦ χιόνι !
Παιγνιδιοῦ τρέλα,
πάλαιμα, νέοι,
γέροι, ἔλα, γέλα !

Τὸ χιόνι, ὦ χιόνι !
Ἄθήνα, κρῖμα !
Πάει στὸ γυμνό σου
κορμὶ ἓνα ντύμα ;

Τὸ χιόνι, ὦ χιόνι !
Λιόκαλη Ἀθήνα,
νεκροστολίδια
τᾶμοιαστα κρίνα.

Τὸ χιόνι, ὦ χιόνι !
Σ' ὄλα, ἄσπρο ἀφιόνι,
καὶ σὰ ὄνειρά μου·
καὶ σὴν καρδιά μου
σάβανο. Μόνη.

ΤΗΣ ἘΓΝΟΙΑΣ ΜΠΟΛΙ

Τῆς ἔγνοιας μπόλι
ποὺ τρώς, μακριά μου !
Στὸ περιβόλι
μὲ τὰ ὄνειρά μου.

Ἄραξοβόλι.
Κανεῖς κοντά μου.
Ἄφηστε μου ὄλη
τὴ μοναξιά μου.

Δὲν εἶμαι, ἀκοῦτε ;
πετούμενο, οὔτε
φύσημα ἢ φύλλο.

Χωρὶς ἀνθὸ
ζῶ δέντρου ὀρθὸ
καὶ γκριζο ξύλο.

ΠΑΛΕ ΣΑΝ ΠΡΩΤΑ

Πάλε σάν πρώτα.

Μή ρωτᾶς. Ρώτα
τὸν κόσμο πῶχει
τὸ βιὸς τῆς μέρας
καὶ τῆς νυχτιᾶς.
(*Ακου, ὁ ἀγέρας !)
Μὰ ἐμέναν' ὄχι,
μὴ με ρωτᾶς !

Φοβᾶμαι. Κράτα
μ' ἀπὸ τὸ χέρι
πάλε. Ποιὸς ξέρει. . .
Γερατειά, νιάτα,
κι ὅλα χαμένα.
Φοβᾶμαι. Ὅϊμένα !
Κοντά μου στέκα
πάλε, γυναίκα. . .

Φοβᾶμαι. Ἀπάλιωτο
κάτι, σάν ἄλιωτο
μέσα μου χιόνι,
καὶ μὲ παγώνει.
Κάτι σὰ δράκος
πλαῖ μου, καὶ πέρα
κάτι σὰ λάκκος.
Παντοῦ φοβέρα.

Φοβᾶμαι, Σκήψε
πάλε σ' ἐμένα,
μπροστά μου στάσου,
λυπήσου, κρήψε
μὲ 'στὴν ποδιά σου
πῶχει τὴ χάρη
κ' εἶναι σκουτάρι
πολεμικὸ

καὶ διαφεντεύει,
καὶ ποὺ γιατρεύει
σὰ νὰ εἶναι βότα—
νο τὸ κακό.

Πάλε σάν πρώτα.

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΓΕΝΝΗΤΑ

Τραγούδια ἀγέννητα
λογῆς λογῆς,
τῆς νύχτας ὄνειρα
καὶ τῆς ἀγῆς,
κλεισμένα στόματα
μαστιχοκέρινα,
μουμπούκια, χρώματα
σβυσμένα, ἀέρινα. . .
Πάει, θὰ σὲ χάσω,
θεϊκὸ γιορτάσι !
Γιὰ νὰ σᾶς πλάσω
μὲ τὴν πνοή μου
ἢ ἀθλία ζωή μου
δὲ θὰ μοῦ φτάση.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΠΕΘΑΜΕΝΟΣ ΦΙΛΟΣ

Ύστερα από αρκετές ημέρες μέσα στο σπίτι, που μιὰ ἀρρώστια τὸν ἀνάγκασε νὰ μείνῃ, ὁ Δύρμας βγήκε ἕνα ἀπόγευμα γιὰ νὰ πάῃ στὸ σπίτι τοῦ Ἀραχτᾶ.

Καὶ ἀνησυχοῦσε πολὺ νὰ μάθῃ τί γινόταν ἐκεῖ, γιατί ἀπ' τὴν ἡμέρα, ποῦ ἔπεσε ἀσθενής δὲν εἶχε καμμιά εἶδηση λάβῃ.

Καὶ τὸ σπίτι αὐτὸ δὲν βρισκόταν σὲ εὐχάριστο σημεῖο. Ἐκεῖ ποῦ πρὶν ἦταν ὅλα ἡσυχία, ἀρμονικά, ἀπὸ κάμποσο καιρὸ γυνήκαν ἄνω κάτω ἐξ' αἰτίας μιᾶς τρέλας τοῦ γέρου Ἀραχτᾶ.

Ὁ γέρο Ἀραχτᾶς, ἕνας ἄνθρωπος ἰδιότροπος, μὲ κάτι ιδέες παραξένες, θυμώδης καὶ ζηλιώρης ποῦ δὲν ἤθελε κανέναν νὰ πατᾶ στὸ σπίτι του καὶ αὐτὸν ἀκόμα τὸν Δύρμα μακρινὸν συγγενὴ του, ποῦ πήγαινε κεῖ κάποτε ἐξ' αἰτίας τῆς κόρης του Σάρρας, ζηλεύοντας τρομερὰ τὴ γορὰ γυναῖκα του, εἶχε κουβαλήσῃ στὸ σπίτι δίνοντάς του καὶ δωμάτιο νὰ μένῃ, ἕναν ψηλὸ, ψηλὸ καὶ ἀδύνατον γίγαντα, σακάτην ὅμως, ποῦ εἶχε τὸ ἕνα του χέρι ἀτροφικὸ, μικρὸ μικρὸ σὰ μικροῦ παιδιοῦ.

Καὶ τὸν εἶχε φέρῃ ἐκεῖ, γιατί εἶδε, ἔλεγε, σ' αὐτὸν, χωρὶς νὰ ἔχῃ πραγματικά καμμιά ὁμοιότητα, εἶδε ξαφνικά τὴ μορφή ἑνὸς ἀγαπητοῦ του, παλιοῦ φίλου, ποῦ εἶχε χρόνια πεθαμένος! Ἀλλὰ δὲν ἔφθανε αὐτό! Θέλησε νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ ἀκόμα. Καὶ ἔτσι τὸν πήρε συνέταιρο σὲ κάποια ἐπιχείρηση, ποῦ γιὰ νὰ βροῦνε λεπτὰ ὁ γέρος δὲν δυσκολεύθηκε νὰ πουλήσῃ ἕνα κτῆμα του, ἕνα σπίτι παλιὸ μὲν, ἀλλὰ σὲ κεντρικὸ μέρος τῆς πόλεως ὅπου εἶχε μεγαλώσῃ καὶ παντοειδή αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὁ Ἀραχτᾶς, καὶ εἶχε γεννηθῆ καὶ ἡ Σάρρα ἢ μόνῃ του κόρη.

Ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ κόρη του ἂν καὶ τοὺς ἔπιασε ἕνας παράλογος φόβος ἐθιμώσαν, ἔγειναν ἔξω φρενῶν καὶ ἐμάλωσαν ἔπειτα γιὰ τὲς δουλιές ποῦ ἄνοιγε. Ἀλλ' ὁ γέρος ποῦ νὰ τὲς ἀκούσῃ! Ἐνόμιζε ὅτι ἂν ἔδιωχνε τὸν γίγαντα σακάτην θὰ ἔδιωχνε τὸν φίλον του τὸν παλιό, ποῦ ἡ ψυχὴ του βρισκόταν στὸ σῶμα τοῦ γίγαντος! Καὶ ἐνῶ αὐτοὶ ἐμάλλωναν ὁ Μουσίρης, ἔτσι λεγόταν ὁ σακάτης γίγαντας, χωρὶς νὰ μιλήσῃ σὲ κανέναν πήγαινε ἐκεῖ κλεινόταν στὸ δωμάτιό του, ὅπου τοῦ πήγαιναν καὶ τὸ φαί, κοιμώταν, ἔφευγε, σὰ σὲ δικό του σπίτι!

Καὶ τὸν Μουσίρη αὐτὸν ὁ Δύρμας τὸν εἶχε δῆ. Ὅταν γιὰ λίγο ἢ Σάρρα τὸν ἄφησε μόνον, τὴν τελευταία φορὰ, ποῦ εἶχε πάει, αὐτὸς, ἀφοῦ στάθηκε λίγο στὸ παράθυρο κοιτάζοντας τὲς ἀνθισμένες πιερροδάφνες, τὰ σκοτεινὰ πεῖρα καὶ πέρα τὴ θάλασσα, ποῦ στὰ μικρὰ, μικρὰ σκαλισμάτα τοῦ ἀνέμου φαινόταν νὰ βγάξῃ, νὰ πετᾶ μυριάδες μυριάδων διαμάντια ἀκτινοβολῶντας στὸν ἥλιο, προχώρησε μὲ

τὴν καρδιά εὐχάριστα νὰ χτυπᾷ καὶ μπῆκε, ἔτσι ἄσκοπα, σέναν ὑποσκότεινο στενὸ διάδρομο.

Δὲν εἶχε ὅμως κἀνὴν δυὸ, τρία βήματα καὶ στάθηκε.

Μέσα σὲνα δωμάτιο, ποῦ ἡ πόρτα του εἶτανε μισανοιγμένη, ἕνας ἄνθρωπος, ἕνας πελώριος ἄνθρωπος βρισκόταν καθισμένος κοντὰ στὸ παράθυρο μὲ ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι στὸν τοῖχο. Κοιμώτανε. Γρήγορα κατάλαβε ποιὸς ἦταν. Ὁ Μουσίρης, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Ἀραχτᾶ.

Τὸ πρόσωπό του ἦτανε ἄσπρο, ἄσπρο ἀπὸ μιὰ ἀσπράδα ὅμως πανένια, νεκρική. Καὶ ἔτσι μὲ τὸ κεφάλι ριχμένο στὰ πίσω φαινότανε σὰ νεκρός.

Κεῖνῃ τῇ στιγμῇ σὰν κάτι νὰ ψιθύρισε καὶ τὰ χεῖλια του τραβήχθηκαν ἀπὸ σιωπηλὸ, παράδοξο γέλιο καὶ ἔδειξαν τὰ δόντια του ἄσπρα καὶ σφιχτὰ κλεισμένα. Τὸ φῶς τοῦ παραθύρου τοῦ δωματίου τὸν φώτιζε ζωηρά. Ὁ Δύρμας αἰσθάνθηκε φρίκη στὸ σιωπηλὸ κεῖνο γέλιο καὶ τοῦ φάνηκε νὰ γελᾷ νεκρός!

Καὶ ἔφυγε ἀπ' ἐκεῖ. Ἐζήτησε πάλι τὸ πολὺ φῶς, τὰ νερὰ ποῦ λαμποκοποῦσαν, ἀλλ' ἡ μορφή ἢ μακρουτσουλή, ἢ πανιασμένη τοῦ κοιμισμένου κοκκαλιάρη γίγαντα τὸν εἶχε ἀκολουθήσῃ.

Καὶ ἦτανε γίγαντας σωστός γιατί καὶ ἔτσι καθισμένος πλησίον εἶχε νὰ ἔχῃ τὸ ἀνάστημα τοῦ Δύρμα, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτανε καὶ κοντός. Ἡ Σάρρα τοῦ εἶχε πῆ πῶς ἦτανε καὶ κουλός, ἢ καλλίτερα πῶς εἶχε τὸ ἕνα χέρι του ἀτροφικὸ. Αὐτὸ δὲν τὸ εἶδε, ἀλλὰ φέροντας μὲ τὴ φαντασία του καὶ τὸ μικρὸ ἀτροφικὸ χεράκι στὸ γιγάντιο κεῖνο σῶμα, ἐδικαίωσε μὲ τὸ πάρα πάνω τὸ φόβο τῆς Σάρρας καὶ τῆς μητέρας της.

Καὶ ἡ Σάρρα καὶ ἡ μητέρα της τὸν φοβόντουσαν πολὺ, πολὺ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο. Τοὺς κυρίευσε φόβος τρολὸς στὴν ἐμφάνισή του! Καὶ ὁ Δύρμας καθὼς ἐβάδιζε τὸν ἐρημικὸ καὶ ἀνώμαλο δρόμο, ποῦ ἔφερνε στὸ ἐξοχικὸ σπίτι τοῦ Ἀραχτᾶ, νομίζει ὅτι ἀκούει τὴ σιγαλὴ φωνὴ τοῦ γέρου Ἀραχτᾶ νὰ τοῦ δηγηθῆ τὴν συνάντησή του μὲ τὸν Μουσίρη.

— ... Καθὼς ἀνέβηκα πάνω στὸ κατὰστρομα καὶ πήγα νὰ καθίσω σέναν πάγγο ὅπου καθόντουσαν καὶ ἄλλοι ἐπιβίβατα, ἕνας ἄνθρωπος τραβήχθηκε νὰ μοῦ κἀνὴν θέση. Τὸν ἐκύταξα γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσω καὶ ἐνῶ δὲν εἶχε τί νὰ μοιάζει ἐνὸς παλιοῦ μου φίλου, ποῦ ἔχει χρόνια πεθαμένος, ἐνόμισα ὅτι βλέπω ἐκεῖνον! Πῶς; Δὲν ξέρω νὰ σοῦ ἀπαντήσω! Γιὰ μιὰ στιγμὴ ὅμως ἐκεῖνον, τὸν Ζούλα, εἶδα! Σιγά, σιγά ἐπιάσαμε ὁμιλία. Ἐμαθα πῶς ἦτανε φτωχὸς καὶ δὲν ἤξερε ποῦ νὰ κατοικήσῃ, καὶ εὐθὺς μιὰ σκέψη μοῦ ἦλθε νὰ τὸν βοηθήσω ὅσο μπορῶ! Τοῦ εἶπα νὰ μένῃ στὸ σπίτι μου καὶ δέχθηκε. Καὶ αἰσθανόμουν εὐχαρίστηση ποῦ ἔκανα αὐτό, σὰ νὰ τὸ ἔκανα σὲ κεῖνον τὸν παλιό μου φίλο, τὸν Ζούλα!.. Γιατί πῶς θὰ ἐξηγηθῆ αὐτὴ ἡ συμπάθεια, ποῦ αἰσθανόμουν;...

Ὁ καιρὸς δὲν ἦτανε κακός, ἀλλὰ φαινότανε ὅτι θὰ χαλοῦσε. Σύννεφα βαριά, πελώρια ἐπρόβαλλαν πίσω ἀπ' τὰ βουνά.

Ὁ ἥλιος ἔκαιε λίγο. Ὁ ἄερας ἦτανε γεμάτος ἀπὸ μυρουδιές χόρτου καὶ χαμόμηλου. Βοῦρα ἐδῶ, ἐκεῖ ἢ γῆ καταπράσινη. Τὰ

δένδρα είχανε ντυθῆ πιά τὸ φόρεμα τῆς χαρᾶς των. Ἄλλοῦ ἀπλώ-
νετο τὸ χαμόμηλο, τὸ στεφάνωμα τῆς γῆς μετὸν ἥλιο. Καὶ χαμό-
μηλο, χαμόμηλο πλῆθος χύνοντας τὴ δική του εὐωδιά, τὸ κήρυγμα
τῆς ἀνοιξῆς, τῆς ζωῆς!.. Ὁ Δύρμας ἄφησε τὲς σκέψεις. Ἡ ἀνησυ-
χία του ἔπεσε ναρκωμένη ἀπ' τὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς, σὺν τὸν μυθικὸ
Δράκοντα τὸν φύλακα καὶ τύραννο τῆς Βασιλοπούλας.

Πέρα ἓνα δένδρο ξερὸ μέσα στὴν τόση ζωὴ, καμπουριασμένο
μετὰ τὰ ξηρά του τὰ κλαδιὰ νὰ ὑψώνονται σὰ χέρια κατάρας ἦτανε
σὰ Δαίμονας κακός, καταστροφῆς, ποῦ μαρμαρώθηκε ἀπ' τὴ φωνὴ
τῆς ἀγάτης καὶ τῆς ζωῆς!.

*

Ἡ μητέρα τῆς Σάρρας ἔγραβε κοντὰ στὸ κλειστὸ παράθυρο καὶ
ἡ Σάρρα διάβαζε κοντὰ τῆς ἐφημερίδα.

Τοῦ χαμογέλασε γλυκὰ, ἐπίσης ὅσο μποροῦσε καὶ ἡ μητέρα της.

— Ἀργησες! τοῦ εἶπε ἡ Σάρρα, ἐνῶ ἡ μητέρα της ἔσκυβε πάλι
στὸ ράφιμο.

Αὐτὸς θέλησε νὰ δικαιολογηθῆ, ἀλλ' αὐτὴ δὲν τοῦ ἔδωσε καιρό.

— Ἐδῶ γινήκανε, ἀπὸ τότε πράγματα καὶ πράγματα!. Νική-
σαμε!. Μὲ τὴ βοήθεια ὅμως τῆς μεγάλης χασούρας τοῦ πατέρα!

— Πῶς, τί; !..

— Νά, τώρα τελευταία, πρὸ δέκα τριῶν, δώδεκα ἡμερῶν.. Σὺ
ἔχεις σωστὲς δέκα ἕξι μέρες νὰ φανῆς! Βλέπετε τίς ἔχω μετρήσῃ!.
Λοιπὸν ὁ μπαμπᾶς φάνηκε στενοχωρημένος! Ἡ ἐπιχείρησι, ποῦ
μαλάχησε εἶχε πάει μετὰ μιάς ἀνάποδα! Καὶ τὸ εἶπε στὴ μαμά!

Ἡ μητέρα τῆς Σάρρας ἔλαβε μέρος.

— Πῶς τὸν καταφέραμε! Μὴ ρωτᾶς! Νὰ μὴν ἀκούσῃ γιατί
εἶνε μέσα! Μά, μαγευμένο τὸν εἶχε;

— Λοιπὸν πάει;

— Ποιὸς; . . . Αὐτός; . . . Ὁχι, ἀκόμα αὐτός! . . .

— Μὰ τότε τί;

— Ἡ συντροφιά καλὴ, ἐγάλασε! Αὐτὸν τὸν ἔχουμε ἀκόμα δῶ!
Αὐτὸς ἐδῶ μένει! Τρώει, πίνει, κοιμᾶται σὰ σὲ δικό του σπίτι καὶ
δὲν ἐννοεῖ νὰ φύγῃ! Καὶ νὰ δῆτε πῶς ἔχει γείνη τώρα! Τρομά-
ρα εἶνε! Ἄδυνάτισε ἀκόμα!

— Καὶ ἐγὼ νόμισα πῶς εἶχε φύγῃ! Ἄφου δὲν ἔφυγε, ἀλλοί-
μονο! Μὰ δὲ μοῦ λέτε ἐδῶ θὰ μένη αὐτός;

— Τί νὰ σοῦ πῶ!

— Ἄλλο τοῦτο πάλι! Δὲ ρωτήσατε τὸν πατέρα σας τί σκοπεύει
νὰ κινή μ' αὐτόν;

— Κάτι ἔκανα νὰ τοῦ πῶ καὶ τοῖνισε! εἶπε ἡ μητέρα τῆς Σάρρας.

Μοῦ εἶπε—Ναὶ ἔχεις δίκαιο, δίκαιο! Νὰ μάφισῃς ὅμως τώρα
ἦσυχο! Δὲ μπορῶ! Ἐχῶ καταβληθῆ αὐτοὺς τοὺς μῆνες πολὺ, δὲν
εἶμαι καλὰ! Δὲν τὸ βλέπεις; Δὲν ἔχω θέλησι, δὲν ἔχω τίποτα!
Θέλω ἡσυχία γιὰ νὰ πάρω ἐπάνω μου! Αὐτὰ μοῦ εἶπε, καὶ πιά
δὲν τοῦ ἀνέφερα ἐγὼ τίποτα!

Ἡ μητέρα τῆς Σάρρας ἔπαιψε, ἔκανε μιὰ κίνηση μετὰ τὸ χέρι
ποῦ σήμαινε, νὰ μὴν κινήθοῦνε, σιωπῆ, καὶ σηκώθηκε καὶ ἔρριξε
μιὰ ματιὰ ἔξω.

— Νόμισα ὅτι ἄκουσα βήματα! εἶπε καθίζοντας πάλι στὴ θέση
της. Μὰ δὲ ξέρετε ἀπὸ τί φόβο τὸν ἔχουμε πάρη! Καὶ τώρα μάλι-
στα ποῦ πῆγαν ἔτσι τὰ πράγματα! Καὶ πῶς θὰ τὰ βγάλουμε; ἓνας
θεὸς τὸ ξέρει! Νὰ μπορούσατε σεῖς νὰ τοῦ λέγατε.

Ἡ Σάρρα ὄρθωσε τὸ κορμί της καὶ ἔγειρε στὴ μητέρα της.

— Τί λὲς μητέρα; Ποιὸς ξέρει τί κακοῦργος εἶνε αὐτός! Ἄς
τὸν βγάλῃ ὁ πατεράκης μου ποῦ τὸν ἔφερε! ὦ, δά!

— Μά . . .

— Τί μά; Ἐγὼ δὲ σοῦ εἶπα νὰ τὸ ποῦμε στὴν ἀστυνομία;

Ἡ φωνὴ τῆς Σάρρας εἶχε ψηλώσῃ καὶ ἡ μητέρα της φοβήθηκε.

— Πιὸ σιγά, πιὸ σιγά! Θὰ μᾶς ἀκούσει ὁ πατέρας σου!

— Γιὰ λένε κυρία Εἰρήνη, τί θέλετε; εἶπε χαμογελῶντας ὁ
Δύρμας καὶ αἰσθανόμενος ἡδονὴ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ποῦ ἔδειχνε ἡ
Σάρρα.

— Μὰ δὲ βλέπεις, παιδί μου πῶς κάνει!

— Ὁχι! εἶπε μετὰ μικρὸ θυμὸ ἡ Σάρρα.

— Θέλετε νὰ τοῦ πῶ νὰ φύγῃ;

Ἡ Σάρρα ἔκανε νὰ ἐπέμβῃ.

— Μὴ φοβάσαι! τῆς εἶπε γλυκὰ αὐτός. Εἶνε ντροπὴ νὰ μένη
στὸ σπίτι! Τί θὰ λείει ὁ κόσμος.

— Νὰ τοῦ πῆς παιδί μου—Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πάθανε ζημιὰ
μεγάλῃ, τὸ εἶδες; Τί κάθεται τώρα μέσα σαυτὸ τὸ σπίτι ποῦ
εἶνε ξένο!.. Ἐχουνε καὶ κόρη νὰ παντρεύουνε!..

— Ἐ, καλὰ! Τὴν διέκοψε ἀτότομα ἡ Σάρρα.

— Ἄς εἶνε, ξέρω, κυρία Εἰρήνη, τί θὰ τοῦ πῶ, ξέρω!

— Ὁχι ἀτότομα! Ἐτσι μετὰ τρόπο!

— Σᾶς εἶπα ξέρω! . . . Μόνο θέλω νὰ μάθω, νὰ ἐνεργήσω χωρὶς
νὰ τὸ ξέρῃ ὁ Μανώλης;

Ἡ κυρία Ἀραχτᾶ στάθηκε γιὰ λίγο σιωπηλή.

— Μπορεῖτε νὰ τοῦ τὸ πῆτε! εἶπε ἔπειτα.

Ὁ Δύρμας γέλασε.

— Δηλαδὴ θέλετε νὰ βρῆ καμμία ἐπιχείρησι πάλι;

— Τί ἐννοεῖτε;

Ἄς τ' ἀφήσουμε αὐτὰ! Ἐγὼ θὰ φροντίσω νὰ φύγῃ! εἶπε μετὰ
ἀπόφασι ὁ Δύρμας, κυτᾶζοντας μετὰ ἡδονὴ τὰ μαῦρα, μαῦρα μάτια
τῆς Σάρρας, ποῦ λάμπανε ἀνήσυχτα.

Δὲν ἔδωσε ἐξήγησι. Σκέφθηκε νὰ πάη νὰ τὸν δῆ καὶ νὰ τοῦ
πῆ ὅτι ἔπρεπε νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ ξένο σπίτι! . . .

Γιὰ μιὰ στιγμὴ μέσα στὸ νοῦ του, ἔγινε μιὰ σκιή, ἓνας διάλο-
γος, ποῦ τὸν ἔκανε νὰ σφίξῃ τὲς γροθιές του δυνατὰ καὶ νὰ δῆ τὸν
ἑαυτόν του ἑτοιμο νὰ ὀρμήσῃ ἐναντίον τοῦ γίγαντος!

— Δὲν εἶνε ξενοδοχεῖον ἐδῶ!

Τὸ ἀνάστημα τοῦ γίγαντος ὑψώθηκε ἀκόμα πιὸ πολὺ . . .

Ἄλλὰ τὸ βραδὺ βῆμα τοῦ Ἀραχτᾶ τὸν ἀνάγκασε νὰ ἀφήσῃ
τὸν Μουσίρη καὶ νὰ στραφῆ στὴ πόρτα.

Είδε τὸν Ἀραχτᾶ νὰ φανῆ ὠχρὸς λίγο καὶ μὲ ὕψος ἀπελπισμένο. Τὸν ἐχαιρέτισε χωρὶς οἰκειότητα καὶ αὐτὸς ἐπίσης.

—Τὶ κάνεις; τοῦ εἶπε ψυχρὰ καὶ κουρασμένα.

Καὶ ἔφυγε πάλι μὲ τὸ βραδύ του βῆμα. Ἀκούσθηκε νὰ κατεβαίνει τὴ σκάλα.

Ὁ Δύρμας στράφηκε στὴν κυρία Ἀραχτᾶ.

—Ὡραία! Τώρα στὴ δουλειά μας! Λέτε νᾶνε στὸ δωμάτιό του;

—Σταθῆτε!

Ἡ Σάρρα πλησίασε στὸ κουδοῦνι καὶ χτύπησε.

—Τώρα θὰ μάθουμε ἀπ' τὴν Κατερίνα!

Καὶ οἱ τρεῖς σιωπηλοὶ στάθηκαν περιμένοντας.

—Νά την!

Ἡ Κατερίνα παρουσιάστηκε μὲ τὰ χέρια ὑγρὰ ἀκόμα ἀπ' τὰ νερὰ μύλο τὸ σφούγγισμα ποῦ τοὺς εἶχε κἀνή.

—Κατερίνα, εἶνε μέσα ὁ κρεμαντιλάς; τὴ ρώτησε γρήγορα ὁ Δύρμας.

—Μέσα εἶνε! Ἔτσι πιστεύω! Τώρα, τώρα τὸν εἶχα δῆ νὰ πετᾷ ἀπ' τὸ παράθυρό κάτι χαρτιά!

—Καλά!

Ἡ Κατερίνα στεκόταν ἀκόμα.

—Πήγαινε! τῆς εἶπε ἡ Σάρρα καὶ ὁ Δύρμας, μετὰ τὴν ὑπηρετρία, προχώρησε γιὰ τὸ στενὸ διάδρομο, ποῦ βρισκόταν τὸ δωμάτιο τοῦ Μουσίρη.

Ἡ καρδιά του χτυποῦσε δυνατά.

—Μπᾶ! Τὶ εἶνε τοῦτο; Ἐχει γούστο νὰ τὸν φοβοῦμαι! ρώτησε μὲ θυμὸ καὶ θέλησε νὰ γείνη ψυχρὸς, ἀτάραχος. Ἄλλ' εἶδε ὅτι ὅσο πλησίαζε στὸ δωμάτιο τοῦ Μουσίρη ἢ ψυχραιμία του ἔφενεγε.

—Μπᾶ, μπᾶ! γιατί; Τὶ ἔπαθα; πάλι ρώτησε τὸν ἐαυτοῦ!

—Τώρα πάω στὸν Δράκοντα! Εἶπε περιγελαστικά.

Ὅταν ἔφθασε ἀπ' ἔξω εἶδε τὴν πόρτα κλεισμένη. Ἐφερε τὸ χέρι του στὸ πόμολο καὶ νευρικὰ σὰ νὰ πῆγαινε νὰ μαϊλώσῃ, ἀνοιξε τὴν πόρτα.

Στὸ δωμάτιο δὲν ἦτο κανεὶς!

Καινὸς τοιγάρου ἀκόμα γύριζε στὸν ἀέρα, ἀλλ' ὁ γίγας Μουσίρης ἔλειπε! . Μὲ μιᾶς αἰσθάνθηκε κάτι νὰ τὸν ἐλαφρώνῃ καὶ μαζὺ τὴν ἀταραξία του νὰ ἔρχεται.

Πάνω στὸ κρεββάτι, εἶδε τὸν μαῦρο κοῦκο του ἀπὸ ἀστραχάν. Ἐνα ταγάρι χρωματιστὸ κρεμώταν ἀπ' τὴν κολώνα τοῦ κρεββατιοῦ.

Σκέφθηκε νὰ περιμένη καὶ περιμένε λίγο πηγαίνοντας ἐνάντια σὲ κάτι, ποῦ τὸν ἔσπρωχνε νὰ φύγῃ γρήγορα, νὰ μὴν συναντηθῇ μὲ τὸ σακάτι γίγαντα.

Ἄροῦ νόμισε ὅτι ἀρκετὰ περιμένε καὶ μὴ ξέροντας τὶ νὰ πῆ, τὶ νὰ κἀνῆ γιὰ τὴ δειλία ποῦ τὸν εἶχε κυριεύσῃ, κάθησε καὶ ἔγραψε κεῖνο, ποῦ θὰ τοῦ ἔλεγε! . .

Ὅταν ἐπῆγε στὴν τραπεζαρία ποῦ βρισκόταν οἱ δυὸ γυναῖκες, βρῆκε κεῖ κοντὰ τοὺς καθισμένο καὶ τὸν Ἀραχτᾶ.

Τὰ μάτια τῶν τριῶν στυλωθήκανε σαυτὸν.

—Κανεὶς, ἔ; τοῦ εἶπε ἡ Σάρρα.

—Ποῦ τὸ ξέρετε;

—Τὸ ξέρω!

—Μὰ πῶς;

—Μὰ, τὶ τρέχει; ρώτησε ὁ Ἀραχτᾶς ἀνήσυχτα.

Ὁ Δύρμας τοῦ τὸ διηγήθηκε, αὐτὸς μὲ δυσκολία, ὅσο νὰ τελειώσῃ ὁ Δύρμας, κρατιῶταν στὸ κἀθισμα καὶ ὄλο ἔκανε νὰ σηκωθῇ.

—Τὶ δὲν ἔκαμα καλά;

—Ἐμένα μὴ μὲ ρωτᾶτε, μὴ μὲ ρωτᾶτε! εἶπε μὲ ὕψος ἀπελπισμένο.

Καὶ βγήκε ἔξω.

Ἀπ' τὰ γυαλιὰ τοῦ παραθύρου, ποῦ πλησίασε καὶ κύταξε ἔξω τὸν εἶδε ὁ Δύρμας, νὰ φεύγῃ πρὸς τὴ θάλασσα μὲ τὸ ἓνα χέρι στὸ καπέλο καὶ μὲ τὸ ἄλλο προσπαθώντας νὰ κρατήσῃ τὸ ροῦχο του, ποῦ τὸ σήκωνε ὁ δυνατὸς ἄνεμος.

Ὁ οὐρανὸς ἦτανε γεμάτος σύννεφα σὰ νὰ εἶχε ξαναγυρίσῃ ὁ χειμῶνας.

Ἐκεῖ κοντὰ στὸ παράθυρο ἀρχίσανε νὰ μιλοῦνε. Ἡ μητέρα τῆς Σάρρας εἶχε ἀφίση τὸ ράψιμο καὶ εἶχε βγῆ ἔξω. Αὐτὴ τοῦ διηγότανε τί εἶχε συμβῆ στὸν πατέρα της καὶ πῶς ζημιώθηκε καὶ ὅτι ἂν δὲν ἀπεσύρετο ἦτανε φόβος μὴ γείνουν φτωχοὶ καὶ φτωχοί! . .

—Πάλι καλά! Γιὰ νὰ μὴν πῶ καλύτερα! εἶπε αὐτὸς διακόπτοντάς την.

Τὰ μάτια τῶν ἀντικρύσθηκαν.

Αὐτὴ κατέβασε τὰ μάτια της καὶ εἶπε σιγά.

—Ἄ, ὄχι! . .

Ἐμείναν σιωπηλοὶ. Ἀκούσθηκε ὁ βόγκος τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ἀνέμου τὸ φύσημα.

Τὴν κύταξε. Φαινότανε νὰ προσέχῃ στὰ δένδρα, ποῦ ἔγερναν δεξιά, ἀριστερά, ἐκινουῦντο μὲ γρηγοράδα ἀπ' τὸν ἄνεμο. Ἐνας λακκίσκος μικρὸς εἶχε σχηματισθῇ στὸ μάγουλό της.

—Ἐγὼ κύταζα πῶς θὰ μοῦ ἦτανε πιὸ εἵκοιο νὰ φθάσω κεῖ ποῦ ἐπιθυμῶ! . . Ἄρχισε νὰ λέγει αὐτὸς.

Χωρὶς νὰ βγάλῃ αὐτὴ τὰ μάτια της ἀπ' ὅτι κύταζε, τοῦ ἀπήντησε.

—Καὶ εὐχέσθε νὰ πέσῃ ἡ δυστυχία στὸ μέρος ἐκεῖνο, γιὰ νὰ μορδέσετε πιὸ εἵκοιο νὰ φθάσετε;

Ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήσῃ ἀπ' εὐθείας καὶ στράφηκε πλαγίως.

Μὲ συγχωρεῖτε! Ὅταν δὲν ἔχω ἐλπίδες γίνομαι ἄγριος! εἶπε.

—Ὡραία!

Γέλασε καὶ στράφηκε καὶ τὸν εἶδε. Αὐτὸς ζαλίσθηκε στὸ κύταγμα της καὶ τὴν πλησίασε ὀρμητικά.

—Σάρρα, Σάρρα μου! τῆς εἶπε καὶ ἀρπάζοντάς τὰ δυὸ της χέρια ζήτησε τὰ χεῖλια της.

—Μὴ! . . εἶπε μὲ κάποιον στεναγμὸ πόνου αὐτὴ καὶ τὸν ἀπέφυγε ρίχνοντας τὸ κεφάλι πίσω ἀλλ' αὐτὸς πάλι τὰ ζήτησε! . .

—Ἡ μαμά! . .

Καὶ μὲνα τίναγμα τραβήχθηκε ἀπὸ κοντὰ του.

Αὐτὸς δὲν ἀκουσε τίποτα καὶ ἤθελε πιστεύσῃ ὅτι τὸ ἔκανε γιὰ

νά φύγη, ἀλλὰ νά καί ἦλθε στά αὐτιά του τὸ συρμένο βάδισμα τῆς κυρίας Ἀραχτᾶ καί σέ λίγο εἶδε τή μορφή της νά φανῆ στήν πόρτα.

Μπήκε αὐτὴ σοβαρῶς, ρίχνοντας μιὰ ματιὰ σαυτοῦς, ποῦ φάνηκε νά ἔβλεπε ἂν ὅλα ἦσαν καλά στή θέση τους· ἔπειτα κάθησε καί ἄρχισε τὸ ράψιμό της.

Ἡ Σάρρα ἀφοῦ πρώτα κύταξε τὸ Δύσμα παραξένα, ἄρχισε νά διηγῆται μὲ ὕφος εὐθυμο πῶς καί τί ἔλεγαν ὅταν δὲν ἐροῦνταν καί τί σκόπευαν νά κάνουν. . . Καί τὸ σκοτάδι ἐροῦνταν. Ἀπ' τὸ παράθυρο εἶδε ὁ Δύσμος, στή δύση φωτεινὴ, χρυσὰ συντόνισμα ποῦ εἶχε ἀφίση πίσω του ὁ ἥλιος φεύγοντας.

Ὁ Ἀραχτᾶς ἀργοῦσε νά φανῆ. Καί ὅσο ἡ νύχτα ἐροῦνταν τόσο ἔβλεπε τὴν εὐθυμία καί τὸ θάρρος τῶν γυναικῶν νά χάνεται. Ὁ Μουσίρης παρουσιαζόταν πανύψηλος, ἀπαίσιος.

Καί τὸ φόβο τους δυνάμωσε τὸ βαρὺ του βῆμα στὸν κῆπο καί ἔπειτα στὸ μισοσκοτάδι νά περνᾷ, ψηλὸς καί μαῦρος σὰ σκιά, κοντὰ ἀπ' τὰ δένδρα καί ἡ κεφαλὴ νά ἐξέχη ἀπ' τὴ σειρὰ τῶν μικροδαφνῶν.

—Τώρα θὰ βροῦ τὸ γράμμα!. εἶπε σιγὰ ἡ μητέρα τῆς Σάρρας.

Εὐτυχῶς σὲ ὄχι πολὺ ἦλθε καί ὁ Ἀραχτᾶς. Καί ἦλθε καθὼς εἶχε φύγη σκεπτικὸς, ἀνήσυχος, ρωτῶντας εὐθὺς καθὼς μπήκε, ἂν ὁ Μουσίρης εἶχε φανῆ!

Στὸ Δύσμα φάνηκε πολὺ, πολὺ περιποιητικὸς ποῦ τὸν ξάφνισε καί τὸ πῆρε γιὰ καλὸ σημεῖο. Καί ὅταν σηκώθηκε νά φύγη δὲν τὸν ἄφησε. Ἦθελε νά φᾶνε μαζί!

Καί ἔτσι ὁ Δύσμος ἔφυγε ἀργὰ δίδοντας ὑπόσχεση ὅτι τὴν ἄλλη μέρα, παραιτῶντας ὅποιανδήποτε ἐργασία καί ἂν εἶχε, θὰ πῆγαινε.

Μὲ γρήγορο βῆμα πῆρε τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ του. Αἰσθανόταν τὸν ἑαυτὸ του εὐτυχῆ καί χίλιες καλὲς ιδέες ἦθελαν νά κάνουν ἀρχὴ στὸ νοῦ του. Αὐτὸς σὰ φιλόλογος ἔτρεχε μὴ θέλοντας νά ξετυλίξη τὸν θησαυρὸ του, ἔτρεχε νά φθάσῃ στὸ σπιτάκι του καί κεῖ νά σκεφθῆ νά ὀνειροπολήσῃ. . .

Τὸ φεγγάρι δλόγιμο φαινόταν νά τρέχῃ μέσα σὲ ἐλεύθερο οὐρανὸ καί ἄλλοτε νά μισοκρύβεται στὰ ἄσπρα σύννεφα. Καί ὁ ἄνεμος ἄγριος φυσοῦσε, φυσοῦσε, πίσω τὸ πέλαγος μὲ τρομερὴ φωνή, μὲ φωνὲς πολλὲς, πολλὲς φώναζε, βροχῶτανε!..

Σπιτάκια σπαρτὰ ἦσαν. Σ'ένα μέρος καθήκανε καί κεῖ δένδρα ὑψόνωνταν, δένδρα ποῦ σὰ νά σταμάτησαν στὸ πέρασμά του ἀπὸ μυστικὰ ὄμιλία ποῦ εἶχανε μεταξύ τους, ὀρθώνοντο ἄγρια φωνάζοντας καί φοβερίζοντας τὸν ξένο, ποῦ περνοῦσε αὐτὴν τὴν ὥρα. Καί μαζί τους οἱ στῖλοι οἱ τηλεγραφικοὶ καί αὐτοὶ ἀδελφωμένοι μὲ τὰ δένδρα καί αὐτοὶ σφυρίζανε, σφυρίζανε ἄγρια!..

Ἦτανε ἡ ὥρα ποῦ ἡ ἐρημιὰ θέλει νά μένῃ μόνη, μόνη καί τὰ δένδρα δὲν θέλοντε ἀνθρώπους νά βλέπουν!..

*

Κατὰ τὰ ξημερώματα, πρὶν ἀκόμη σκάσῃ τὸ σκοτάδι, ξύπνησε τρομαγμένος. Εἶχε δὴ ὅτι ὁ γίγας Μουσίρης μεθυσμένος καί τρικλιζοντας ζητοῦσε νά βάλῃ φωτιὰ στὸ σπίτι τοῦ Ἀραχτᾶ μὲνα δαυλὸ, ποῦ οἱ φλόγες του κάποτε ἀνοίγανε καί ἀγκίζανε τὰ σύννεφα.

Ἄνεμος πιὸ δυνατὸς βογκοῦσε, οὐρλιαζε σείοντας παράθυρα, στέγγα καί χιλιάδες μαζί ἀκούγονταν στὸ βάθος φωνὲς σφυρίζματα σὰ μυριάδες στρίγγλικά μωρὰ παιδιὰ του, καθισμένα στὲς στέγες τῶν σπιτιῶν, ἄλλα πιασμένα στὰ κλαδιὰ τῶν ὑψηλῶν δένδρων φωνάζανε, θρηνοῦσαν, σφυρίζανε στὸ κάθε οὐρλιασμὰ του!..

Δὲν μπόρεσε νά κοιμηθῆ καί ἔμεινε ἀκούοντας τὸν ἄνεμο μὲ κάποια ἀνησυχία γιὰ κάτι κακό, ποῦ θὰ ἐροῦνταν.

Ὅταν φάνηκε ἡ ἡμέρα καλά ἔφυγε γιὰ τὸ σπίτι τοῦ Ἀραχτᾶ.

Ὁ καιρὸς δὲν εἶχε ἀλλάξῃ.

Ἐνας βόγκος ἄγριος, μιὰ φωνὴ τεραστία ἐροῦνταν ἀπ' τὴ θάλασσα σὰν κάποιος Τριτῶνας ραφωδὸς νά τραγουδοῦσε τὴν ὁρμή, τὸν θυμὸ στὰ κύματα καί αὐτὰ ἀγριεμένα νά πέφτανε μανιασμένα στὰ βράχια πάνω!

Στὸ σπίτι βροῦκε ὅλους ἐκτὸς τοῦ Ἀραχτᾶ. Αὐτὸς μόλις εἶχε βγῆ ἔξω.

Ἡ Σάρρα ἦταν ὠχρά, περισσότερο ἀπ' ἄλλοτε καί τὰ μάτια της κομμένα ποῦ λάμπανε ὅμως περισσότερο.

Τοῦ διηγῆθηκε καθισμένη στὸ πρῶτο δωμάτιο, ποῦ τὸν εἶχε δεχθῆ τὴν ἡμέρα ποῦ εἶχε δὴ τὸ Μουσίρη κοιμισμένο καί ποῦ φαινότανε ἡ θάλασσα ταραγμένη, θολὴ καί βοῶσα ἄγρια σήμερα πῶς ἔκαναν ὅταν τοὺς ἄφησε.

Ὁ πατέρας της εἶχε πάει νά κοιμηθῆ καί αὐτὲς εἶχανε μείνῃ μόνες μὲ τὴν ὑπηρετρια. Ἡ ὥρα περνοῦσε ἀλλὰ ποῦ νά φύγη ἡ μιὰ ἀπ' τὴν ἄλλη! Ἐνας φόβος τὲς εἶχε πιάσει καί τὲς τρεῖς ποῦ δὲν ἤξεραν τί νά κάνουν. Ἀποφασίσανε ἐπιτέλους καί κλειδωθήκανε στὸ δωμάτιο τῆς κυρίας Ἀραχτᾶ περιμένοντας κάθε τόσο νά ἀκούσουν τὸ θεοπάτημα τοῦ Μουσίρη ἀπ' ἔξω, ποῦ θὰ πῆγαινε νά τὲς πνίξῃ, νά τὲς σφάξῃ. . .

Καθὼς μιλοῦσε αὐτὴ, ὁ Δύσμος κύταξε τὰ χεῖλια της τὰ κόκκινα τὰ μικρὰ, τὰ ξαναμμένα μὲ ἡδονή, ἀλλ' εἶχε παρατήρησῃ ὅτι ἐνῶ πρὶν δὲν σκεπτόταν διόλου σχεδὸν τὸ Μουσίρη, τώρα χωνόταν αὐτὸς παντοῦ, στὰ ὄνειρά του, ποῦ ἔπλαττε στήν ἀγάπη του, μέσα στήν ἡδονή, ποῦ τώρα αἰσθανόταν ἀκούοντας τὰ λογάκια νά κυλοῦνε ἀπ' τὸ στόμα τῆς Σάρρας θερμά, θερμά σὰ νά πυρονότανε στὸ πέρασμά του ἀπ' τὰ φλογισμένα χεῖλια της. Ἐτσι τοῦ ἦλθε νά ὀρμήσῃ μέσα καί νά τὸν ἀναγκάσῃ νά φύγη, νά βγῆ ἔξω, καί τώρα μάλιστα ποῦ εἶχε πολλὰ δικαιώματα, ἀλλ' εἶδε τὸ θυμὸ του νά πέφτῃ γρήγορα σὰ νά ναρκώθηκε.

—Μὰ τί ἔχω; ρώτησε τὸν ἑαυτὸ του. Τὸν φοβοῦμαι; . .

Ἐφερε παύοντας γιὰ λίγο νά ἀκούῃ τὴ Σάρρα καί προσποιούμενος ὅτι προσέχει, ἔφερε μὲ τὸ νοῦ του διάφορα παλληκαρίσια ἐπεισόδια του γιὰ νά πεισθῆ ὅτι δὲν ἦτανε δειλὸς. Ἀλλὰ τότε τί ἦτανε αὐτός; Ἡ Κατερίνα τοὺς διέκοψε τρεχάτη.

—Κυρία, κυρία! Νᾶτος. . . Φεύγει! εἶπε γρήγορα, γρήγορα μὲ μισοπνιγμένη φωνή.

Ἡ κυρία Ἀραχτᾶ πλησίασε στὸ παράθυρο καί πίσω της ἡ Κατερίνα γιὰ νά δῆ καί αὐτὴ. Ἡ Σάρρα κινήθηκε νά πλησιάσῃ, ἀλλ' ὁ Δύσμος τὴν ἐμπόδισε.

—Μὰ τί νὰ κάνουμε! εἶπε στρέφοντας ἡ κυρία Ἀραχτᾶ σ' αὐτόν.
 Ἄν πάμε ἔτσι θὰ μείνουμε οἱ μισές!..

—Γιὰ νὰ δοῦμε καὶ σήμερα καὶ αὔριο βλέπουμε! εἶπε ἀποφασιστικά καὶ τονισμένα, αὐτὸς σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ στηρίξει, ἢ νὰ τὰ κούση κάτι, ποῦ ἔβλεπε νὰ λιποψυγᾷ μέσα του.

—Μὰ τί θὰ κάνης; τὸν ῥώτησε ἡ Σάρρα.

—Ἐρῶ γοῦ! ἀπάντησε χωρὶς νὰ ἔχη καμμιά ἰδέα, ἀλλ' αἰσθανόμενος κείνη τῇ στιγμῇ πολλὰ νὰ ἔρχονται.

—Ἄλλο τοῦτο!.. Καὶ καυγάδες! Θεοί, τί πάθαμε!.. Ἄρχισε νὰ θρηνοδῆ ἡ μητέρα τῆς Σάρρας, ἐνῶ ἦταν πίσω ἡ ὑπηρετρια, ποῦ ὁ κίνδυνος τὴν ἔκανε νὰ λησιμονῆ τῇ θέσῃ της καὶ νὰ στέκεται καὶ ἀκόμα, στὰ λόγια αὐτὰ τῆς κυρίας της καὶ στὸ μπλέξιμο τῶν δαχτύλων της, ἔκανε καὶ αὐτὴ τὰ ἴδια κινήματα σιωπηλῇ σὰ σκιά της.

—Σώπα μητέρα! Τί κάνεις ἔτσι; ἔ, τί; Μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ φύγη εὐθύς; Δὲν πρέπει νὰ βρῆ δωμάτιο; Ἐπειτα ὁ πατέρας φταίει μὲ τίς φιλοσοφίες του!

Καὶ ἡ Σάρρα μιμήθηκε τὸν πατέρα της.

—Αὐτὲς μου οἱ ἰδέες δὲν εἶνε βγαλμένες ὅπως καὶ ὅπως! Τώρα νὰ δοῦμε πὸς θὰ βγῆ αὐτὴ ἡ μεγάλη ἰδέα του!..

—Σάρρα, Σάρρα! Πάψε! Μὴ περιγελαῖς τὸν πατέρα σου! Καὶ ἔπειτα τὸ παιδί νὰ κρίνῃ τὸν πατέρα! Τί λέτε κύριε Ὁρέστη;

Ἡ Σάρρα μὲ κίνημα χαριτωμένο κύταξε τὸ Δύσμα καὶ χαμήλωσε μὲ πονηρία τὸ κεφάλι, ποῦ θύμησε στὸ Δύσμα τὰ μικρὰ τρελλούτσικα κορίτσια!..

Οἱ γυναῖκες τὸν ἀφίσανε γιὰ λίγο μόνο. Αὐτὸς ἔμενε στὸ παράθυρο καὶ ἔβλεπε τὴ θάλασσα μαύρη, θολὴ νὰ σηκώνῃ τὰ κύματά της, νὰ ἀνοίγῃ μυρσίους λάγκους, καταβόθρας, νὰ τίς κλείνῃ γιὰ νὰ τίς ξαναοίξῃ, καὶ μανιομένη νὰ πέφτῃ στὰ βράχια πάνω καὶ νὰ τὰ λούξῃ μὲ τὸν ἀφρό τοῦ θυμοῦ της!..

Ἦλθε τὸ μεσημέρι. Ὁ Μουσίρης δὲν εἶχε φανῆ.

Στὸ τραπέζι ἄρχισε νὰ φαίνεται ἡ εὐθυμία καὶ κάποια χαρὰ ἔλαμψε στὸ πρόσωπο τοῦ Ἀραχτᾶ.

Ὁ Δύσμας ἔπιασε τὸν ἑαυτό του νὰ κἀνῃ μιὰ εὐχή!

—Ἀχ! ἄς μὴ ἔρχότανε!

Ἄλλ' ὅσο ἡ ἡμέρα ἔφευγε τόσο αἰσθανότανε τὸ Μουσίρη νὰ ὑψώνεται φοβερὸς στὸ νοῦ του. Καὶ αἰσθανότανε νὰ παρασύρεται καὶ νὰ βυθίζεται μέσα σὲ φρίκη, μέσα σὲ κάτι σκοτεινό, σκοτεινό, ποῦ σὰν ἥλιος ἀπαίσιος παρουσιάσθηκε τὸ ὄνειρο τῆς νύχτας νὰ τὸ φωτίσῃ. Καὶ μάταια ἀπ' αὐτὴ τὴ φρίκη τὰ λαμπερὰ μάτια τῆς Σάρρας καὶ τὰ πηρωμένα χεῖλια της πάλεβαν νὰ τὸν σύρουν.

Καὶ ὁ Μουσίρης ἀκόμα δὲν εἶχε φανῆ.

Μιλοῦσαν ἔλεγαν ἱστορίες, ἐπεισόδια χωρὶς ποτὲ νὰ τοὺς ξεφύγῃ τὸ ὄνομά του ἢ κάτι γι' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσι. Ἐκάναν σιωπὴ στὸ κάθε τί, ποῦ ἦτανε κοντὰ σαυτὸν σὰ νὰ φοβόντανε μὴ ἀναφέροντάς τον παρουσιασθῆ αὐτός!..

Στὸ τραπέζι ὅταν ἐκάθησαν, ὅσο νὰ ἔλθῃ τὸ δεῖπνο, ὁ Ἀραχτᾶς κάτι θέλησε νὰ διηγηθῆ. Ἀλλὰ ξαφνικὰ μὲ τὰ πρῶτα λόγια του, ἡ πόρτα ἢ σιδερένια τοῦ κίπου ἔκλεισε μὲ κρότο! Ἐπάγωσαν. Ὁ Μουσίρης!

Ἡ ὑπηρετρια ποῦ ἦλθε τρεχάτη τοὺς τὸ βεβαίωσε.

—Νὰ τοῦ πάτε φαί. Τῆς εἶπε ὁ Ἀραχτᾶς.

Οὔτε ὁ Δύσμας κατόρθωσε νὰ ἐναντιωθῆ σαυτό, ποῦ εἶπε ὁ Ἀραχτᾶς, ἀλλὰ σιωπηλὸς καὶ αὐτὸς, ἄφησε νὰ κἀνῃ ὅτι θέλει.

Ἐφαγαν σιωπηλοί.

Καὶ ὁ κρότος τῆς θάλασσας ἀκούγόταν σὰ νὰ πλησίαζε νὰ ἐρχότανε αὐτὴ κοντὰ ἀκόμα, γινόταν πιδ δυνατός, ἕνας βουρηθμὸς ἀπὸ μύρια στόματα λεόντων, βρόντος μεγάλων πυροβόλων, μὲ φωνὰς ἀγίων, οὐρλιάσματα, γανγίσματα!..

Τὸ Δύσμα δὲν τὸν ἀφίσανε νὰ φύγῃ τοῦ ἐτοίμασαν ἕνα δωμάτιον ἐπάνω κοντὰ των.

Ὅταν βρέθηκε μόνος ἀνοίξε τὸ παράθυρο καὶ στάθηκε κυτᾶζοντας ἔξω. Τὰ δένδρα μανιακὰ ἐσειόντο ἀπ' τὸν ἄνεμο καὶ ψηλά ἢ σελήνῃ μέσα σ' ἕνα ὠραῖο σύννεφο σὰ βέλο, ποῦ τοῦ θύμησε πρόσωπο χανούμισας, ποῦ εἶχε διη κάποτε νὰ προβάλλῃ ἀπὸ παράθυρο ἀμάξης.

Ἐφερε μὲ τὸν νοῦ του ἕνα σχέδιο καὶ ζήτησε νὰ τὸ ἐπιβάλλῃ στὸν ἑαυτό του, σχέδιο νὰ πετάξῃ ἔξω τὸ Μουσίρη καὶ ποῦ εἶδε ὅμως ἀδυναμίαν νὰ τὸ δεχθῆ καλά.

—Μὰ τί ἔπαθα; ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό του.

Ἐπὶ τέλους ὀρκίσθηκε νὰ τὸ κἀνῃ!

Θέλησε νὰ σκεφθῆ γιὰ τὴ Σάρρα γιὰ τὴν ἀγάπῃ του, ἀλλ' εἶδε νὰ μὴ θέλῃ τώρα νὰ τὰ σκεφθῆ καὶ νὰ ζητῆ λύτη, λύτη σὰν ἡ ψυχὴ του πειραγμένη ἀπ' τοῦ ἀνέμου τὸ θρηνο ζητοῦσε καὶ αὐτὴ νὰ θρηνήσῃ!

Καὶ πολλὰ πρόσωπα γνωστά του φιλικὰ, ἢ συγγενικά, ἄλλα χαμένα γιὰ πάντα καὶ ἄλλα μακρὰ πολὺν σὰ φερμένα ἀπ' τὸν ἄνεμο, περνοῦσαν γογγυοῦρα, γογγυοῦρα ὅπως σὲ ὀρηκτικὸ ρεῦμα ἀνοίγουν καὶ κλείνουν σταγόνες βροχῆς!..

Ξαφνικὰ ἕνας ἄνθρωπος φάνηκε στὴ μέση τοῦ δρόμου. Ἡ σελήνῃ ἐλευθερωμένη ἀπὸ τὰ σύννεφα φώτιζε γυρμένη. Ὁ Μουσίρης!.. Ἦταν αὐτὸς κρατῶντας τὸ ταγάρι του στὸ χέρι!..

Μὰ ἔφυγε; Μὲ μεγάλα βήματα εἶχε πάρεῖ τὸ δρόμο τῆς πόλεως!.. Τὸν ἐκύταξε ἀκίνητος στὸ παράθυρο μὲ μιὰ ἐλπίδα νὰ τὸν χαιδεύῃ ὅτι θὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τρομερὸ βάρος, ὅταν ξαφνικὰ αἰσθάνθηκε λύπη, λύπη νὰ τὸν κυριεύῃ γιὰ τὴν ἐγκατάλειψῃ, γιὰτὶ ἔφευγε ὁ Μουσίρης!.. Καὶ μαζὺ χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ τὸ ἐξηγήσῃ, τὸν εἶδε σὰ παλῆ φῖλο, ποῦ φεύγει, φεύγει γιὰ πάντα!..

Καὶ αὐτὸς ἔφευγε ψηλός, ψηλός, πελώριος!..

Ἀλλὰ νά! κάτι μῆκε στὴ μέση τοῦ φεγγαριοῦ καὶ τὸ σκίασε! Μὰ τί ἦτανε; Ἔτσι τοῦ φάνηκε νὰ μῆκε αὐτὸς ὁ Μουσίρης! Αὐτὸ ἔγινε γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ὅταν συνήλθε ἀπ' τὸν τρόμο του, δὲν εἶδε παρὰ τὰ δένδρα νὰ κινοῦνται δῶ καὶ κεῖ γογγυοῦρα στὸν ἔξωμο δρόμο, καὶ τὴ σελήνῃ ψηλά νὰ ταξειδεύῃ σὲ καθαρὸ οὐρανὸ!..

ΕΝΡΙΚ ΠΟΝΤΟΠΠΙΝΤΑΝ¹

ΓΚΡΕΤΑ Η ΧΗΝΟΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ (GRETE GAASERIGE)

Είχανε άρχισει ν' άνησυχούνε τρομερά γι' αυτόν τόν χειμώνα, που δέν ήθελε και καλά νά φανή. Μ' όλο που ό Δεκέβρης είχε προχωρήσει τόσο πολύ, σηκωνότανε κάθε πρωί από τόν βάλτο μιá βαρειά, άσπρη καταχνιά, που ώρα με την ώρα κυλούσε πιό βαρειά πάνω από τó χωριό, ως που ταχτικά κατά τó μεσημέρι διαλυνότανε σέ μιá ψιλή-ψιλή βροχή, που έκανε όλες τις καλαμένιες στέγες και όλες τις νοικοκυρές νά κλαίνε.

Τί θ' απογινότανε για τó Θεό με τó σφάξιμο;

Μέσα στά γουρουνστάσια καθόντουσαν οί χήνες και τά γουρούνια και δέν μπορούσανε καλά-καλά ν' ανασάνουνε από τó πάχος· μά ποιός τάχα θά τολμούσε ν' άρχισή τó σφάξιμο με τέτοιο φουσκοδεντριάτικο καιρό; Οί άνθρωποι κυτάζανε σ' Ανατολή και Δύση, χτυπούσανε τó βαρόμετρο και ξεφυλλίζανε τόν Μεροδείκτη τους, — μά τó πρώμα ξακολουθούσε μέρες και μέρες τόσο άπαράλλαχτο, που μερικοί στό τέλος άρχισανε στά σοβαρά νά πιστεύουνε, πώς κάτι τι θά είχε χαλάσει κει-ψηλά στό μεγάλο τ' ουρανού μηχανοστάσιο.

Μιά μέρα όμως οί γέροι, που καθόντουσαν και προσέχανε τούς ρεματισμούς τους, νομίσανε τελοςπάντων πώς τούς νοιώσανε νά «τραβάνε». Και όταν στό τέλος και ό "Όλε ό Δραγόνος άρχισε νά παραπονιέται για πόνους στό πόδι κεινο, που έδω κ' εικοσιπέντε χρόνια είχε θαφτη πέρα στό Ντύμπελ² δέν έμεινε πιά καμιά άμφιβολία — τώρα θάρχότανε ό χειμώνας.

Και τώρα άρχισε παντού έν' άκόνισμα μαχαιριών και τρίμημο κρεατοσά-νιδων και ξύσιμο παστοβάρελων, που δύσκολα θάρβρισκες τ' όμοιό του. Οί νοικοκυρές άνασηκόνανε τά μανίγια τους πάνω από τά στρογγυλά μπρά-στα τους, τά κορίτσια τρέχανε δώ και κει μ' άναποδοσηκωμένα φουστάνια, οί γριές, που θά βοηθούσανε στό μάδημα, δένανε τά κεφάλια τους με μεγάλα μαντήλια και από όλες τ' ω ν μ π υ ρ ρ α ρ ε ι ω ν³ τις πόρτες έβγαίνε άγνός ζεματιστού νερού.

¹ Henrik Pontoppidan, γεννήθηκε στά 1857, έγραφε μιá σειρά δηγή-ματα, που περιγράφουνε τή χωρική δανική ζωή και τήν τωρινή πνευματική ζύμωσή της. Κυριότερα έργα του: "Είκοόνες από τó χωριό", "Από τις καλύβες", "Ενθύμησεις", "Μικρά μυθιστορήματα" και "Ο Πέτρος ό τυχερός". Τά σπουδαιότερα έργα του είναι τó μυθιστόρημα: "Χώμα", "Η γή της επαγγελίας" και "Η μέ-ρα της Κρίσης" σέ τρία χωριστά μέρη.

² Στά μεγάλα Δανικά όχυράματα του Ντύμπελ άγωνισήκανε οί Αύστογερμανοί τρεις βδομάδες με βαρύ πυροβολικό, ως που νά κατορθώ-σουνε νά τά κυριέψουνε με τρομερή έφοδο. (Πόλεμος για τó Σλέσβιγ-Όλστάϊν, 1854).

³ Στά χωριά της Δανίας κάνουνε οί χωρικές συχνά μόνες τους τή μπύρρα τους σ' ένα μικρό σπιτάκι επίτηδες χτισμένο κοντά στό μαγεριό· μά σήμερα, που ή καλύτερη μπύρρα τών μεγάλων έργοστασίων διαδόθηκε παντού, ή συνήθεια αυτή μέρα με τή μέρα σβύνει.

Από τó πρωί ως τó βράδυ άκούγόντανε σ' όλο τó χωριό ένα γρούλλισμα γουρουνιών κ' ένα μούγγρισμα μοσχαριών, που σκεδόν δέν μπορούσε κανένας ν' άκούση τόν άλλο. Ήτανε τρομερός σκοτωμός. Όλο τó χωριό βρωμούσε από χολή και ποτάμια από αίματα τρέχανε έξω από τις αϋλόπορτες, όπου ήτανε κρεμασμένα τά σφαγμένα σώματα μ' άνοιγμένες τις κοιλιές, για νά τους φύγη ή ζέστα της ζωής.

Η μικρή ή Γκρέτα, που πολλή ώρα είχε μείνει παράξενα ήσυχη και σι-γοδιάβαζε πάνω από τó βιβλίο της, σηκώθηκε μονομιάς κατακίτρινη από τó σκαμνί της και ώρησε σιγοπατώντας έξω στό σταύλο.

Έδω, πίσω από ένα σανιδένιο φράχτη, που ίσα-ίσα μπορούσε νά κυτάξει από πάνω του, άμα άνέβαινε στη σκάφη του ταίσματος, βρισκόντουσαν πέντε μεγάλες, παχές, ήσυχες χήνες κ' άνοιγοκλεινανε χορτασμένες τά μάτια τους.

Στάθηκε πολλή ώρα και τις κύταζε, ένφ τά μάτια της γεμίζανε δάκρυα. Από τήν άρχή-άρχή της άνοιξης, τότε που σάν μικρά νιογέννητα χηνάκια τρέ-χανε μέσα κ' έξω κάτω από τής μητέρας τους τήν κοιλιά, ήτανε πάντα μαζί τους και τα πρόσεχε. Και από τότε, που ή μικρή της άδερφή ή Φρεδερίκα λίγο πριν τó καλοκαίρι πέθανε, ήτανε αυτές οί μόνες της και οί καλύτερές της φίλες.

Κάθε βράδυ όλο τó καλοκαίρι τις έφερνε σπίτι από τή βοσκή, όπου ή μητέρα τους έγύριζε δεμένη από τó πόδι σ' ένα παλούκι. Ο πρώτός της περι-πατος τó πρωί ήτανε νά πάη στό σταύλο, για νά τα ρωτήση, πώς είχανε κοιμηθει· και τή νύχτα όνειρευότανε, πώς όλα ήτανε πλαγιασμένα τριγύρω της στό κρεβάτι της και ζεσταίνόντουσαν. Άργότερα, που μεγαλώσανε, είχε πε-ράσει μαζί τους κακές και καλές μέρες έξω στις καλαμιές και τόσο καλές φι-λενάδες είχανε κατανήσει και τόσο είχανε συνηθίσει ό ένας του άλλου τή συντροφιά, που όταν ή Γκρέτα στις άγριες φτινοπωρινές μπόρες καθότανε σμαζωμένη κάτω από τόν παλιό της στρατιωτικό μαντύα, μαζεύόντουσαν άμέσως γύρω της και χωνόντουσαν μέσα και μέσα στά φουστάνια της.

Τά τέσσερ' από αυτά ήτανε μικρά-μικρά και σταχτιά με σκοτεινά σημά-δια, που όλοένα μαυρίζανε, όσο μεγαλώνανε. Τό πέμτο όμως ήτανε μεγάλο και άσημιάσπρο σάν κύκνος και σ' αυτό έδωκε κ' ή Γκρέτα λίγο-λίγο όλη της τήν άγάπη.

Ήτανε άπαράλλαχτα σάν δυό πιστές φιλενάδες, που δέν μπορούσανε νά χωριστούνε. Τήν άκολουθούσε παντού, όπου πήγαινε ή στεκότανε. Μπορούσε ή Γκρέτα νά τήν χτυπά χαϊδευτικά στη ράχη και όταν έκοντοκάθιζε προ-στά της, έβαζε ή χήνα άμέσως τó κεφάλι της και τόν μακρύ λαϊμό πάνω στη ποδιά της και τήν εκύταζε με τά μικρά μαύρα, σάν καρφίτσες μά-τια της.

Στις τέσσερες άλλες δέν είχε δώσει και όνομα· μ' αυτήν τήν έλεγε «Φρε-δερίκα».

Και αυτή προπάντων τώρα πάλι εκύταζε χωρίς διακοπή με γεμάτα δάκρυα μάτια, ένφ έστεζε εκεί κοντά στόν χαμηλό ξύλινο φράχτη, για ν' άποχαιρετίση για τελευταία φορά τις φιλενάδες της.

«Αντίο, Φρεδερίκα» είπε σιγά-σιγά.

Μά ή «Φρεδερίκα» δέν εκουνήθηκε πιά όταν τήν εφώναζε. Τήν εκύταζε

μόνο τεμπέλικα μ' ένα χορτάτο και νυσταγμένο ανοιγόκλειμα τῶν ματιῶν. Ἐξαφνα τῆς ἤρθε τῆς Γκρέτας ρίγος. Εἶχε ἀκούσει τὴ μητέρα της ν' ἀκονίζει τὸ μεγάλο μαχαίρι τοῦ σφαξίματος ἔξω στὶς πλάκες. Γλήγορα ἐπήδησε κάτω ἀπὸ τὴ σκάφη κι' ὤρμησε μὲ τὰ κλάμματα στὸ λαϊμὸ ἔξω ἀπὸ τὸ σταῦλο.

Ἐτρώπωσε στὴ σκοτεινὴ τῆς γωνιά μὲς 'στὴ κάμαρα, ἔκατσε στὸ σκαμνὶ κι' ἐπῆρε τὸ ἀλφαβητάριό της, κι' ἄρχισε νὰ τὸ κυτάξει χωρὶς νὰ διαβάξει. Κ' ἐνῶ ἔξω στὴν αὐλὴ τὸ ἕνα ἀπελπισμένο «Γκὲκ-γκὲκ-γκὲκ» ἀντηχοῦσε κι' ἔσβυνε ὑστερ' ἀπὸ τ' ἄλλο, ἐγινότανε ὀλοένα πιὸ κίτρινη καὶ ἔσκυβε ὀλοένα περισσότερο πάνω στὸ βιβλίον της.

Μόνο τὸ βροῦτο-βροῦτο σηκώθηκε καὶ πῆγε σιγά-σιγά στὴ μητέρα της, ποῦ καθότανε κοντὰ στὴ σόμπα καὶ καθάριζε μὲ τὸ χτένι τὰ μαλλιά της ἀπὸ τὰ πούπουλα. Κι' ἀφοῦ στάθηκε λίγη ὥρα καὶ ἔστριβε τὴν ποδιά της, ρώτησε σιγά-σιγά καὶ χωρὶς νὰ σηκώσῃ τὰ μάτια της, τί γίνανε οἱ χήνες ἀφοῦ τὶς μαδήσανε.

»Ὁ μανάβης τὶς ἀγόρασε καὶ τὶς πῆγε στὴν πόλη, ἀπάντησε ἡ μητέρα της. Μὰ τί νὰ τὶς κάνανε τάχα κεῖ-μέσα;

»Ὡ, κουτοκόριτσο! οἱ πλούσιοι τὶς τρῶνε τὰ Χριστούγεννα, δὲν τὸ ξέρεις;

»Τὶς τρῶνε; ἔξανάπε ἡ Γκρέτα καὶ σήκωσε τρομαγμένη τὰ μάτια της. Τρῶνε τὴ Φρεδερίκα;

»Τ' εἶν' αὐτὰ ποῦ λές!... Μοῦ φαίνεται, μὰ τὸ Θεό, πῶς, τοῦ κουτοκόριττου τοῦ γύρισε ἡ βίδα!» ἐφώναζε ἡ μητέρα της, ἐνῶ ἡ Γκρέτα ζαλισμένη ζάρωσε στὴ γωνιά της, ὅπου πάλι ἔκανε πῶς διάβαζε μὲ πολλὴ ὄρεξη.

Καὶ τώρα μπορούσαν τὰ Χριστούγεννα νὰ γιορταστοῦνε. Τὸ φαεὶ ἦταν ἔτοιμο. Ξεχειλισμένα τὸ εἶχανε κουβαλήσει τ' ἀμάξια μέσα στὶς πόλες, γιὰ νὰ μπορέσῃ καθέννας νὰ ἔχη μιὰ ἀχνιστὴ «Φρεδερίκα» στὸ Χριστουγεννιάτικόν του τραπέζι.

... Μὰ ὅταν οἱ καμπάνες οἱ χριστουγεννιάτικες ἀρχίσανε νὰ χτυποῦνε καὶ τὰ φῶτα τῶν Χριστουγέννων ν' ἀνάφτανται, καθότανε ἐκεῖ-ἔξω στὴν ἐξοχὴ ἕνα μικρὸ κοριτσάκι ζαρωμένο σὲ μιὰ σκοτεινὴ γωνιά, μὲ τὰ μπράτσα του τυλιγμένα στὴν ποδιά του καὶ τέντωνε διάπλατα, σὲ σκέψη βουτηγμένα τὰ μάτια του.

Ἐδῶ καὶ δυὸ μῆνες πέθανε στὴν Κέρκυρα ἡρεμα—ἡρεμα ὁ ποιητὴς Γεράσιμος Μαρκοράς. Γεννήθηκε στὴν Κεφαλληνία τὸ 1826. Ἄκουσε τὰ πρῶτα μαθήματα στὴν Κέρκυρα καὶ σπούδασε ἔπειτα τὰ Νομικὰ στὴν Ἰταλία. Ἐκεῖ, στὴ δοξασμένη αὐτὴ πνευματικὴ κολυμβήθρα τοῦ Σολωμοῦ, ἐπῆρε τὸ πρῶτο ψυχικὸ βάπτισμα. Μὰ πρὶν ἀκόμα φανερωθῆ ὡς ποιητὴς, ἡ καλλιτεχνικὴ ψυχὴ του ἔδειξε μεγάλη κλίση γιὰ τὸ Θέατρο. Πολλὲς φορές μαζί μὲ μερικοὺς φίλους του ἐπαιξε ὡς ἐρασιτέχνης ἠθοποιὸς σὲ δράματα τοῦ Γκαίτε. Ἀργότερα, ὅταν τελείωσε τὶς σπουδὲς του, ἐγκαταστάθηκε στὴν Κέρκυρα καὶ δὲν ἄφηκε τὸ μυρισμένο χῶμα τοῦ πολυμνημένου νησιοῦ παρά γιὰ τὸ ταξεῖδι τοῦ μεγάλου μισεμοῦ.

Τὸνομά του γνωρίσθηκε κι' ἔξω ἀπὸ τὴν Κέρκυρα τὸ 1867 μὲ τὸν «Ὀρκο» του, μεγάλο ἐπικολυρικό ποίημα, ποῦ τὸ συμπεριλάβε στα «Ποιητικά του Ἔργα» ποῦ δημοσιεύθηκαν τὸ 1890. Ἡ φήμη του ὅμως στερεώθηκε μὲ τὴ δεύτερη συλλογὴ του «Τὰ μικρὰ Ταξείδια» ποῦ βγήκαν τὸ 1898. Ἐκτοτε ὁ σεβάσιμος κι' ἄκακος πρεσβύτες μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ πῶς εἶχε σχεδὸν σβύση γιὰ τὰ γράμματα, ζώντας μακριὰ ἀπὸ κάθε θόρυβο καὶ κάθε γλωσσοκοπανικὴ συζήτηση καὶ δημοσιεύοντας ποῦ καὶ ποῦ κανένα ποίημα, ποῦ τίποτε δὲν ἐπρόσθετε στὴν ἀποχτημένη του φήμη.

Ὁ Μαρκοράς δὲν εἶνε ὁ ψάλτης τῶν «μαύρων παθῶν καὶ τῶν ἐρυθρῶν ἐρώτων» οὔτε πάλι ὁ ἐπαναστάτης ποιητὴς τῶν νέων ρυθμῶν καὶ τῶν καινούριων μέτρων. Εἶνε ἀπλουστατα ὁ σεμνὸς καὶ περίτεχος ἡμνητὴς τῶν ἀπαλῶν ἐρώτων καὶ τῶν εὐγενικῶν παθῶν, ποῦ φιλοτιμεῖται «νὰ κλείσῃ στὸν ἀπλὸ στίχο του μιὰ κάποιαν ἁρμονία.»

Κι' ἀλήθεια! Στὸ ἔργο του,—ποῦ θροεῖ καὶ κινεῖται μέσα σ' ἕνα μικρόκοσμο, ποῦ εἶνε τέλειαν γνώριμος στὸν τεχνίτη καὶ ποῦ τοῦ δίνει ἀφορμὲς νὰ ταιριάσῃ στὴ λύρα του, μετρημένου λυρισμοῦ καὶ λυγμοῦ συγκρατημένου ἄρτια ποιήματα—καμιὰ βιαιότητα καὶ καμιὰ καινοτομία. Παντοῦ χύνεται μιὰ ἀπλότητα καὶ μιὰ γαλήνη, ποῦ φέρνει τὴν ἐκσταση καὶ μιὰ καλωσύνη χριστιανικὴ ποῦ συγκαλεῖ ὡς τὰ βάθη τῆς καρδιάς τὶς ἀπλὲς ψυχές. Καὶ δὲν εἶνε λίγο αὐτό. Γιὰ τὸ Μαρκορά ποῦ, ἂν καὶ ὀλιγογράφος, φαίνεται πῶς κουράζεται σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ ἔργου του, μόνον συμπάθειες πρέπει νὰ ἔχωμε. Ὑπῆρξε ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητὴς τῆς ἀνεξικακίας, ποῦ στὸ σημεῖο αὐτὸ συναντᾷ τὸν ἄνθρωπο, Ζηλευτὸ συναπάντημα, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ μείνῃ χωρὶς σημασία γιὰ τὸν ποιητὴ—ἄνθρωπο.

Τὶ τὰ θέλετε; λίγο μὲ μέλει ἂν μέσα στὸ μικρὸ του ροδῶνα φύτρωσαν καὶ μερικὰ παραβλάσταρα.—Θὰ βρεθεῖ μιὰ μέρα τὸ χέρι τὸ στοργικό, ποῦ θὰ τὸν καθάρισῃ τὸ ροδῶνα. Ἐμένα μ' ἀρέσει τώρα νὰ ρουφῶ μονάχα τὴν εὐωδιὰ ποῦ σκορπίζουν τὰ ρόδα. Κι' αὐτὰ, βεβαιωθῆτε, δὲν εἶνε λιγοστά. Σὰς προσφέρω ἕνα, ποῦ θὰ στόλιζε μὲ περηφάνειά καὶ τοῦ Σολωμοῦ τὴ σέρα.

ΠΑΡΑΠΟΝΟ ΠΕΘΑΜΕΝΗΣ

Κόσμε ώρατε, με πόση λαύρα
 σ' έχω μέσα στην καρδιά.
 Τ' Ἀπριλιοῦ σου ἀκούω τὴν αἴρα
 καὶ στὸ λάκκο μου βαθεῖα.
 Μ' ὅσα ὀλοῦθε ἡ γῆ φυτρώνει
 νῆταν, Θέ μου, βολετο
 ἀπ' τὸ χῶμα ποῦ με ζώνει,
 σὰν τριαντάφυλλο νά βγῶ !
 Πρὶν ὁ θάνατος με σύρη
 Σ' ἄλουμοῦδιαστες ἐρμιές
 εἶδα τέτοιο πανηγύρι
 δεκατέσσερες φορές.
 Μόλις εἶχα, ἡ μαύρη, ἀρχίσει
 ἀνταπόκριση γλυκεῖα
 με τ' ἀγέρι, με τὴ βροῦση,
 με τὰ πράσινα κλαδιά.
 Τὰ λουλούδια, ἡ χλόη, τὸ πλῆθος
 ἀπὸ τᾶστρα τ' οὐρανοῦ,
 κἄτι μῶλεγαν στὸ στήθος,
 ποῦ δὲν ἔφτανε στὸ νοῦ.
 Νέα στὰ μάτια μου εἶχαν πάρει
 τὰ χαράματα ὠμορφιά,
 καὶ μοῦ ξύπναιε τὸ φεγγάρι
 χίλια αἰσθήματα κρυφά.
 Σ' ἀνθισμένα, ἡ σ' ἄγρια μέρη
 περπατώντας μοναχί·
 «Ποιός», ἐρώτησα, «ποιός ξέρει
 τὸ τί αἰσθάνομαι νά πῆ;»
 Σὲ θεωρῶ χαριτωμένη,
 Σ' ἓνα μάτι ἀγγελικό,
 Τὴν ἀπόκριση γραμμένη
 Κἄπως ἔφτασα νά ἰδῶ.
 Προτοῦ ξάστερα με θάρρος
 Μοῦ τὴ δώση κ' ἡ φωνή,
 Σὰ γεράκι ἐχύθη ὁ Χάρος,
 Κ' ἔδω μ' ἔρριξε νεκρή.
 Μνήμη τέτοια με πλακώνει
 Σὰν τὸ χῶμά μου βαρεῖα,
 Τ' ἄλλου κόσμου χελιδόνι
 Θε νά πάω κ' ἐγὼ ψηλά !
 Ὡ Χριστέ μου, ἄς ξαναζήσω
 Μόνον ὅσο εἶν' ἀρκετὸ
 Τῆς καρδιάς μου νά γνωρίσω
 Τὸ μεγάλο μυστικό !»

B. E. ΠΑΥΛΙΔΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Τὸ περασμένο καλοκαίρι ἐστέρησε μᾶς τοὺς Αἰγυπτίους Ἕλληνας, ἓναν ἐκλεκτὸ ἄνθρωπο, τὸ Βασίλειο Ἀποστολίδη, ἓναν ἀπὸ κείνους ποὺ ἀφήνουν πίσω τους δυσκολοαναπλήρωτη θέση, καὶ ποὺ ἡ ἀνάμνησή τους μορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ γιὰ παράδειγμα ζωῆς γιομάτης ἀγάπῃ γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. Ὅγδοντατεσσάρων ἐτῶν πέθανε στὶς 23 Αὐγούστου 1911, καὶ ὡς τὴν τελευταία του στιγμὴ κράτησε ὅλη του τὴ δύναμη, τὴν πνευματικὴ ἀκμὴ, καὶ τὸν πόθο γιὰ τὴ γνώση. Ἀλησμόνητες θὰ μοῦ μένουν οἱ ὥραιες του βραδινές κουβέντες ἀπὸ πέρσι ἀκόμα, ὅπου μοῦ ἐξηγοῦσε τὶς ιδέες του γιὰ τὴν Ἱστορία γενικά, καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία. Γιατρὸς αὐτός, εἶχε δουλέψῃ στὴν ἀναδίφηση τῆς ἀρχαίας ἱστορίας καὶ κατάντησε νὰ τὴ γνωρίζῃ καλλίτερα ἀπὸ πολλοὺς εἰδικούς. Εἶνε γνωστὰ τὰ ἐπιστημονικά του ἔργα σχετικὰ μετὰ τὴν ἀρχαία μας ἱστορία, μετὰ τὴν ἱστορία τοῦ Αἰγυπτιακοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τοῦ ἀρχαίου Μικρασιατικοῦ ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Εἶχε σ' ὄλ' αὐτὰ τὰ σπουδαῖα ζητήματα ἰδιαίτερες, δικές του γνώμες, κ' ἐπίστευε πὼς οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἤρθαν ἀπὸ τὴ θάλασσα ἀφ' οὗ πρῶτα εἶχαν περάσῃ ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Αἴγυπτο, εἶχε δὲ ἀποδείξῃ πὼς στὴν Ἀρχαία Αἴγυπτο εἶχαν μείνῃ πολλοὶ Ἕλληνες ποὺ ἀποτελοῦσαν ἰδιαίτερο λαό, μετὰ ἰδιαίτερη γλῶσσα καὶ δικὰ τους ἦθη καὶ ἔθιμα, οἱ Χανεμποῦ, χωρὶς ὅμως οἱ ἔρευνες του νὰ ἔχουν φθάσῃ στὸ σημεῖο νὰ καθορίσουν τὴν ἀκριβῆ θέσιν τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν μέσα στὸν Αἰγυπτιακὸ πολιτισμό. Ὅση νᾶνε ἡ ἐργασία του, ποὺ τὴν ἐξετίμησαν πολὺ καὶ οἱ ξένοι, θὰ χρησιμεύσῃ στοὺς κατοπινοὺς ἐρευνητὲς γιὰ νὰ βοηθηθοῦν ἀπ' αὐτὴν καὶ τὴ συμπληρώσουν.

Ὀλιγώτερο γνωστὸ ἴσως θὰ εἶναι πὼς αὐτός, ἐνθερμος ὀπαδὸς τῆς δημοτικῆς, ἐτοίμαζε μεγάλο ἔργο γιὰ νὰ διατυπώσῃ συστηματικὰ τὶς ιδέες του γιὰ τὴ γλῶσσα. Τὸ ἔργο αὐτὸ βέβαια θὰ βρῖσκεται στὰ χαρτιά του καὶ καλὸ θὰ εἶταν νὰ μὴ πῆγαινε χαμένο. Ὅπως πολλοὶ καὶ ὁ Ἀποστολίδης θεωροῦσε βάση τῆς λαϊκῆς ἑλληνικῆς ἀναγεννήσεως τὴν ἀναθεώρηση τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς γλῶσσας.

x.

ΑΥΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

Χύνουν κρᾶσι, νερὸ στὸ λάδι νὰ τ' ἀσχημῆνουν νὰ τὸ θολώσουν ! . . . ποῖό ; . . . αὐτὸ τὸ μόνο, τὸ ξεχωριστὸ ποῦ, πάνου σὲ κάθε ὑγρὸ πῶσιμο γιὰ βρώμικο ὄλο κ' ὑψώνεται ἀστραφτερὸ καὶ διάφανο σὰν κεχριμπάρι, τόσο ξελαγαρισμένο γιὰ νὰ χτυπή τὸ πολὺ στὰ μάτια τῶν μισερῶν.

Υβρίσανε, συκοφάντησαν, βγάλαν ἀφορεσμούς καὶ ἀπόφασις καταδικαστικῆς καὶ ἀντὶς μετὰ ὄλ' αὐτὰ τοῦ ἡλίου τὶς ἀχτίδες νὰ ἐμποδίσουνε, νὰ βασιλέψῃ τὸ σκοτάδι, ἐκεῖνο ποῦ τοὺς γέννησε καὶ ποῦ ἀγαπήσανε σὰν ἐρωμένες, πολλοὶ τοὺς ποῦ νομίζονταν σοφοὶ χαραχτηρίστηκαν ἀνόητοι, ρήτορες φαφλατάδες καὶ ὁμορφες πόλεις προοδευτικῆς ρεζηλευτίζανε γιὰ τὶς ιδέες τὶς κατασκουριασμένες μερικῶν παιδιῶν τους.

Τ' ὀλόφωτο, τὸ στρογγυλόμορφο κατατρεγμένο ἀστὲρι ὄλο καὶ δυναμώνοντας τὸ φῶς του, εἶσι ἀπὸ πείσμα πιά, τὴν τροχιά του μετὰ γοργότη ἀκολουθοῦσε καὶ ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν ἐλπίδα νὰ μεσουρανήσῃ.

Χαρὰ σὲ κείνους ποὺ τὸν ἴσιο δρόμο ἀκλόυθησαν ὡσὰν τοὺς μάγους

μέ τα δώρα τὸ ἀστέρι κατάρα στοὺς κοντόφθαλμους καὶ τοὺς σιδεροκέφαλους ποὺ τὴν ἀσκήμια δὲν ἀπαραιτοῦν, ἐμπρὸς δὲ βλέπουνε τῆς μέρας τὴ λαμπερὴ ὁμορφιά, θέλουν νὰ ζοῦν—ἔτσι συνήθισαν—στῆς νύχτας τὸ ἔνοχο σκοτάδι.

Τυφλὸς πατέρας στραβὰ παιδιά, ἔτσι τὸ πάνε. Ταμαζιάρῃδες κληρονόμοι. Ὅλα τὰ ζητᾶνε ἀδιάφορο ἂν εἶναι προτερήματα γιὰ ἐλαττώματα, αὐτὸ δὲν τὸ ζητᾶζουν.

Ὁ κόσμος ὅμως εἶναι αἰνίγμα· πολλὰ ποὺ δὲν περιμένει κανένας τοῦρχονται· καὶ ἀπὸ σ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο νομίζει πὼς θὰ γίνῃ βγαίνει δίχως νὰ τὸ καταλάβῃ λαθεμένος. Κι ἀκόμα ἀφοῦ καιροὶ ἀλλάζουνε, πεθαίνουνε θεοί, δὲν τὸ βρίσκετε γελοιο πὼς ἀνθρώποι θὰ δυσκολευτοῦνε ν' ἀπαστοῦν καινούργιες ἰδέες;

Ἡ παγερὴς ἡμέρες τοῦ χειμῶνα σβύσανε· ἡ ἄνοιξη καλωσόρισε· παντοῦ λουλούδια, εὐωδιές, τραγουδία· μάγο πανηγύρι! . . .

Πάνε πιά ἢ σχολαστικότητες, ἂν ὄχι ξεψύχησαν, ξεψυχοῦν· τὸ Σήμερα εἶναι γιὰ τοὺς νέους, ζοῦμε στὸ βασίλειο τῆς Ζωῆς.

Τὶ ἔχει νὰ κόμῃ ἂν καταστέουνε στὸ Βόλο χέρια βέβηλων τὸ «Σεράπιο»! Ποιὸς συνερίζεται τὰ παραλαλητὰ ἀνθρώπου ποὺ ξεψυχᾷ! . . .

Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ὄριμασε πιά τόσο ποὺ ὅσο κι ἂν κατατρεχτοῦνε «Νέα Ζοιή», «Νουμᾶς», «Γράμματα» κι ὅσα ἄλλα—ἂ βρίσκονται—ζωντανογραμμένα περιοδικὰ, δὲν ἔχει νὰ χάσῃ τίποτε. Τὸ ξέρομε, ὁ κατατρεγμὸς καμμιά φορὰ καὶ τὶς περισσότερες μάλιστα, γίνεται ἀφορμὴ κι ἀναδείχονται ἀνθρώποι ὄχι καὶ μεγάλης ἀξίας, ἐνῶ τὸ ἐναντίον ἢ σιωπὴ ρίχνει στὴν ἀφάνεια καὶ σοφοὺς ἀκόμα.

Ὅμως γιὰ τὸ «Νουμᾶ» μήτε τὸνα μήτε τ' ἄλλο τραιδιάζει. Ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, ἀπὸ τὸ πρῶτο του φύλλο παρουσιάστηκε δυνατὸς, σὲ δυὸ μῆνες τώρα μπαίνει στὸ δέκατο χρόνον, σχῆμα ἄλλαξε ὄχι καὶ πρόγραμμα. Βέβαια τὴ σφραγίδα τοῦ τέλειου δὲν τὴν ἔχει μήτε καὶ θὰ τὴν ἀποχτήσει. Ἀκόμα καὶ πολλὰ ποὺ δημοσιεύονται μέσα του, πότε-πότε—δὲ ρωτιᾶ ἂν εἶναι ἀναγνωρισμένης ἢ ὄχι ὑπογραφῆς—δὲ θάπταναν εὐκαταφρόνητη θέση στὸν κάλαθο τῶν ἀρρήστων. Τοὺς λόγους ὅμως ποὺ ἀναγκάζουνε τὸν πάντ' ἀκούραστο Διευθυντὴ του νὰ δέχεται τέτοιαις λογῆς ἔργα μόνον ὅποιος ἔκανε γιὰ εἶναι ἐκδότης περιοδικοῦ εἶναι σὲ θέση νὰ γνωρίζῃ· στοὺς ἄλλους δὲν πέφτει λόγος.

Μοῦρθανε τὰ τελευταῖα φύλλα, τὰ τρία πρῶτα τοῦ Ὀχτώβρη. Ἀπόλαψη! Καὶ τί δὲν ἔχουνε μέσα! Πολλὰ καὶ διαλεκτὰ τὰ περισσότερα. Πρέπει νὰ τὰ διαβάσετε ὅλοι σας. Ἄ δὲ θὰ κερδίσετε νᾶστε βέβαιοι πὼς δὲ θὰ χάσετε κι ὅλας τίποτα. Δοκιμάστε. Σᾶς προσφέρω μερικὰ κομμάτια, ὄχι ἀριστοτεχνήματα ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ καλλίτερα ἀπ' ὅσα στολιζοῦνε τὶς ἄμορφες σελίδες τ' ἀξιόλογου περιοδικοῦ. Τὰ κόβω μὲ κλειστά τὰ μάτια· καὶ νάτα :

ΑΠΟ ΤΑ ΤΑ ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ - Ο ΒΑΘΡΑΧΟΣ

Παίζουνε στὰ δυὸ παιδάκια, ἡ Μαρία—Ἐλένη κι ὁ πρῶτος τῆς ἀξάδερφος ὁ Λουκιανός. Ἐκεῖ ποὺ παίζουνε ὅμως, ἄξαφνα πάβει τὸ παιχνίδι κι ἀρχίζουνε οἱ φιλονικίες. Ἀνάφτουνε. Σηκωμένες οἱ γροθιές. Τὰ ματάκια τους φωτιά. Καὶ φωνές καὶ βρισίδι ἀκόμη! Νά, πόλεμος εἶναι. Κοντὰ κοντὰ ὁ ἓνας στὸν ἄλλον καὶ πάνε νὰ χτυπηθοῦνε, ὅταν καὶ τὰ δυὸ τους

μαζὶ στέκονται, κοιτάζοντας περίτρομα χάμω κάτω ποὺ σαλέβει, καὶ γέβγουνε ἀντάμα, φοβισμένα, τσιρίζοντας·

—«Ὁ βαθραχός! Ὁ βαθραχός!»

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Τὸ ζήτημα εἶναι πὼς νὰ ξεδιπλωθοῦμε μέσα στὸ φυσικὸ μας καὶ πὼς νὰ δουλέψουμε καὶ νὰ γονιμοποιήσουμε καὶ νὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ δικὰ μας τὰ χαρακτηριστικά, τὰ ὅποια, κι αὐτὰ μας τὰ ἐλαττώματα. Κι ὄχι νὰ ζηλεύουμε, καὶ νὰ παίρνομε τὸ κατόπι, γερμανοὺς, γάλλους, ἀμερικανούς, Ἕλληνες καὶ ρωμαίους, καὶ κάθε λογῆς φράγκους καὶ ξένους.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥΣ ΑΝΤΙΠΑΛΟΥΣ

Μέσα στὸ σιωπηλὸ νερὸ περνοῦνε καὶ διαβαίνουν
Οἱ χίλιοι δυὸ οὐρανοί,
Τὰ χρώματα γεννιοῦνται ἐκεῖ, τὰ βλέπω, ἐκεῖ πεθαίνουν,
Ἡ νύχτα ὅταν φανεῖ.

Μὰ τώρα νέες συγκίνησες, ὦ λίμνη, δὲν προσμένω,
Μήτε μαῦ πρέπουν πλό,
Σὰ μιὰ γνωστὴ εἶσαι ἀπόκριση καὶ σὺν ἀγαπημένω
Ἐνα βιβλίον παλιό . . .

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

Κι ἄλλα πολλὰ, ἀκόμα καὶ πεθαμένου μὰ ὀλοζώντανου μέσα στὴν ψυχὴ καθ' ἀληθινὸν ποιητῆ, τοῦ Γιάννη Καμπύση.

Κ' ὕστερα τὸν καταγγείλανε γιὰ χυδαῖο, ὀχτροῦ τῆς πατρίδας, πουλημένο, ρουβλοφάγο. Φωτιά στὸ Νουμᾶ! . . . ὅλοι φωνάζανε. Ὁ ἔνοχος ὅμως ποτέ του δὲν προκαλεῖ τὸν τάχα συκοφάντη του τόσο ξάστερα, τόσο παλληκαρίσια ὅσο θὰ ἰδῆτε στὸ παρακάτω ἄρθρον ποὺ μὲ δικηλογημένη ἀγανάκτηση δημοσίεψεν ὁ Νουμᾶς. Τὸ ξεσηκῶνω λέξη πρὸς λέξη :

“ΚΥΡΙΕ ΛΑΓΟΠΑΘΗ, ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΣΟΥ

Τώρα ποὺ ξαναρχίησε ἡ Βουλὴ, περιμένουμε, κ. Λαγοπάτη, σὺν τίμοις ἄντρας ποὺ εἶσαι, νάνεβεις ὁ ἴδιος πάνου στὸ βῆμα, δίχως νὰ σὲ προκαλέσει κανένας, ἀκόμα κι ἂ δὲν τὸ θέλει ὁ κ. Πρωθυπουργός, καὶ νὰ μᾶς πεις τί ἀνακάληψε γιὰ τὶς Μιστριώτικες ψευτιές καὶ συκοφαντίες καὶ σὲ τί συμπέρασμα ἔφτασε ἡ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ, ποὺ διορίστηκες εισηγητῆς τῆς.

Περιμένουμε ὅλοι μας, περιμένει τὸ Ἔθνος ἀλάεργο νάκούσει ἂν ὑπάρχουμε ἀνάμεσά μας προδότες ἢ ἂν ὑπάρχουνε μόνον ψευτεῖς, συκοφάντες καὶ γραμματοκάπηλοι ποὺ ξεμεταλεύονται τὴν ἀμάθεια τοῦ λαοῦ, ποὺ τοῦ δηλητηριάζουν τὴν ψυχὴ του, ποὺ τοῦ ἀπονερουλιάζουν τὸ μυαλό του, γιὰ νὰ δημοκοποῦνε καὶ νὰ χρηματίζονται.

Ἡ Κυβέρνηση ἔκαμε τὸ χρέος τῆς. Μὲ τὸ ὄριο τῆς ἡλικίας τὸν πέταξε τὸ Μιστριώτη ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον. Τώρα εἶναι ἡ δικὴ σου ἀράδα, κ. Λαγοπάτη, νὰ κόμεις τὸ χρέος σου. Καὶ περιμένουμε.”

ΚΑΜΕΛ ΒΑΜΑΣΗΣ

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΑΛΛΟΥ

Ἐνῷ τῇ δικῇ μας λογοτεχνία ἕνα φαρμακερὸ περιβάλλον τὴ σέρνει στους δρόμους καὶ ὁ κάθε ἀνίδεος, ὁ κάθε μπακάλης τῆς γειτονιάς φροντίζει νὰ δείξει τὸ ἐνδιαφέρον του γιὰ τὰ πάτρια, τὴν καταφρόνια του γιὰ τοὺς προδότες καὶ τοὺς πωλημένους. Ἐνῷ φανατικοὶ τροβαδούροι ἐξακολουθοῦν τὸ τραγοῦδι τους μ' ὅλη τὴ γνώση τῆς μοναξιάς ποὺ τοὺς τριγυρίζει, μ' ὅλη τὴν πίκρα τοῦ παραγνωρισμοῦ ποὺ ἔρχεται γι' ἀνταμοιβὴν σὲ κάθε νέο τους ἔργο, ἀλλοῦ σὲ ἄλλες χώρες, ζήτημα γλωσσικὸ σχεδὸν δὲν ὑφίσταται. Κι ὅπου ὑπάρχει, μόνον οἱ ὀλίγοι καὶ ἀληθινὰ φωτισμένοι εἰδικοί τὸ συζητοῦν. Οἱ ἄλλοι παρακολουθοῦν μὲ ψυχραιμία τὴν ἐξέλιξη, εἵτοιμοι νὰ δεχτοῦν κάθε ὠφέλιμο συμπέρασμα βγαλμένο ἀπὸ εἰλικρινῆ ἀνάπτυξη τῆς ιδέας.

Τὰ ἔθνη δὲ χάνουν πολῦτιμο καιρὸ προσπαθώντας μ' ὀχλοβοῖαν ν' ἀποθαρρύνουν ἕνα σοφὸ Ψυχάρι ποὺ δεκάδες τῶρα χρόνια μελετᾷ καὶ ἐξορνήζει μὲ τόσες ἐπιστημονικὰ λεπτομέρειες τὸ ἐθνικώτερό μας ζήτημα.

Βέβηλοι μέσα στὸ μεγάλο γλωσσικὸ ἀνθῶνα δὲν ὑπάρχουν. Μονάχα κηπουροὶ πλουτισμένοι μὲ τῆς ἐπιστήμης τὰ ἐφόδια βασιλεύουν ἐκεῖ. Τὸ κοινὸ ποὺ περιφέρεται ἐλεύθερα γνωρίζει καὶ νὰ σεβαστεῖ καὶ ν' ἀπολάφει τὴν εὐωδιά ποὺ χύνουν τὰ γιασεμιά, τὰ γαρύφαλλα καὶ οἱ βελουδένιοι μενεξέδες. Γι' αὐτὸ ἡ ἐξέλιξη ἐκεῖ πέρα γέννησε νέους δρόμους. Ἔτσι ριχτήζε πρώτα, πρώτα ὡς νέα καὶ ἀόριστη ιδέα ὁ Ἐσπεραντισμός, ἔπειτα παρουσιάστηκε ὁ Schleyer καὶ ἔφερε τὴν πραγματοποίησιν καὶ στερνὰ ὁ δόκιμος Zamenhof μὲ τὸν ἐνθουσιασμό του τὴν ἐξάπλωσε τόσον ὥστε περισσότεροι ἀπὸ 1750 ἀντιπρόσωποι νὰ παρευρεθοῦν στὸ ἐφετεινὸ συνέδριον τῆς Antwerp.

Τὶ ζητοῦν οἱ Ἐσπεραντισταὶ σὲ κανένα δὲ διαφεύγει. Θὰ ἔχει τόσην ἐπίδραση ἢ πρακτικὴ αὐτὴ γλώσσα ὥστε μιὰ μέρα στὸ γένικεμά της, νέο αἷμα νὰ δεχτεῖ ἡ παγκόσμια ἐπιχειρηματικότητα. Ἀλλὰ δὲ φτάνει αὐτὸ. Ἐνα ὑψηλότερο καὶ πλέον βαθυστόχαστο ἰδανικὸ ἐνθουσιάζει ἴσως τοὺς σημερινούς ὀπαδοὺς της.

Ἡ γλώσσα εἶνε τὸ ἀσφαλέστερο μέσο γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τοὺς ὁμοίους του. Ἡ γλώσσα, ὅπως λέγει στὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ὁ Karl Müller, εἶνε τὸ πρῶτο δημιούργημα τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας καὶ ἡ βάση ὅλων τῶν ἄλλων. Χωριστὰ ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἔχει καὶ τὸ ἠθικὸ μέρος ποὺ φαίνεται μάλιστα θελήσει ὁ ἀνθρώπος νὰ σκεφτεῖ σὲ ξένη γλώσσα ἔξω ἀπὸ τὴ μητρικὴ του. Ὅταν αὐτὸ γίνεται δὲν ἔμπορεῖ νὰ μὴ φανερώσει τὸν κόπο, τὴ δυσκολία.

Γι' αὐτὸ ἴσως καὶ βλάστησε στὴν πρωτόγονη ἐποχὴ ἡ πρώτη ἀντιπάθεια μεταξὺ τῶν φυλῶν καὶ ἐφαρμόστηκε τὸ σύστημα τῆς πολιτείας κάθε πατριάς. Ἀργότερα ὅταν οἱ πολιτείες ἐμορφώθηκαν σὲ συμαζεμένα καὶ μεγάλα ἔθνη καὶ γιγαντώθηκε τὸ ἐθνικὸ σύστημα, σύνωρα ὅμως ἐρριζώσε καὶ ἡ ἀντιπάθεια γιὰ κάθε ξένο, ἦταν πλέον ἀργὰ νὰ διορθωθεῖ τὸ κακὸ.

Κ' ἔπρεπε νὰ περάσουν αἰῶνες νὰ φέρει στὸ σημερινὸ σημεῖο ὁ πολιτισμὸς τὸ μεγάλο του ἔργο, τὴν ἀδερφοποίησιν γιὰ νὰ ξανοίξουν πῶς ὁ κυριώτερος μοχλὸς γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος εἶνε ἡ κοινὴ, ἡ ἀπάτριδη γλώσσα.

Τὸ θέμα μας δὲν εἶνε ν' ἀναπτύξουμε ἐδῶ κατὰ πόσον τὸ ἔργο τοῦ

Schleyer εἶνε πρόσφορο τόσο γιὰ τὸν Ἰάπωνα ὅσο καὶ γιὰ τὸν Ἰσπανό. Ὅτε κατὰ πόσον ἀντιπροσωπεύει στὸ γενικὸ τοὺς γλωσσολογικοὺς κανόνες κάθε τόπου. Ἐμᾶς ἐνδιαφέρει καὶ ἐνθουσιάζει ἡ ιδέα ἡ ὑπέροχη ποὺ ἀρχίζει νὰ σωματόνεται καὶ νὰ ξαπλώνει βαθιὰς καὶ δυνατὰς ρίζες παντοῦ στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὴ Δύση. Ἐμᾶς ἐνδιαφέρει καὶ ἐνθουσιάζει ἡ μεθοδικὴ ἐργασία τοῦ Ἐσπεραντισμοῦ ποὺ τόσον ἀδερφικὰ δίνει τὸ χέρι σ' ὅλους τοὺς φίλους τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀνάπτυξης.

Τὸ ἐφετεινὸ συνέδριον μὲ τοὺς 1750 ἀντιπρόσωπους, μὲ τὲς τιμὲς τῆς Βελγικῆς Ἀρχῆς, μὲ τὸ παράσημο τῆς Ἰσαβέλλας στὸ Zamenhof καὶ μὲ τὴ συμμετοχὴ ὅλης τῆς πόλης δὲν εἶνε παρά μικρὸ δεῖγμα τῆς προσπάθειας ποὺ καταβάλλεται γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ.

ΚΩΣΤΑΣ Τ.

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΕ GAUTIER

(1811 - 1872)

Γιορτάσθηκε τὸν τελευταῖο Ἰούλιο ἡ ἐπετηρίδα τοῦ Théophile Gautier στῆς Tarbes, τὴν πατρίδα του. Γνωστὴ καὶ παλιὰ φυσιογνωμία στὸ φιλολογικὸ κύκλον τοῦ περασμένου αἰῶνα, ἔχει δικαιοφνή ἀξία τόσο γιὰ τὸ ἔργο του, ὅσο καὶ γιὰ τὲς ιδέες ποὺ βασίστηκε σ' αὐτό. Ἀναφορικὰ μάλιστα μὲ τὸ δεύτερο, εἶναι γνωστὸ τὸ ἐπεισόδιον, ὅταν εἴκοσι μόλις χρονῶ, εἶχε τὸ κουράγιον τὴ βραδυὰ τῆς 25 Φεβρουαρίου 1830 πρώτης τοῦ Hernani τοῦ Hugo, νὰ φανῆ μὲ τὸ ἱστορικὸ πειὰ βυσσινί γελέκο καὶ τὰ δόλομακρά του μαλλιά, θέλοντας νὰ σηκώσῃ τὸ λάβαρον τῆς ἐπαναστατημένης νεότητος γιὰ τὸν πόλεμον, ποὺ εἶχε κυρήξῃ γιὰ τὸν κλασικισμὸν, στὴ σάλα τοῦ Théâtre Français, ἀφηγώντας τὴν παρέα τῶν μαυροφορεμένων καὶ θεοξοῦριστων καθάσθηδων τῆς τότε κριτικῆς.

Ἄν καὶ τὰ πρῶτὰ του ἔργα, σὰν τὲς ἀρχικὰς συλλογὰς του (1830) καὶ τὸ Albertus (1833) μὲ ὅλη τους τὴν πρωτοτυπία καὶ τὴν παρὰξενία τῶν ιδεῶν ποὺ περιέχουν, δὲ φθάνουν σὲ ὕψος ποιητικὸν, παρ' ὅλα τὰ ἄλλα ἀριστουργήματα ποὺ ἔγραψε σὲ πρόζα, πειὸ πολὺ θαυμάζεται ὡς ποιητῆς. Καὶ ἀκόμα στερεώτερα ἐδραιώθηκε ἡ φήμη του μὲ τὸ Comédie de la Mort (1838), Les Intérieurs et les Paysages (1845) καὶ τὸ Émaux et Camées (1852).

Ἡ μεγάλη του πρόζα μὲ τὰ σατυρικὰ (σὰν τὸν Capitaine Fracasse (1863), ποὺ θεωρεῖται ἀπὸ μερικοὺς τὸ ὠραιότερό του πεζὸ ἔργο), μὲ τὰ ταξείδια, τ' ἀρχαιολογικὰ καὶ τὰ ἄλλα διάφορα μυθιστορημάτα του, μὲ ὅλη τῆς τὴν πληθώρα, δὲν μπορεῖ νὰ παραβγῇ τὴ σχετικὰ ὀλιγότομη ποιήσιν του.

Ἐξω ὅμως ἀπὸ παραγωγικὴν, ἢ δημιουργικὴν του δύναμιν, εἶχε καὶ σπάνια κριτικὴ εἰδικότητα, καὶ δίκαια σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον κατατάσσεται σὲ μιὰ ἀπὸ τῆς πειὸ περιβλεπτεῖς θέσεις. Τὸ Art Moderne (1852), Les Beaux-arts en Europe (1852), Les Dieux et Demi-Dieux de la Peinture (1856) καθὼς καὶ τὸ Histoire de l'Art Dramatique (1860) καὶ ἡ διάσημη καὶ παραδιάσημη Histoire du Romantisme εἶναι τὰ πειὸ περὶτρανα δείγματα τῆς βαθείας του γνώσεως καὶ εἰδικότητος στὸ ΔΡΑΜΑ, τὴν ΠΟΙΗΣΙΝ καὶ τὴν ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ.

ΤΟ ΑΙΣΘΗΜΑ ΤΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΣΤΟΝ MILTON

Σε μιὰ παλιά Revue Germanique ὁ κ. Walter Thomas μ' αὐτὸν τὸν τίτλο δημοσιεύει μιὰ βαθυστόχαστη καὶ δουλεμένη μελέτη.

Ἐξετάζει ὅλες τὲς ἐπιδράσεις, ποὺ ἐπηρεάσανε τὸν Milton τὸν μεγαλειότερο—ἢ καὶ ἕνα ἀπ' τοὺς πειὸ ἐμπνευσμένους ἂν τὸν παραβάλοιμε μὲ τὸν Shakespeare—ποιητὴ τῆς Ἀγγλίας, καὶ διερευνᾷ ὅτι συντέλεσε νὰ τὸν κάμη νάντιληφθῆ ἔτσι ἢ ἄλλοιῶς τῇ Φύσει.

Ἄμα μελετήσῃ κανένας τὸν βίον τοῦ Milton, βλέπει πῶς ἀμέσως ἀπὸ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, ἢ γερῆν του κλασσικὴν ἐκπαίδευσιν τὸν κάμει νὰ ἀντιλαμβάνεται τῇ Φύσει καὶ νὰ τὴν ἐξωτερικεύῃ ἀπαράλλαχτα ὅπως οἱ κλασσικοὶ μὲ ἐπιβλητικὰς παρομοιώσεις καὶ μὲ φωνακλάδικο λεκτικόν. Κάπου-κάπου, ὅταν τινάζῃ τὸν βαρὺ ζυγὸ τοῦ κλασσικισμοῦ, ξεπετιέται ἢ μεγάλην ῥοπήν τοῦ ποιητοῦ γιὰ τὸν συμβολισμόν, ποῦ τοῦ ἦτανε ριζωμένος ἔμφυτα.

Μικρὸς ἀκόμα ἐπηρεάστηκε πολὺ ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν μεσαιωνικὴν φιλολογίαν, ποῦ τὸν ἔκαμε νὰ προτιμᾷ λέξεις καὶ φαντασιόπληκτες ἰδέες, παρὰ ἀληθινὴν μελέτην καὶ βάθος σκέψεως. Εἶναι ὅμως εὐτύχημα ποῦ αὐτοὶ οἱ μεσαιωνικοὶ ποιηταὶ εἶχαν ἐπίδρασιν παροδικὴν μονάχα. Τέτοια ἐπιρροὴ δεικνύεται ποῦ λαμπαιρισμένην στοῦ "On the Morning of the Christ's Nativity" ποῦ γυρεύει παντοῦ τὸ κάθε τι νὰ συμβολίσῃ μὲ ἐξεζητημένῃ καὶ κάπως μακαρονικῇ ὑπερβολικότητι.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴν τοῦ βίου του τί ἰδέα γιὰ τῇ Φύσει εἶχεν ὁ Milton; Πῶς τὴν εἶχεν ἀντιληφθῆ; Παλεύουν ὁ μέγας ἔμφυτος συμβολισμὸς τοῦ ποιητοῦ καὶ ὁ ψευδοσυμβολισμὸς τῆς καλποτέχνης τοῦ μεσαιῶνος· γι' αὐτὸ δὲν εἶναι καὶ τόσο εὐκόλο νὰ μπερῆσῃ κανεὶς νὰ ξεδιαλύσῃ μιὰ σαφῆ ἀπάντησιν γιὰ τὸ παραπάνω ἐρώτημα. Τὸ μόνον ποῦ χωρὶς νὰ γελαστοῦμε μποροῦμε νὰ ποῦμε, εἶναι πῶς ὁ Milton ἄρχισε νὰ λατρεύῃ τῇ Φύσει ὅτι πραγματικὰ ὡς Φύσει, ἀλλὰ ὡς ἀνάβρυσιν ἀστειρευτῆ ἀπὸ σύμβολα, φανταστοχρωμῆς ζωγραφικῆς καὶ ποιητικῆς μεταφορῆς καὶ παραλληλισμοῦς.

Σε ἄλλα ποιήματα ποῦ ἔγραψε στὰ νεῖάτα του φαίνεται πάλι ἡ ὑπερβολὴ τοῦ κλασσικισμοῦ μετριασμένη κάπως στοῦ αἰσθηματὸς τῆς Φύσεως (ἐδῶ στέκει ξέχωρα τὸ Paradise Lost). Γι' αὐτὸν ἡ Φύσις εἶναι μιὰ ἀφηρημένη ὀλότης καὶ μιὰ ἀπλήρῃ ἡ ζωὸ τοῦ ἀρχαίου ἔπους. Γιατί; Ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς ἔρχεται πρὸς μὲ ἄμεση συνάφεια μὲ τῇ Φύσει (ἄμα ἔγραψε τὸ Arcades, Comus, Lycidas), καὶ ἀρχίζει νὰ ξυπνᾷ σὰν ποιητικὴ προσωποποιήσις μέσα στοῦ αἰσθηματὸς τῆς Φύσεως, χωρὶς ὅμως ὀλοτέλα νὰ ξετινάξῃ τὸν κλασσικισμόν. Πάλι βρίσκουμε τὴν μάσκα τοῦ Βιργιλίου καὶ τὴν μουτσούνα τοῦ Θεοκρίτου· ὅσο ὅμως τραβᾷ ἔμπροστίαν, τὸ ποιητικὸν εἶδος τοῦ ποιητοῦ ξεχωρίζει διανέστερον. Ἡ συστηματικὴ αὐτὴ ἐξέλιξις εἰς βάρος τοῦ κλασσικισμοῦ τὸν κάμει νὰ φθάσῃ στοῦ σημείου τῆς ἀληθινῆς κατανοήσεως τῆς Φύσεως στοῦν ποιητικὸν τῆς ῥόλου, νὰ τὴν ἐμψυχώσῃ καὶ νὰ τὴν ζωντανένην ντύνοντάς τῃν μὲ ἀνθρώπινα αἰσθήματα.

Ἐδῶ σταματᾷ ἡ πρώτη περίοδος τῆς ποιητικῆς ζωῆς τοῦ Milton, τὴ στιγμὴν, ποῦ ἀφίνοντας τὸν ἡσυχὸν βίον τῆς ἐξοχῆς, ῥίχνεται πρός μόνον στοῦν τότε πολυτάραχον καὶ πατιρντιλίδικο κινεῶνα τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς.

*

Γιὰ ἕνα διάστημα παύει ἡ ποιητικὴ του παραγωγή. Τὰ διάφορα πολιτικὰ ζητήματα τῆς ἐποχῆς τὸν κάμουν νὰ ἐπιδοθῆ σὲ φιλοσοφικὰς μελέτας ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ τάσις του γιὰ τὸν συμβολισμόν δὲν τὸν ἀφίνει, καὶ ἀπόδειξις τὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὰ Areopagitica ὅταν παινέσῃ τὴν ἐπανάστασιν, "Μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω ἕνα γερὸν καὶ εὐγενικὸν λαὸν νὰ σηκώνεται σὰν ἕνας γίγαντας, ποῦ ξυπνᾷ καὶ ξετινάξῃ τὴν ἀνίκητὴν του χαίτην. Θαρρῶ πῶς τὸν κυττάξω, σὰν ἀητὸ, μὲς τῆς ἀχτίδος τοῦ μεσημεριάτικου ἡλίου νὰ ξαναπέρῃ διπλὴ τὴν νεανικὴν του ἀλκὴν, πῶς ἀντιρῶξω νὰ ξαναστρέφῃ τὴν ἀθάμπτὴν του ματιὰν. Νομίζω πῶς τὰ γελασμένα του τόσον καιρὸ μάτια ἔμπορουν καὶ βλέπουν καθαρώτερα, ἐνῶ τρίγυρα φερούργει ὅλη ἡ πολυθόρυβη τσοῦρμα τῶν φοβισμένων πουλιῶν, ποῦ εἶναι ἔτοιμα ἀπ' τὴν μεγάλην τους κατὰ πλῆξιν, ἀγροικῶντας τὰ τολμηρὰ τοῦ γίγαντα σχέδια, νὰ κακομελετήσουν μὲ τὴν ξηλόφρονήν τους φλυαρίαν σχίσματα καὶ αἰρέσεις."

Ἐδῶ φαίνεται πῶς καθάρια ἀπὸ κάθε ἄλλο ἢ ἰδιαίτερη συμβολικὴ τάσις τοῦ Milton, ποῦ παρακάτω συνδυάζεται μὲ τὴν μεγάλην του μανίαν γιὰ τὸ φῶς. Στὰ 1653 ὁ ποιητὴς χάνει τὸ φῶς του, καὶ μετὰ κάμποσα χρόνια ἀρχίζει νὰ γράφῃ τὸ Paradise Lost. Ὁ τυφλὸς ζητεῖ μέσα στοῦ δίκτυ τῶν στίχων του νὰ παρηγορηθῆ ἀπὸ ζωγραφικὰς φωτοπλημμυρισμένες, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀφίνει τὴν μικρότερην εὐκαιρίαν. Ἀκόμα καὶ αὐτὴ τὴν νύχταν γυρεύει ὅσο μπορεῖ φωτεινότερα νὰ περιγράψῃ. "Ὁ Ἔσπερος ποῦ ὠδήγησεν τὰ στέρια φερότανε λαμπρότερος ἀπ' ὅλα ὅσα μὲ ποῦ ἡ σελήνην ξεπροβάλλοντας μὲ μεγαλοπρέπειαν μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα, φάνηκε σὰ βασίλισσα, φανέρωσε τὴν ἀσύγκριτὴν τῆς λάμψιν, καὶ πλημμύρισε τὸ σκοτάδι μὲ τῆς ἀμέτρητες πτυχῆς τοῦ ἀσημένιου τῆς μανδύαν". Τὸ κρυφὸ παράπονον τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἔχασε τὰ μάτια του, μπορεῖ πρὸς εὐχολογίαν νὰ ἐκδηλωθῆ;

Ὅσο ὁ ποιητὴς μεγαλώνει, τόσο καὶ τῇ Φύσει τὴν νοιώθει καλλίτερα καὶ ἐντελέστερα. Στὸ Paradise Lost φθάνει στοῦ σημείου νὰ τὴν κάμη μητέρα καὶ προστάτρια τοῦ ἀνθρώπου γένους· αὐτὴ ἡ ἐμψυχωτικὴ θεωρία στοῦ Milton, συνδυασμένη μὲ τὴν ἐπιβλητικότητά του συμβολισμοῦ, τὸν κάνει νὰ προσπελάξῃ στοῦ ὑπέροχου (sublime) ἀνακινῶντας χωρὶς δυσκολίαν ὄγκους δυσθεώρητους. "Ὁ θεὸς εἶπε μαζευθετε νερὰ κάτω ἀπὸ τὸ στερέωμα καὶ ἄς φανῆ ἡ γῆ! ἀμέσως θεώρατα βροντὰ ξεβουτοῦν καὶ ἀνυψῶνουν τῆς φαρδειῆς τους ῥάχες ἴσα μὲ τὰ σύννεφα, καὶ ἡ κορφῆς τους σκαρφαλώνουν στὰ οὐράνια." Ὅλη ὅμως αὐτὴ ἡ βαρεῖα μεγαλοπρέπειαν ποῦ κάμει τὸν ἀναγνώστη νὰ συναισθάνεται τὴν petitesse του, δὲν ἀποκλείει τὴν περιγραφὴν ὀραίων φυσικῶν τοπειῶν μὲ χαριτωμένη ἀφέλεια· καὶ γι' αὐτὸ ἡ ψυχικὴ γαλήνη, ποῦ γεννιέται μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Paradise Lost εἶναι πρὸς πολὺν τὸ ἄμεσο ἀποτελεσματὸς τῆς ἀρμονίας τοῦ ρυθμοῦ ποῦ λικνίζει τὸ αὐτί μας, παρὰ τοῦ ἐπιβλητικοῦ ὄγκου ποῦ μᾶς τρομάζει.

*

Ἔτσι ἕως τότε ὁ Milton εἶναι ποιητὴς-ζωγράφος. Ἐγράσε πρὸς ὅταν τελείωσε τὸ Paradise Lost καὶ πρὸς πολὺ ἀσχολεῖται στοῦ χτένισμα καὶ στοῦ σοβαρότητα τοῦ style. Συνέπειαν ἀναπόφευκτὴν καταντᾷ ἡ γραμμικὴ περιγραφή τῆς Φύσεως, καὶ ἀπὸ ποιητῆς-ζωγράφου ποῦ εἶπαμε, γίνεται ποιητῆς-γλύπτου καὶ καταντᾷ ποιητῆς-μουσικοῦ. Μᾶλλον λόγια ἢ ἀντίληψιν τῆς Φύσεως μέσα του προχωρεῖ σὲ τελειότερον βαθμὸν.

Τελευταία όμως στο στερνό του έργου Samson Agonistes ξαναφωτίζουν ή κλασικές αρχές από τα βαθειά ριζωμένα του κλασικισμού παράρριζα από την παιδική του ηλικία. Θυσιάζει τη χάρη και της γραμμής του φυσικού περιβάλλοντος, για τον περιγραφικό χαρακτήρα του ήρωος· οι τρεις κανόνες της αρχαίας κλασικής τραγωδίας εξοστρακίζουν το φυσικό αίσθημα και διάκοσμο· όταν όμως φτάση ή στιγμή που τυφλώνεται ο Σαμφών από τους Φιλισταίους, δε βαστά πειρά ο ποιητής και θέλα του ξεφεύγει ή αιώνια πίερα που ξεχειλίζει την καρδιά του. Δέ μιλεί ο Σαμφών μιλεί ο Milton. «Ω στέρησι των ματιών μου, έσένα λυποῦμαι πειρά πολύ απ' όλες μου της δυστυχίας! Νά είμαι θεόστραβος, περιτριγυρισμένος από έχθρούς! Τό φώς, τό πρώτο πλάσμα του Θεού δέν υπάρχει πειρά για μένα, όλες ή διάφορες απολαύσεις του χάθηκαν, εκείνες που κάπως θά μπορούσαν να μετριάσουν τον καιμό μου! Τί πυκνό σκοτάδι που είναι, σ' αυτή τη θαμπωτική μεσημεριάτικη αἴγλη! τί σκοτεινά άθεράπευτη, χωρίς καμμιάν έλπίδα να ξαναϊδώ κι' εγώ τό φώς της ημέρας!»

ΜΙΜΗΣ ΒΑΣΑΣ

PAUL HAZARD: TA ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΓΙΑΚΩΒΟΥ ΛΕΟΠΑΡΔΗ

Στά 1798, εποχή που τα γαλλικά επαναστατικά στρατεύματα έπι κεφαλής έχοντας τό Ναπολέοντα μπήκανε στην Ίταλική γή πολεμώντας τ' άλλα τα παλικά, γεννήθηκε στο Recanati της Ίταλίας ο Γιάκωβος Λεοπαρδής.

Πατέρας του ήταν ο Μοντάλδος προύχοντας του χωριού και ή μάνα του καλοῦνταν Άδελαιδα.

Ο Πατέρας εγωϊστής· πολύ αγαπούσε τα παιδιά του και προπάντων υπεργρανεύονταν για τη μεγαλοφυία του Γιάκωβου που υπεραγαπούσε.

Η μάνα του Γιάκωβου ψυχρή· ήταν ή αυστηρότητα προσωποποιημένη. Δέν την υπόφερναν θεληματικά ούτε ο Μοντάλδος μήτε ο Γιάκωβος.

Ο Γιάκωβος ήταν πολύ ευαίσθητος και πολύ ζωηρός. Νευρικός εις τό άκρον, σά θυμόνε έπασχε, καθώς κι όταν άκουε μουσική του προξενούσε κακό: τέτια έντύπωση του έκανε.

Η μεγαλύτερή του manía τα βιβλία· ή βιβλιοθήκη του από τόμους 1600. --σε τόσο μικρή ηλικία-- ήταν ή μόνη όλου του χωριού.

Μελετούσε πολύ· δυφούσε τη μάθηση και ήθελε να μαθαίνει πολλά, άν ήμπορούσε μάλιστα κι όλες τις ανθρώπινες επιστήμες.

Σέ ηλικία 11 χρόνων μετάφρασε τα δυό βιβλία των Όδων του Όράτιου.

Σέ ηλικία 16 έμαθε--δίχως δάσκαλο--τά Έλληνικά και άρχισε να μαθαίνει τα έβραϊκά.

Ήταν άπίστευτο.

Άλλά ή φύση δέν ήταν δυνατό να παραδεχτεί μιά τέτια παρέκβαση και για να έκδικηθεί άρχισε να τον καταβάλλει σωματικώς.

Και τόρα ο ζωηρός Γιάκωβος κατάντησε κτρινιάρης, αδύνατος και στερνά καμψούριασε.

Μά τοῦτο δέ σήμαινε τίποτα γιαυτόν. Όσο ή υγεία του έπερνε τον κατήφορο τόσο αυτός αναπτύσσονταν πνευματικώς.

Άλλά ή υγεία του επέδρασε στο χαρακτήρα του που να τον καταντήσει στο άκρο άπαισιόδοξο.

Άγαπάει τη δόξα μέχρι τρέλλας. Θέλει να τον γνωρίσουν, να τον έχτιμήσουν, να τον θαυμάσουν. Τ' όνομά του να φέρνεται από στόμα σε στόμα.

Έως τό 1817 βρίσκονταν ακόμα στην άγκαλιά της θρησκείας· φορούσε τό ράσο. Άλλ' άκριβώς από τό 1815 άρχίζει μέσα του μιá πνευματική κρίση που βάσταξεν ως τα 1817. Αυτή διαμόρφωσε τό φιλόσοφο.

Η άρρώστια του όμως προχωρεί· δε χωρατεύει.

Στά μάτια του Γιάκωβου χτυπάει ή ιδέα του θανάτου, κι αυτή ή ιδέα τον άνησχει άπαισία. Χάνει άπάνω κάτω τό φώς του.

Στις σωματικές αίτιες που του γέννησαν τον πεσσιμισμό προσθέεται μιá έσωτερική δύναμη που να μη τον αφήνει να ήσυχάσει. Δουλεύει--δουλεύει χωρίς διακοπή.

Αυτά τα παιδικά χρόνια του ποιητή του πόνου. Και σ' ένα του ήμερολόγιο που στερνά εξέδόθηκε στην Ίταλία βρίσκουμε πώς μέρα με τη μέρα διαμορφώθηκε τό πνεύμα του Λεοπαρδή.

REVUE DE DEUX MONDES: 1. IX. 1911

Δ. ΧΡ.

GUSTAV MAHLER (1860-1911)

Γεννήθηκε στο Κάλνιτς χωριουδάκι μοραβό κοντά στο Ίγκλαν. Παιδί φτωχής έβραϊκής οικογένειας, που με μεγάλη δυσκολία, καθώς όλοι οι έβραιοι της περιοχής αυτής, κατόρθωνε να έπαρξη στις ανάγκες της. Από την άνατροφή και την παιδική του ηλικία ο Μάλερ διατήρησε, σά σκοτεινή ανάμνηση, την άνειπωτη πικράδα εκείνων που έζησαν κάτω απ' τό ζυγό, και τη μελαγχολία των δυστυχισμένων, συναισθήματα που διαρκώς συναντάς στα έργα του, συχνά-συχνά πολεμισμένα από επαναστάσεις θάρρους κι' έλπίδας, μά που γυρίζουν πάλι πιό δυνατά για να βυθίσουν τον άκροατή σ' άμφιβολία και σκέψη.

Έκει, στη Μοραβία, δυό μεγάλες φυλές, οι Γερμανοί και οι Τσέχοι, πολεμούν ύπουλο και τρομερό άγώνα, Γερμανοί και Σλαῦοι ζητούν να ξεπεράσουν ο ένας τον άλλο, ο καθένας όπλισμένος με διαφορετικά προτερήματα--με σταθερότητα, έμβριθεία, εργατικότητα, άδρότητα και τάξη οι πρώτοι, με πάθος, βίαιες και άτακτες άναλαμπές θάρρους και ευφυίας, άπειρη μελαγχολία και άπελπισία οι δεύτεροι, -- και ανάμεσά των οι λιγοστοί έβραιοί άποτελούν μιá ειρηνική και άσήμαντη.

Άναθραμμένος με τέτοιους όρους ο Μάλερ άποκόμισε βαθειά μέσ' στην καρδιά του χαραγμένο τό φόβο και την άνησυχία, μά μαζί μαυτά, σάν αντίχτυπο, και τον πόθο για έργα μεγάλα και ήρωικά, για όρίζοντας ελεύθερους και φωτερούς.--Κι όταν άνάβαινε να διοικήση την όρχήστρα του φαινόταν σάν Τιτάνας, προσπαθώντας να ξεδιαλύνη τα σύννεφα της λύτης και της άμφιβολίας της ανθρώπινης ψυχής--που εξέφρασε με των όργάνων τα πιό βασανισμένα βογγίσματα--για να βοηθήση να λάμψη ελεύθερη μεταξύ των ή άστραπή της χαράς και της έλπίδας, που ήξερε να την άναπαυστήση με μοτίβα ένθουσιώδη και σχεδόν υπεράνθρωπα.

Τό 1877 ήρθε στη Βιέννη να σπουδάση Φιλοσοφία, Φιλολογία και Μουσική, κι αΐτου γνώρισε τον Anton Bruckner που πολλά τον έμαθε. Κατόπιν άρχισε τό στάδιο του ως μουσικός και διακρίθηκε πρώτα-πρώτα ως

διευθυντής ὀρχήστρας — Τὸ 1886 ἦτανε στὴ Λειψία, τὸ 1891 - 1897 στὸ Ἀμβούργο, τὸ 1897 στὴ Βιέννη καὶ ἔπειτα στὴν Ἀμερική.

Ἀναβαίνοντας ἔτσι, βέβαια ὄχι δίχως κόπο καὶ ἀγωνία, τὰ σκαλοπάτια τῆς ἐπιτυχίας στὴν τέχνη ἔφθασε σὲ ζηλευτὴ δόξα καὶ κατάντησε τὸ ὄνομά του νὰ συντροφεύεται μὲ μυθικὰ σχεδὸν παραδόσεις.

Ἀπὸ τὸ 1888 ὡς τὸ 1910 ἔγραψεν ὄχτὼ συμφωνίες.

Ἡ συμφωνίες του, ποὺ ἀποτελοῦν ἀληθινὰ τὸ σημαντικώτερο μέρος τῆς παραγωγῆς του, εἶναι δαιμόνια καὶ μεγαλόπρεπα ἔργα, καὶ στὶς διαστάσεις καὶ στὴν ἀντίληψη καὶ στὴν τεχνική. Ἀκολούθησε τὸ δρόμο ποὺ ἀνοίξε ὁ Beethoven μὲ τὴν Ἑνάτη, ὁ Liszt μὲ τὶς Faust καὶ Dante—Symphonie, ὁ Bruckner μὲ τὸ Te Deum τῆς τελευταίας του συμφωνίας, καὶ σύμφωνα μὰντὰ προσπαθοῦσε ἀκατάλαστα νὰ πλουτίσῃ τὴν ὀρχήστρα του μὲ νέα ὄργανα, μὲ νέες ἐντυπώσεις καὶ νὰ συνδυάσῃ πάντοτε τὴν ὀργανικὴ μουσικὴ μὲ τὶς ἀνθρώπινες φωνές. Ἄφθονα μεταχειρίζεται τὸ contrapunto καὶ οἱ πολυφωνικοὶ του συνδυασμοὶ εἶναι πολυπλοκώτατοι καὶ καμμιά φορὰ σχεδὸν ἀκατάληπτοι.

Στὴ μουσικὴ του εἶναι παραπολὺ ἐπιρρασμένος ἀπ' τὰ λαϊκὰ τραγούδια τῶν Σλαβῶν καὶ Βοημῶν, ἀλλὰ στὴν παραγωγή του εἶναι τέλεια ἀνεξάρτητος, συνθέτοντας μὲ ἰδιαίτερη κλπὼς τεχνοτροπία. Στὴ σύνθεσίν του βασιλεύει δυνατὴ τάση γιὰ τὸ πελόριο καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια, ὥστε κατάντησεν ὁ ὀγδόη του συμφωνία νὰ χρειάζεται 800 πρόσωπα γιὰ τὴν ἐκτέλεσίν της (ὄργανα καὶ χορός).

Αὐτὴ ἡ ὀγδόη Συμφωνία εἶναι μίγμα τραγικῆς ἐντάσεως, φιλοσοφικῆς μελαγχολίας καὶ φωτερῆς ἐλπίδας καὶ χαρᾶς, μνημεῖο ἀθάνατο πιστῆς εἰκόνας τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς.

Γιατὶ αὐτὸ πρέπει πάντοτε νὰ θυμόμαστε γιὰ νὰ καταλάβουμε τὸν Μάλερ, πὼς δηλαδὴ καὶ αὐτὸς—σὰν σχεδὸν ὅλους τοὺς μεγάλους καλλιτέχντας—ἦτανε κατ' ἔξοχὴν «ἄνθρωπος».—Γεμάτος ἀπὸ τὴν παθητικότητι καὶ τραγικὴ του ἀγάπη γιὰ τὴν τέχνη, παντοτεινὰ πάλευε μὲ μύρια δυὸ ἐμπόδια, προσπαθώντας νὰ φθάσῃ τὸ ἰδανικόν του,—καμμιά φορὰ ἀνεβασμένος ψηλὰ στὴν κορφὴ τῶν ὄνείρων καὶ τοῦ καλλιτεχνικοῦ του ἐνθουσιασμοῦ, καμμιά φορὰ βαραθρομένος στὴν πικράδα καὶ τὴν ὀδύνη... Ποιὸς ξέρει μὲ τί πικρότατες καὶ σκοτεινὲς στιγμὲς ἀγωνίας καὶ κόπου ξαγόρασε ὁ Μάλερ τὴν ἐπιτυχία του στὴν τέχνη...!

Ποιὸς θὰ μᾶς πῇ ποτὲ τὶς θανάσιμες ὥρες τοῦ καλλιτέχνη σὰν καταλάβανε τὸν ἑαυτὸ του μικρὸ καὶ ἀδύνατο, καὶ ἀπελπισμένος δὲν τολμοῦσε πιά νὰ ἐλλίπῃ πὼς θὰ φτάσῃ κεῖ ποὺ ἤθελε. Μέσα σὲ τέτοιες βέβαια στιγμὲς τοῦρθε ἡ ὄρεξις καὶ ἔγραψε μουσικὴ γιὰ μιὰ συλλογὴ ἀπὸ κινέζικα Τραγούδια (Hans Bettge Die Chinesische Flöte) γεμάτα ἀπὸ πίκρα καὶ πόνο, μουσικὴ ποὺ βρέθηκε κρυμμένη στὰ χαρτιά του, σὰν νὰ μὴν ἤθελε νὰ τὴ δημοσιέψῃ μήπως καὶ τὸν προδώσῃ, ποὺ εἶναι σὰν γλυκὸ μυρολόι, ποὺ ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης ἔγραψε γιὰ τὸν πολυταραγμένο του βίον.

x.

ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ

Καταντᾶ ἀνευλάβεια—καὶ γιὰτὶ ὄχι καὶ ἱεροσυλία;—ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο μεταφράζονται τόσο στὰ Ἑλληνικὰ ὅσο καὶ στὰ Γαλλικὰ τὰ ξένα

ἀριστουργήματα καὶ ἡ μανία ποὺ ἔπιασε μερικοὺς γάλλους βιομήχανους συγγραφεῖς νὰ δραματοποιοῦν (=κουρελιάζουν) τὰ θαυμασιώτερα ρομάντζα τῆς παγκόσμιας φιλολογίας καὶ ξεχωρὰ τῆς Ρωσσοικῆς.

Ἔτυχε νὰ δῶ μετάφραση στὰ ἑλληνικὰ τῆς Σοννάτας τοῦ Κρούτσερ, τῆς Ἄννας Καρεννὶν καὶ τῆς Ἀνάστασης τοῦ μεγάλου Τολστόη καὶ ἔφριξα. Τὸ ἴδιο αἶσθημα ἐδοκίμασα διαβάζοντας γαλλικὴ μετάφραση τῶν Ἀδελφῶν Καραμαζόφ, τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Δοστογιέφσκη, φιλοτεχνημένη (sic!) ἀπὸ τοὺς ἀξιότιμους κ. κ. J. N. Bienstock καὶ Charles Torquet.

Περιγραφές καὶ εἰκόνας ψαλιδισμένες μὲ Προκρουστικὰ χέρια, πέρα καὶ πέρα, σκέψεις καὶ ψυχολογικὲς τοῦ συγγραφέα παρατηρήσεις, παραλλαγμένες καὶ στρεβλωμένες ἀπὸ στραβὴ καὶ ἠλίθια σύμπτηξη. Τελεία παραμόρφωση. Ἡ δημιουργικὴ πνοὴ τοῦ συγγραφέα ποὺ δίνει τὴ διαρκὴ ζωὴ σ' αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ ὅλες ἐκεῖνες οἱ ιδιότητες, ποὺ μὲ θαυμαστὴ τέχνη, ξετυλίγουν στὸ συνθετικὸ μέρος τὰ προνομιούχα πνεύματα, καὶ ποὺ ἀποτελοῦν τὴν ἀξία τους, χάνονται μέσα σ' αὐτὰ τὰ βιομηχανήματα, ὅπου δὲ μένει παρὰ ἡ κακοήθεια τῶν μεταφραστῶν. Τὰ μεγάλα αὐτὰ ἔργα καὶ ὅταν γίνονται δράματα δὲν ταλαιπωροῦνται λιγώτερο. Ἀλλὰ γι αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ἂς ἀκούσωμε τὸν κ. Παπαντωνίου.

“ ΕΜΠΡΟΣ ”, 5118 88ΡΙΟΥ

... «Κατὰ κανόνα, ποὺ δὲν γνωρίζω νὰ ἔχῃ ἐξαίρεσιν, αὐτὰ τὰ ἐκχυλίσματα ἀποτυγχάνουν. Κάθε δράμα βγαλμένο ἀπὸ μίαν πρόζα, καὶ μάλιστα ἀθάνατον, εἶνε ἀπόδραμα. Ψευτοδημιουργία διὰ τῆς καταστροφῆς μιᾶς δημιουργίας δὲν διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν πρόζαν τῆς ἀνάγκης ἢ ὁποῖα ἔχυσεν εἰς τὴν φλόγα ὠραίους χαλκοὺς ἀνδριάντας διὰ νὰ γίνουν κανόνια. Βλέπομεν καὶ ἐδῶ τὴν ἀπαρξίαν τὸ πρᾶγμα εἶνε τὸ ταῖδε εἶδος τοῦ λόγου, ἀρνούμενον νὰ χάσῃ τὴν ὑπόστασίν του—διότι ὑπόστασις του εἶνε ἀκριβὸς ὅτι ἐδημιουργήθη ρομάντσο καὶ ὄχι δράμα ἢ ποιῆμα, ἐδημιουργήθη ἐπιμόνος μὲ τὴν ἀπόρριψιν τῶν ἄλλων εἰδῶν—ἐκδικούμενον δὲ ἀγρίως ὅταν ἄλλοι θελήσουν νὰ τὴν ἀλλάξουν. Τόση εἶνε ἡ ὀργὴ τῶν μεγάλων ἔργων ὥστε ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀποδράματος τῆς «Ἀναστάσεως», μοιλονότι καὶ αὐτὸς ποιητῆς, ἐτιμωρήθη διὰ πλήρους ἀδυναμίας. Εἰς τὸ δράμα δὲν ὑπάρχει ὁ Τολστόη, παρὰ μόνον μὲ τὴν καλὴν θέλησιν τῶν ἀκροατῶν ποὺ ἐνθυμοῦνται τὸ ρομάντσο του. Τὸ θεῖον ταξεῖδι τοῦ Νεκλιούδωφ διὰ τοῦ μαρτυρίου τῆς πόρνης, τὸ ἔπος αὐτὸ τῆς θυσίας, ἔγεινεν εἰς τὸ ἀπόδραμα μία περιπλάνησις κυρίου ὁ ὁποῖος σχεδὸν τίποτε ἄλλο δὲν μᾶς φανερῶνει ἀπὸ τὸ ψηλὸ καὶ τὸ δακτυλίδι του, καποτε δὲ διαπράττει καὶ ἠλιθιότητας.»

Η ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στὸ Γαλλικὸ περιοδικὸ «Pan» ὁ κ. Paul Bernheim, κάμνοντας λόγο γιὰ τὶς προσπάθειες ποὺ γίνονται τώρα τελευταῖα στὴν Ἑλλάδα γιὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Μουσικῆς, παρατηρεῖ, πὼς, ἐνῶ στὴν Ποίησιν μᾶς ἔδοσαν ἀριστουργήματα ὁ Κάλβος, ὁ Σολωμός, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Παλαμᾶς, στὴ Μουσικὴ δυστυχῶς δὲν εὐρέθη ἀκόμα ὁ συνθέτης ποὺ θὰ μᾶς δόσει τὸ ἔργο μὲ γνήσια ἑλληνικὴ ἔμπνευσι, ποὺ θὰ ἐπιβληθεῖ. Κ' εἶναι μὲν ἀλήθεια πὼς ὁ Μάντζαρρος, ὁ Σύνδας καὶ ὁ Καρρὸς εἶχαν μιὰ κάποιαν ἀξία, μὰ αὐτοὶ δὲ

μπορούν να περάσουν για Έλληνες συνθέτες, γιατί έγραψαν πάνω στις άπειρες Ιταλικές φόρμες και δέν έψαλαν όπως οί ποιητές τήν έθνική ψυχή.

Μά να μιιά νέα γενεά μουσικῶν, πού ακολουθῶντας τὸ παρῶδειγμα τῶν ποιητῶν, ἀρχίζουν, χωρίς θόρυβο, νάνοίγουν τὰ πρῶτα παράθυρα πρὸς τὴ Μουσικὴ ἀναγέννηση τῆς Πατρίδας των.

Τὴ σημαίοφορὸν ὁ Μανώλης Καλομοίρης κι ὁ Μάριος Βάρβογλης. Καί στῶν δυὸ τὰ ἔργα φαίνεται ἡ ἀναζήτηση τῆς ἐμπνεύσεως κατ' εὐθειαν ἀπὸ τὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ, ὁ θρίαμβος τῆς κρυσταλλένιας ἀπλότητος καί τῆς παθητικῆς μελαγχολίας πού χαρακτηρίζουν τὸ νεοελληνικὸ πνεῦμα. Καί καθὼς οί πρόγονοί τους ἐδίωξαν τὸν ἔγχθρὸ ἀπὸ τὸ πατρικὸ χῶμα, ὁμοια ζητοῦν νά διώξουν κ' οί δυὸ ἀπὸ τὴν Τέχνη τους, κάθε τι πούναι ξένο, ὁ πρῶτος μιὰ βαγνερικὴ ἐπίδραση κι ὁ δεῦτερος μιὰ πνοὴ ρωσικοῦ μοτίβου, προσπαθῶντας νά ξαναῦρουν τέλεια τὸν ἑαυτό τους.

Κι ἄς νοιώσουν, τέλος πάντων, συμπεραίνει ὁ κ. Bernheim, ὅσοι χάνουνται ἀκόμα σὲ ξένες ἐμπνεύσεις, πὼς μονάχη ἡ ἀντίληψη δὲ μπορεῖ νά γεννήση τίποτε πού νάχη τὴ σφραγίδα τῆς διαρκείας. Πρέπει νἀφήσουν νά τραγουδήση τὸ ἔνστικτο, πού πολὺ πιὼ ψηλὰ ἀπὸ τὸν πρόστυχο σωβινισμό, γίνεται βαθειὰ καί γόνιμη ἀγάπη τῆς πατρικῆς γῆς, θρέφει τίς μεγάλες παραδόσεις καί δίνει τὴν πνοὴ του στὰ μεγάλα τὰ ἔργα.

Β. Ε. Π.

Τὴν τελευταία στιγμή μαθαίνομε τὸ θάνατο τοῦ ποιητῆ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΥ

Τὴ Σύνταξη τῆς ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ

ἀνέλαβαν οί:

Δ. ΒΑΣΣΑΜΙΔΗΣ
ΠΗΛΙΟΣ ΖΑΓΡΑΣ
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ
ΒΑΣΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΓΚΑΡΑΔΑΣ
Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗΣ